

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בדרשת פרקי אבות

* * *

בסעודת רעוא דרעוין

פרשת שלח - כי תצא

שנת תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקס"ג - ע"ד

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

פרקי אבות פרשת שלח תשס"ט לפ"ק

תורה, לעומת זה יוגרע ממנו עול מלכות ועול פרנסתו, וכל הפורק ממנו עול תורה, שאומר קשה עולה של תורה ואיני יכול לסובלה, נותנין לו כנגדו עמל של עול מלכות ודרך ארץ.

ובשבוע זו בא לפני אצרך אחד, שמטופל צילדים קטנים, ואשתו שלח אותו לבקש היתר למניעה. ואחר כמה ימים אמר לי שנפתר לו כבר השאלה, כי בשעה שצא הביתה מצא שילד אחד מילדיו נפל ונשבר לו ידו או רגלו, ונתנוהו בקעסנט, ואינו יכול לטפל בצרכיו לעצמו. ואמר לאשתו, אין זה מקרה, אלא הראו לנו מן השמים, שאם רוצים לסדר בעצמו, ולעשות תחבולות שלא יהא לו עמל בגזירת השמים, הרצה דרכים למקום להחליף זאת באופנים אחרים. ויכול היה להיות עוד מצבים קשים יותר מזה, והשלך על ה' יהצק, להיות

בפרשת השבוע קרינו צענין המרגלים, ונראה לשלז כמה נקודות בזה, צמה שקרינו צפרקי אבות, שעולים בקנה אחד. - צמשנה (אבות ג-ה) רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו עול תורה, מעצירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה, נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ ע"כ. וביאורו כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין נט). אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נצרא. שנאמר (איוב ה-ז) כי אדם לעמל יולד וכו'. והיינו דאמר רבא כולהו גופי דרופתקי נינהו [כלומר כל הגופין לעמל נצראו], טוניה לדזכי והוי דרופתקי דאורייתא [אשריו למי שזכה והיה עמלו וטרחו צתורה] ע"כ. הרי לנו כי מנת חלקו של אדם צחייו הוא בעמל, וכל אחד יוכל ליצטר צמה יתן עמלו, כי הרשות והצחירה נתונה להאדם, ואם צוחר עמלו צקבלת עול

[שלח גזרו על אדם זה למות, והוא מת על ידי כשפים] ע"כ. והוא שאמרו שהערים בצורות גדולות מאד, ולא נוכל לעלות לכבוש, כי דרך יריחו היתה התחלת הכיבוש, שחומותיה העשויות על ידי כישוף, חזק הוא ממנו, שמכחישין כח של מעלה. והיינו דדייקו לומר וצורות 'צשמים', דהיינו שמכחישין פמליא של מעלה. ועל זה אמר להם משה (שם), לא תערנון ולא תיראו ממהם, ה' אלקיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם, ככל אשר עשה אתכם צמרים לעיניכם, שגם המצריים השתמשו בכשפים, שלא היה עבד יכול לצרות משם (ע' ילקוט ראובני פ' בשלח (לד.), וילקוט חדש ערך כשפים אות מו), והש"ת הוציא אתכם, אף כאן ילחם לכם נגד כשפיהם ע"כ.

וגראה צביאורו, שהגם שכשפים יכולים לשלוט על פמליא של מעלה ולהכחישם, אבל כביכול על ה' עצמו פשוט שאין כשפים שולטים. וה' אלקיכם הוא ההולך לפניכם והוא ילחם לכם, ה' יקדם אותנו בחומות יריחו, והוא ילך לפנינו, וממילא ישתצר כח הכשפים ונוכל לעלות. - וכן אמר להם כלב, אם חפץ בנו ה' 'הביא' אותנו אל הארץ, ה' יוכל

חמים עם ה' אלקיך, ולהניח הדברים על ההשגחה העליונה.

אך יש להצין למה קראו בלשון עול 'דרך ארץ', ולא אמר עול 'פרנסה'. ונראה בהקדם לבאר מה שנאמר צפרשתינו, והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו (יג-לא). וצ"ש כביכול, כלפי מעלה אמרו (סוטה לה). ע"כ. והיא פליאה על נשיאי ישראל לומר כן. - ולהלן נאמר (דברים ה-כח) אנה אנחנו עולים וגו', ערים גדולות וצורות צשמים וגו'. וצ"ש דבר הכתובים בלשון הבאי (חולין ז:) ע"כ. ויש להצין שיוסיף הכתוב דברי המרגלים לשון שלא אמרו.

וראיתי בספר ימין יוסף צפרשתינו שכתב לפרש, על פי מה שאמר הכתוב (יהושע ו-א) ויריחו סוגרת ומסוגרת מפני בני ישראל, אין יוצא ואין בא. וצתרגום (והוצא צ"ש) אחידא צדשין דפרזלא, ומתקפא צעברין 'דנחש', היינו צבריחים של כישוף, כמו דכתיב כי לא נחש ציעקב ולא קסם צישראל (צמדצר כג-כג). ואמרו חז"ל (חולין ז:) למה נקרא שמן כשפים, שמכחישין פמליא של מעלה,

על רבי חנינא אין להם שליטה משום
דנפיש זכותיה.

אך הענין הוא לכבד השריש הרמז"ם
בספרו מורה נבוכים (ח"ג פרק
נ"א) וז"ל האיש אשר לא יקור שכלו
מה' תמיד, תהיה ההשגחה בו תמיד.
והאיש אשר תפנה מחשבתו בקצת
עתים, תהיה ההשגחה בו צעת חסדו
בה' לבד, ותמעט צעת שכחו ה'.
ומפני זה נ"ל כי כל מי שתמצאהו
רעה מן החסידים השלמים, לא מצאהו
הרעה ההוא רק צעת השכחה ההוא
וכו' עכ"ל. והיינו כי השגחת ה' על
האדם תלוי לפי דביקותו בה'. והוא
דוגמת תינוק קטן שאינו יכול לסדר
מעצמו עניניו, אז אצותיו דואגים
לסדר לו כל מחסוריו. וכפי מה
שיוגדל ועושה נרכיו בעצמו, אז
האצות לאט לאט אין מטריחין שוב
בעניניו. ועל זה אמר דוד (תהלים
קלא-ב) נפשי כגמול עלי אמו כגמול
עלי נפשי, שהשליך כל מחסוריו על ה'
כמו התינוק שמוצטח על שדי אמו.
ואמר יחל ישראל אל ה' מעתה ועד
עולם, ואז גם השגחת ה' עליו הוא
בתוקף ועוז.

ולבן מי שהוא צמדה זו, כי אתה
הראת לדעת כי ה' הוא

להציא אותנו. ואך בה' אל תמרודו
(יד-ט), לומר ח"ו כי הכשפים
מכחישים לא רק הפמליא אלא כחם
חזק גם נגד ה', וה' אתנו אל
תיראום, כי הוא ילך לפנינו ליישר לנו
את הדרך מכל המכשולות.

ואמר להם שוב, ואתם אל תיראו
את עם הארץ כי לחמנו הם,
סר כלם מעליהם, וה' אתנו אל
תיראום, דהנה בגמרא שם (חולין ז.)
דרשו, אתה הראת לדעת כי ה' הוא
האלקים אין עוד מלבדו (דברים ד-לה),
אמר רבי חנינא ואפילו כשפים [אינם
מלבדו, כלומר שלא מדעתיה, שאם לא
נגזרה גזירה מלפניו אין מריעין לו
לאדם]. ההוא איתתא דהות קא
מהדרא למשקל עפרא מתותיה כרעיה
דרבי חנינא [מחזרת וטורחת שלא יבין,
ליקח עפר מתחתיו לעשות לו כשפים
להמיתו], אמר לה שקולי לא מסתייעא
מלתיך, אין עוד מלבדו כתיב. ופריך
והא אמר רבי יוחנן למה נקרא שם
כשפים [נוטריקון] שמכחישין פמליא
של מעלה. ומשני שאני רבי חנינא
דנפישא זכותיה ע"כ. ולכאורה תמוה
הלא קרא קדריש אין עוד מלבדו
ואפילו כשפים, ואיך קאמר שוב
דבאמת מכחישין פמליא של מעלה, רק

כאשר אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, אז אין עוד מלבדו.

דרי לנו מזה כי המקבל על עצמו עול תורה, ונפיש זכותה, מתבטל ממנו לא רק העול שיש בדרכי הטבע, עול מלכות ודרך ארץ, אלא שגם עניינים כשפים המכחישים פמליא של מעלה אין שולט עליו. - והנה מבואר בגמרא (סנהדרין סו:) זעירי איקלע לאלכסנדריא של מצרים, זצן חמרא, כי מטא לאשקוייה מיא, פשר [נמס המכשפות, דכל מיני מכשפות נבדקין על מים חיים ונמוחין], קס אגמלא דאסקוניתא [נעשה החמור דף של גשר, שעשו תחלה את הדף חמור]. אמר ליה חי לאו דזעירי את לא היה מהדריין לך, מי איכא דזצין הכא מידי [כלום יש לוקח צעיר הזאת שמוחזקת בכשפים שום סחורה] ולא צדק לה אמיא ע"כ. הרי דכשפים אין להם קיום על המים (ועיין שמן ראש ח"י בראשית קמח). ואם כן כשפים אין דרכם לשלוט אלא על הארץ, ועל זה אמר כי המקבל על עצמו עול תורה, מעבירין ממנו לא רק עול מלכות ועול פרנסה, אלא גם עול של כשפים, שהוא נכלל בדרך ארץ, שאינו שולט רק ביצושה ולא במצוה.

האלקים, שהדברים מאירים לנגד עיניו ושכלו כי הכל הוא מה', ואין עוד, אז אפילו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה אין להם שליטה עליו, כי לפי ערך דזיקותו זה' כן הוא השגחתו ית"ש עליו. ולכן רבי חנינא דנפיש זכותיה, והיה דבוק תמיד זה', אז גם כה כשפים אין שולט עליו.

וזדו שאמר להם כלב, אם אנו דבוקים זה', אז השגחתו עלינו באופן שגם הכשפים אין מכחישין כה פמליא של מעלה, וכמו שהיה אל רבי חנינא, והכל תלוי בנו. ולכן ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, לחזק אמונתנו זה' שנוכל לאכלם כלחם, וסר אלם מעליהם, וכאשר ה' אתנו, שאנו דבוקים זו בתכלים הדזיקות אז לא תיראום, כי אין להם שליטה על הדבוקים זה'.

וזדו כוונת הכתוב, כי לא נחש ציעקב ולא קסם צישראל (צמדבר כג-כג), שהגם שכשפים מכחישין גם כה פמליא של מעלה, מכל מקום אין כה לנחש וקסם צישראל, כי ה' אלקיו עמו, הם דבוקים תמיד זה', ותרועת מלך זו, ואז צמנצ כוה,

אמנם כבר דיברנו במקום אחר, שבאמת נתקיים זאת גם בהם, דמבואר בתרגום יונתן (שמות יט-ד), ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, דליל יביאת מנרים נשא אותם הענן לאתר צית מקדשא למעבד תמן פסחא ע"ש. ואם כן נתקיים אז והבאתי אתכם אל הארץ. - גם יש לומר דמבואר דילקוט ראוני (פ' יתרו) דבשעת מתן תורה נעקר הר המוריה ממקומו, והרכיבו ה' על הר סיני, ונתן לבני ישראל עליהם תורתו ע"ש. ויתכן שגם סביבות ההר המוריה נתלש ממקומו והוצא להר סיני, כדי שיעמדו ישראל בעת קבלת התורה על אדמת הקודש באוירא דארץ ישראל, ושפיר נתקיים אז והבאתי אתכם אל הארץ.

ואולי יש לומר, כי הדור המדבר שמתו, או שנתעברו נשמותיהם בצניהם וכידוע, או שנתגלגלו שוב בצניהם אחריהם צהיותם בארץ. ואם כי גופם מת צמדבר, מכל מקום אין זה האדם עצמו אלא בשר האדם (שמות ל-ב), אצל האדם עצמו הוא נפשו ונשמתו, ונתעברו ונתגלגלו בדורותיהם אחריהם, ונכנסו לארץ. ולכן נאמר בטפס, והביאתי אותם

והנה התנא צמשתנו מעורר עוד, הכל לפוי, והרשות נתונה וכו', החנות פתוחה, והחנוני מקיף וגו', והגזאים [יסורין ופגעים רעים] מחזירין תדיר בכל יום, ונפרעין מן האדם מדעתו ושלח מדעתו וכו', והכל מתוקן לסעודה (ג-טו). ופירש הרע"ב אחד לדיקים ואחד רשעים יש להם חלק לעולם הבא, לאחר שגבו מהן את חובן ע"כ.

וגראה צוה, דהנה צפרשתנו כתיב, שאחר שחטאו המרגלים אמר ה', וטפכם אשר אמרתם לבן יהיה, והביאתי אותם, וידעו את הארץ וגו' (יד-לא). וצבעל הטורים והביאתי יו"ד יתירה, שהביא אותם אל הארץ שנתקדשה בעשר קדושות ע"כ. ויש לומר עוד, דהנה צביאת מנרים אמר הקצ"ה, והבאתי אתכם מתחת סבלות מנרים וגו', והבאתי אתכם אל הארץ וגו' (שמות ו-ו). ואם כן הבטיח ה' ליוצאי מנרים שיצאו אל הארץ, והלא לא איש אל-ל ויכזב וכן אדם ויתנחם, ודבר אחד מדצריך אחר לא ישוב ריקם, והרי צסופו לא נתקיים זה. וידוע כבר מאמרם ז"ל (ברכות ד.) שמה יגרום החטא, וברש"י שהחטא גורם שאין ההצטחה מתקיימת ע"ש.

וידעו את הארץ, מלא יו"ד, שתהיה ציאתם מלאה גם עם אבותיהם יחד. ולכן ניתוסף יו"ד דייקה, שאף העשרה המרגלים עזמם, שהמה גרמו כל העון והפורעניות, גם הם יצואו עמם יחד.

ובזה יש לומר צמה שאמר הכתוב, ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ (יד-לו). וברש"י מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם (דהא כתיב (כו-סה) ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע), אלא תלמוד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ, וקמו תחתיהם לחיים (בבא בתרא קיח:) ע"כ. ולפי מה שנתבאר יש לומר, דעשרה הנשיאים של המרגלים, נתעברה אחר כך נשמתם ציהושע וכלב, ובכניסתם לארץ זכו גם המה להכנס. ועל זה אמר, ויהושע בן נון וכלב בן יפונה 'חיו', קיבלו חיות נשמתם, מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ, ועל ידם נתקנו אחר כך כל המרגלים. - ולהורות זא, כי גם הרשעים לאחר שגבו מהן את חובן, הכל מתוקן לסעודה, ולא ידח ממנו נדח, וכל אחד זא על מקומו.

והנה בהפטורת פרשתנו קרינו, וישלח יהושע בן נון מן

השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמור, לכו ראו את הארץ ואת יריחו. וילכו ויצואו בית אשה זונה ושמה רחב וישכבו שמה (יהושע ז-ה). והנה ציתה של רחב היתה מקום טומאה נוראה, ואמרו חז"ל (וצמים קטו.) שאין לך כל שר ונגיד שלא זא על רחב הזונה, וצת עשר שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים ונתה כל ארבעים שנים שהיו ישראל צמדבר ע"ש. ואמרו עוד (מגילה טו.) רחב צשמה זינתה [המזכיר את שמה, נגרר אחר תאות זנות]. וכל האומר רחב רחב מיד ניקרי, ציודעה וצמכירה ע"ש. וצמקום טומאה זו זאו האנשים המרגלים, ולא ירדו ממעלתם, אלא היו שם צתכלית הקדושה, עד שלא הוצרכה להטמין את פגחם, ועמד לפנייהם ולא ראוהו, לפי שהיה כמלאך (צמדבר טו-ה). וברש"י (יהושע ו-כג) דצלילה ראשונה היו כמלאכים ששמרו עצמן מן העצירה עם רחב הזונה ע"כ. וצסופה נתפעלה מהמרגלים הללו, עד שנתנתה מן הקצה אל הקצה, ונתגיירה ועשתה תשובה (שם), וכצבואר ברש"י (שם ז-טו) ותורידם צחצל צעד החלון, צאותו חצל וחלון היו הנואפים עולים אליה, אמרה, רצונו של עולם צאלו חטאתי, צאלו תמחול לי ע"כ.

דיצורי קדושה נאחזים בהם, ואין הדיצורים נשמעים. ולכן אוןן ששמעה על סיני לא תגנוב, וכל זאת לא קלט האדם את הנשמע, הרי מן ההכרח שאוןן זו ספגה כבר הרצה דצרים שלא היה צריך לו לשומעם. ובהיות כי האליה שבאוןן נבראה במיוחד, ששם ישמע אדם דבר שאינו הגון, יכוף האליה לתוכה (כמוצות ה:), ובאוןן זו לא נוכלה האליה לתפקידה, לפיכך יש לרצוע אותה ע"כ.

ובעתה בשני האנשים המרגלים, שהיו בהתנהגותם כמלאכים, על כרחך שהיו קדושים כאלו שכלל באזניהם דיבור ה', ולא תמורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, והוא מטעם שאזניהם לא נתנוגף בשמיעות דיצורים אסורים, כי עשו עצמם כחרשים, שהיו כופים האליה לתוך האוןן, ולכן היו יכולים לעמוד בנסיון הנורא שנתרחש להם. ועל כן בחר יהושע לשלוח אותם דייקא, כי היו האנשים 'חרש', ולכן יהיו שומעים תמיד קול ה' בהדר באזניהם ולא יבואו לידי חטא, כיון שהיו תמיד כחרשים מלשמוע מה שאין לשמוע.

ובאשר ראתה רחב גדל נדקתם וקדושתם, נתמלא כל הבית

ונראה צביאור הדברים, כי הכתוב אומר ששלח שנים אנשים מרגלים חרש, וצרש"י אמר להם עשו עצמכם כחרשים, כדי שלא יסתירו דצריכם מפניכם ע"כ. ויש לומר עוד, דהנה מצינו בעצד, אם אמר יאמר העצד אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אלא חפשי, והגישו אדוניו אל האלקים, והגישו אל הדלת או אל המזוזה, ורצע אדוניו את אנו במרצע ועצדו לעולם (שמות כה-ה). וצרש"י מה ראה אוןן להרצע מכל שאר הצרים שבגוף, אמר רבי יוחנן בן זכאי, אוןן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב, והלך וגנב תרצע. ואם מוכר עצמו, אוןן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עצדים (ויקרא כה-נה), והלך וקנה אדון לעצמו, תרצע (קידושין כג). ע"כ. ולכאורה יש להבין, מה אשמה האוןן, אם האדם לא ציית אחר כך למה שהיא שמעה.

ובחזו משמיה דהגה"ק בעל אמרי אמת ז"ל שאמר, כי באמת האוןן ששמעה דצרי אלקים חיים מסיני, הדיצורים הללו צריכים לכלל באזניו תמיד, כאילו היום ניתנה לו, עד שלא יוכל לעצור עצירה. רק אוןן שספגה בתוכה דיצורים אסורים, שקר, לשון הרע, לינות, וניבול פה, אין

בתאמתו, לא מרגיש תענוג כזה שיש לו באכילת מאכל שבת. - וגם רחב הזונה כשראתה גדול דקתם, שלא נשאו עיניהם אליה, השכילה לדעת כי תענוג של עבודת ה' עולה אצלם על תענוגי הגוף, ועוצה את דרכה להדבק באלקים חיים.

ובספר חומת ארץ להחיד"א כתב
צ"ס ספר הגלגולים
 מהרמ"ע, צ"ס רבי חיים ויטאל ז"ל, דרשב"ד היתה גלגול אשת פוטיפר, ויהושע גלגול יוסף, ולקחה לאשה. וזוהי נחמה מה שאמרו ז"ל שאמרה אשת פוטיפר ליוסף, שהיא רואה באינטימינות שהוא נזקק לה, ולא ידעה שזה בגלגול רחב ויהושע ע"כ.

ונראה כי הכתוב אומר, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו (ויקרא יח-ג). וברש"י מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל (תו"כ יח קלח) ע"כ. ולכן צעת ירידתם למצרים, הוריד ה' מתחלה את יוסף והעמידו בנסיון, ועל ידי שעמד בנסיון קידש

באור של תשובה, עד שנתיישרה ואמרה, כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, ואמרו זילקוט (יהושע י) שרחב הודה יותר בה' מיתרו ונעמן, ואמר לה ה', חייך שבך עומד ורואה מה שלא ראו הנביאים וכו' ע"ש. וזכתה אחר כך להנשא ליהושע, ועמדה ממנו שמונה כהנים ושמונה נביאים (ספרי פ' בהעלותך).

וביאורו הוא, על דרך שראיתי לספר מצעל תשובה אחד, שאמר שהדבר שהביא אותו לנעם זה, כי הלך פעם ברחוב של זוהמא ופריזות, וראה כנגדו אצרך אחד הולך צעניים שחוחים להארץ, ולא הסתובב לראות ולהסתכל צמה שלפניו. וחשב צענמו, הלא גם הוא יש לו יצר הרע, ותאותיו צוער בקרבן, ואיך יוכל להתגבר שלא נושא עיניו להסתכל. ועל כרחק שהתענוג והחמדה שיש לו בעבודת קונו, עולה לו פי כמה על תענוג הזה, וזה הניע אותו ללמוד מהו התענוג של אותו האצרך בעבודת ה'. וזהו על דרך שאמר הכתוב (תהלים לו-ד) והתענג על ה', וכמו שאמר הרה"ק מלעכוויטש זי"ע, שמלך במלכותו, ועשיר בעשרו, ובעל תאוה

וזה מוסר השכל על עבודת האדם
 בנסיונות הזמן, שלא לתור אחר
 מראה עיניו, עד שזכות זה זוכה
 לדורותיו אחריו, להיות שמורים מן
 החטא. - וגם יש ללמוד מזה, איך
 שכל צריה צא לתיקונו ברבות הימים,
 בגלגולים שונים, ולכל אחד מומין ה'
 חייו לפי סדר תיקונו הנצרך לזה,
 והמשכיל צוה יצין, כי ישרים דרכי ה',
 ואין בהם עקש ונפחל, אלא להיות
 שאין אנו מכירים סודות הגלגולים
 הראשונים, יעלה לפעמים טינא
 ותרעומות, אבל יבא יום שיתברר הכל
 כשמלה הפרושה. ועל זה סיים החנא,
 והכל מתוקן לסעודה, אם כי לפי
 ראות העין כעת נראים כמה דברים
 כאלו אינם מתוקנים לפי קוצר שכלינו,
 אבל צעת הסעודה דלעתיד, שיחגלה
 כל תעלומות, נראה שהכל היה מתוקן,
 דבר דבור על אופניו.

המקום לכל בני ישראל אחריו שצאו
 שם שיוכלו לעמוד בקדושה. וכמו
 שאמרו במדרש (ויק"ר לד-ה) יוסף ירד
 למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו
 ישראל בזכותו ע"כ. וכמו כן בכניסת
 ישראל לארץ כנען, שלא להגרר לעשות
 כתועבות ארץ כנען אשר אני מביא
 אחכם שמה, הוצרכו כלב ופנחס לצוא
 לשורש הטומאה בצית רחצ הזונה,
 ויעמדו שם בנסיון כמלאכי מעלה, ועל
 ידו נגדרו ישראל אחר כך בצואם
 לארץ כנען. - ובהיות כי אשת
 פוטיפר היתה הראשונה בנסיון של
 חטא בארץ מצרים, המתחיל במנוה
 אומרים לו גמור (ירושלמי פסחים י-ה),
 נגמרה שוב על ידה בגלגולה ברצח
 הזונה. וזכות הזה שעל ידה נתקדש
 יוסף וכל דורו, ואין הקב"ה מקפח
 שבר כל צריה, זכתה להחגייר ולהנשא
 ליהושע ולהעמיד כהנים ונביאים.

בסעודה שלישית פרשת שלח תשס"ט לפ"ק

הגדול קודם לשבת שלשה ימים, כך
 שנו רבותינו אין מפליגין את הספינה
 לים הגדול שלשה ימים קודם לשבת
 וכו'. צמה דברים אמורים בשלוחי

שלח לך אנשים וגו' (יג-3). הנגינה
 הוא מונח רביעי. ויש לומר
 דהנה במדרש תנחומא (א) מסמיך
 עלה, ילמדנו רבינו מהו לפרוש לים

מנוה אינן נזוקין, ואף על גב היכי דשכיחי היוזא שאני (קידושין לט:), מכל מקום מנוה מגינה ואין רגיל לבוא לידי סכנה, וממילא לא הוה ליה כמתנה מתחילה לחלל שבת. אמנם סלקא דעתך אמינא דוקא מנוה דאורייתא ומגנא ומנלא אכל לא מנוה דרבנן, על כן אמר הקב"ה אני איני מנוון, שלא תהיה כמנוה דאורייתא, אכל אתה אם תרצה שלא, ורצונו של משה לא הוה אלא מנוה דרבנן, ואפילו הכי תגין ותזיל, ותשלח ג' ימים קודם שבת ע"כ. ולכן בא הרמז 'מונת רביעי', שהגם שיוזאין ציוס הרביעי, והוה ליה כמתנה לחלל מנוחת השבת, אכל על ידי שיש בזה מנוה דרבנן, רצונו של משה, המנוה מגינא, ולא יבואו לסכנה בדרך, ועל ידי זה יהא מונח רביעי, הגם שיוזאין ציוס הרביעי, יהיה להם נייחא ציוס שבת, והוא מטעם שלא לך, שאתה שולח אותם, והוה כשלוחי מנוה, שלא יבואו על הדרך לידי סכנה.

ואבזר הכתוב, כולם אנשים ראשי בני ישראל המה (יג-א), ובש"י כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו ע"כ. ויש לדקדק במה שאמר אותה 'שעה' דייקא.

הרשות, ואם היה שליח מנוה מותר לו לפרוש בכל יום שירצה וכו' ע"ש. וכתב בפנים יפות לבאר סמיכות הלכה זו לכאן, דמבואר ברז"ה (שבת יט.) דכשם שאין מפליגין בספינה, הוא הדין היוזאים בשיירה, דאסורים לפרוש ג' ימים קודם לשבת, וכדאיפסק בשלחן ערוך (או"ח רמח-ד). והנה ראש חדש ניסן היה אז באחד בשבת, כמו שאמרו (שבת פז:) דאותו יום נטל עשר עטרות, ממילא ראש חדש אייר היה ציוס ג', וראש חדש סיון היה ציוס ד', וכן כ"ט בסיון. ואמרו (תענית כט.) דבאותו יום שלחו את המרגלים, לאחר האסף מרים בכ"ח בסיון, ואם כן הפליגו המרגלים בתוך ג' ימים לשבת, ציוס ד' בשבוע ע"כ. וזה הרמז שלא לך, מונח רביעי, שהיה אז יום רביעי בשבת. וכן כתב גם בחתם סופר בפרשתנו (פא.).

והנה בחתם סופר שם (פג.) כתב לבאר הטעם, שלדבר מנוה מותר להפליג גם בתוך השלשה ימים לשבת, שאין זה מנד שהמנוה דוחה שבת, אלא כל עזמו של איסור הפלגת ספינה ושיירה הוא משום דיש לומר כמתנה למתחילה לחלל שבת, שדרך להסתכן בסכנה, וקיימא לן שלוחי

בחטא, אף יציאתן היה בחטא של חילול שבת. ולכן הנגינה על וילכו ויבואו אל משה ואל אהרן, הוא קדמא ואזלא, שגם מה שקדמו והלכו קודם יום השבת, היה בחטא, דוגמת ביאתן בחטא.

ואמור להם משה, וראיתם את הארץ מה הוא וגו', ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה, ומה הערים אשר הוא יושב בהנה, הצמחנים אם צמצמרים, ומה הארץ השמנה הוא וגו' (יג-יח). וברמב"ן (יג-ב) הקשה, למה אמר להמרגלים לראות הטובה היא אם רעה, אחר שנאמר לו מתחלה מפי ה', אלעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ זבת חלב ודבש (שמות ג-י). ועוד מה טעם למשה רבינו בשליחות הזאת, אם הארץ טובה הרי טוב, ואם רעה, סבור שיחזירם למצרים ע"ש.

ונראה על פי מה שכתב בחתם סופר (סב.), כי ישראל בקשו לשלוח שנים אנשים מרגלים כדרך כבידוש מלחמות, כמו שכתב רמב"ן שאין לסמוך על נס, ולכך הוטב הדבר בעיני משה רבינו ע"ה, ולזה נריך להשיב כמו שהשיבו מרגלים. אף

ונראה דהנה צאור החיים הק' בפרשתנו (יג-כ) האריך, דלפי דעת רב יוסף (סוטה כא.) דמנזיה בעידנא דעסיק ביה מגנא ומנלל, מהיסוריין ומן החטא, אם כן למה לא הגינה על המרגלים המנזיה, להילם מהחטא ומהפורענות אשר סובב להם, הרי הלכו בשליחות של מנזיה, דכתיב וישלח אותם משה על פי ה'. וכתב דבשזיל זה דרשו חז"ל (סוטה לה.) וילכו ויבואו אל משה (יג-כ), להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בענף רעה, אף הליכתן בענף רעה ע"כ. ואם כן אין כאן מנזיה כל עיקר, ואדרבה שלוחי עבירה הם ע"ש. ולפי זה על כרחך נריבין לומר, דרק בשעה שנצחרו לשלוח היו אנשים כשרים, אבל תחלת הליכתן היה כבר בענף רעה, ועל כן דייקו שרק באותה 'שעה' שנצחרו היו כשרים.

ולכן הנגינה על וישלח אותם משה', הוא דרגא תציר, שירדו ממדריגתם כבר בעת השילוח. - ולפי זה שלא היו אז שלוחי מנזיה, שהלכו בענף רעה, אם כן גם ע"כ ההליכה היה אסורה, שאסור להפליג שלשה ימים קודם שבת אלא לדבר מנזיה, והיה הליכתן שוה לביאתן, מה ביאתן

מקומות שצאיכותן שוין יותר משאר מקום, וצשדות יש עידית וצינונית ויזורית, אשר צית סאתים עידית שזה יותר מהרצה סאין ויזורית. וכמו כן ערים צורות שויין יותר מצמחנים. על כן צוה להם שירשמו בכל גבול וגבול, מהו הארץ שם, הטובה אם רעה, עידית או ויזורית, ומה הם הערים צמחנים אם צמצרים, לרשום כמה יש צמחנים וכמה יש צמצרים. וכמו כן יתנו לצ אם שמנה הוא או רזה, וירשמו מדות השמנות ומדות הרזות, וצאיזה מקומות יש צה עץ וצאיזה אין צה, כדי שיוכלו לחלקם צשזה. ועל דרך שאמרו (קידושין מז.) צחלוקת הארץ, איכא דניחא ליה צהר ואיכא דניחא ליה צצקעה ע"ש. אבל על עגס הארץ צכלליות, לא שלח משה מרגלים, צצודאי הוא ארץ צצת חלב ודבש וטובה ורצה צדבר ה'.

ובזזה נראה לצאר דצרי רש"י (יג-ב), אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר אעלה אתכם מעני מצרים וגו' (שמות ג-יז), חיייהם שאני נתן להם מקום לטעות צדצרי המרגלים, למען לא יירשזה (צמר"ז-ז) ע"כ. ויש להצין הלשון 'חיייהם' שאני נתן להם מקום לטעות, שהוא ענין של צצועה, מדוע נקט האי ליסנא דייקא.

הקצ"ה צוה למשה רצינו שליחות אחר, שלח לך ולא לפנייהם, ולא כדרך ארץ צמלחמות, כי אף על פי שכן ראוי לנו לעשות, אך הקצ"ה לא יצוה כן, אלא משה רצינו ישלח י"צ מרגלים מכל שצט ושצט, לכחוצ גבולות הארץ ולרשום כל גבול וגבול, ולמוסרו למשה רצינו, שיהיה לו לחלוקת הארץ לכל שצט ושצט על פי גורל. ולזה צריכים י"צ נשיאים, שיהיה כל אחד עומד צעד שצטו, לראות שיהיו החלקים שווים זה כזה ופילו גורל. נמצא שלח משה רצינו מרגלים לשתי שליחות, אחת צשליחות הקצ"ה לרשום גבולי הארץ, ואחת צשליחות ישראל לראות הערים והעם היושב צה ופירותיה, צאותו צד שהם רוצים ליכנס עתה, וכמו שהצציר רמצי"ן. אך כשעלו המרגלים ונפל עליהם פחד ואימתה ולא צטחו צישועת ה', הסכימו שלא לעלות, ולהציא מורך צלצ העם שלא יעלו, ואם כן מה להם לצייין גבולות להפיל צגורל הא לא חפצו צה, על כן היה מרידה צה' שלא עשו מה צציוס השי"ת, וזהו ותמרו את פי ה' (דצרים ח-טו) ע"כ.

ומצרתה כיון שהוצרכו לסדר חלקי הארץ להי"צ שצטי י-ה, וצריכין שהחלקים יהיו שוין, הרי יש

ויש להוסיף על זה עוד רמו בהמשנה (אבות א-יג) נגיד שמ"א אבד שמייה, כי הנכשל בשלשה דברים אלו, שמאכלו ושכניו ומקומו מגושמים, לא יוכל לעמוד בקדושתו, וסופו יכשל. והו נגיד שמ"א, כאשר מאריכין אותיות שמ"א, א'כילה ש'כניס מ'קומו, והמה מגושמים, אז ת"ו אבד שמייה, שלא יוכל להתקיים בעבודת בוראו.

ובתב עוד צחתם סופר, דלכן צעת אצתנו ממזרים, רצה הקצ"ה לזכות את ישראל בארבעים שנה הראשונות של קבלת התורה שלא יעבדו שום מעבד ולא יטרידו שום טרדה, על כן הולכס במדבר 'ארץ ערבה ושוחה' (ירמיה 3-ו), שלא הוציא הארץ שום מאכל שאי אפשר להכשל שם במאכל הארץ ההיא. והיא היא 'ארץ זיה וללמות', שהוא תואר על ארץ שלא נשבת משכניס רעים הנוגעים בצחלה. ולא עוד אלא 'שלא עבר זה איש', לא עבר מעולם שום עבירה. ואפילו מחשבה בעלמא לא היה עליה, והו 'ולא ישב אדם שם', דרשו חז"ל (ברכות לא). ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון להתישב, שלא יאמרו ממחשבת אדם הראשון נתקללה הארץ ההיא ע"כ.

וצראה להנה צחתם סופר (הפטורה פ' מסעי קסג.) כתב, נתתי רמו וסימן צפסוק, אשם הוא אשם אשם לה' (ויקרא ה-ט), כי הנה על ידי אחד משלש אלה יהיה אדם עלול לחטוא יותר מזולתו. אחד, על ידי אכלו מפרי העץ הגשמיות הלזה, ומכל חי אשר על פני האדמה, ולכן לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, שלא אכלו לחם הארץ הגשמי הלו. והשני העלול לחטוא הוא, על ידי שכיניו הרעים, אשר על כן צונו ה' אלקיני (ויקרא יח-ג) כמעשה ארץ מזרים אשר ישבתם זה וגו' וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו, כי שכניס רעים גורמים הרבה, צהתצרך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך (דה"צ כ-ו). והשלישי הוא אפילו המקום גורם, צבוא אדם אל המקום אשר כבר נכשל בו אדם בשום עבירה מהעצירות, אף על פי שעתה אין שם אותו האדם, מכל מקום כבר נמשך שם טומאת זוהמת קליפה, והיושב שם מעותד לחטוא צהנה. וגדולה מזה, אפילו על ידי מחשבת חושב לעבור עבירה, או אפילו בעל עבירה שחשב ליסב באותו מקום, כבר פעלו מחשבתו, ומשו ליה מקום רע, והו ר"ת אש"ם הוא אשם לה', א'כילה ש'כניס מ'קומו ע"כ.

רצן של ישראל, על כן טוב להם
לישז עוד ארבעים שנה צמדבר
ולעבוד את ה'.

והגה התורה הוא חיייהם של ישראל,
כי הם חיינו ואורך ימינו,
ואמר ה', 'חיייהם' שאני נותן להם
מקום לטעות, על ידי שיחנו עינייהם
על התורה שהוא חיייהם, שיצטלו
ממנה צבואם אל הארץ, וזה ימלאו
מקום לטעות שלא ירשוה, שיצתרו לישז
עוד צמדבר, כדי להחלות צמורה.

ומבואר צספה"ק דמטעם זה לא
לזו המרגלים שיכנסו
לארץ, כי השיגו גודל המעלה של
שיצתם צמדבר כנ"ל, ומה להם ליכנס
לארץ כנען, מקום זוהמא כעת
מיושציה, ויחצטל מהם אכילת המן.
ויצטרכו להתצטל מתורתם שנים רבות
צכיצושה וחילוקה. וצסופו יצטרכו
לעבוד כל היום עבודת אדמה, איש
תחת גפנו ותחת תאנתו. ומה גם
שידעו משה מת ויהושע מכניס,
ויפסידו לשמוע ולקבל תורה ממשה

בסעודה שלישיית פרשת קרח תשס"ט לפ"ק
בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

ונראה צהקדם לצאר צפרשת
המרגלים, וידבר ה' אל
משה לאמור, שלח לך אנשים ויתורו
את ארץ כנען וגו' (יג-א). וצרש"י שלך
לך, לדעתך, אני איני מצוה לך אם
תראה שלח. והקושיא ידוע הלא להלן
נאמר, וישלח אותם משה ממצבר
פארץ על פי ה' (יג-א), הרי שנצטוה
על השליחות. ורש"י פירש שם, על פי
ה' צרשותו, שלא עכצ על ידו ע"ש.
ונראה עוד, דהנה משה רצינו אמר,
ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה

לא ארץ צבת חלצ ודצש
הציאותנו, ותחן לנו נחלת שדה
וכרם, העיני האנשים ההם תנקר לא
נעלה (טז-ד). ויש להצין, הלא טענתם
מתחלה היה, רצ לכס כי כל העדה
כולם קדושים וצתוכס ה', ומדוע
תתנשאו על קהל ה' (טז-א). וצרש"י
אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך
לצבר לאחיך כהונה וכו' (תנחומא ד).
וטענה זו יודק גם אם היה מכניסם
להארץ. ואם כן למה התלונו, אשר
לא אל ארץ צבת חלצ ודצש הציאותנו.

קודם מעשה דאחשורוש היה ונענשו. ותירץ להגם דיש להם מודעא, היינו רק עד שזכו לקבל נחלת ארץ ישראל, אבל משזכו בארץ, לא ניתן להם הארץ אלא כדי שיקיימו את התורה, וכמו שנאמר (תהלים קה-מד) ויתן להם ארצות גוים וגו', בצבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינלורו ע"כ. ולכן אמר להם משה, והתחזקתם, שיעשו קנין חזקה בארץ, וממילא יוצרכו לקבל עליהם עול תורה ברצון, ולא יהיה להם עוד טענת אונס, שהרי נתן להם כבר ארצות גוים ע"כ. וזה יש לבאר מה שכתוב בצעל הטורים, ויאמר אליהם עלו זה צנגצ ועליתם 'את ההר' (יג-יז), בגימטריא 'תורה', שתעמוד לכם זכות התורה ע"כ. ולפי מה שנתבאר, צמה שתעלו את ההר להחזיק בארץ, תקבלו את התורה מעתה ברצון ולא באונס.

והגדה ידוע קושיית התוס' (שם) למה הוצרכו לכפיה, הרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ע"ש. ובמדרש תנחומא (פ' נח ג) מצוואר, דלא אמרו נעשה ונשמע אלא על תורה שבכתב, מפני שאין זה יגיעה וזער והיא מעט, והוצרך לכופף אותם על תורה שבעל פה שיש בה דקדוקי מלות קלות

אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וגו', וייטב צעיני הדבר וגו' (דברים א-כג). ויש להצין הסיבה שהיה הדבר טוב צעיני משה.

וגראה להנה משה אמר להם, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (יג-כ), ובתרגום יונתן והתחזקתם, ותעבדון חזקתא. וכח צפירוש יונתן פירוש שיעשו חזקה בקרקע, שהרי הלכו בגבוליה (רש"י יג-כא), וכן פירוטיה הוי חזקה כשאכלה צפני המוכר ע"כ. והענין בזה שרצה משה שיזכו אז בארץ כקנין, כתב בספר ימין יוסף צפרשתנו, דאיתא בגמרא (שבת פח.) ויתלצו בתחתית ההר (שמות יט-יז), מלמד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רצה לאורייתא [שאם יזמינס לדין יש להם תשובה, שקבלוה באונס]. אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה צימי אחשורוש ע"ש.

והקשה הרשב"א דאם כן קודם אחשורוש דהדור קבלוה, למה נענשו, והרי חורבן בית ראשון

ותמורות, והיא עזה כמות וכו' ע"כ. ואם כן רצה משה שיעלו המרגלים להחזיק בצורך, כדי שיוצרכו לקיים תורה שזעל פה. ושלח י"ב נשיאים, נשיא לכל שבט, שהם יזכו לשבטם נחלתם בצורך, וממילא יתחייבו בקיום התורה תמורת קבלת ארץ נחלתם. ואיתא בגמרא (גיטין ס:) לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שזעל פה, שנאמר (שמות לד-כז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת כל ישראל ע"כ. אם כן תורה שזעל פה מתואר 'פי ה'. וזהו שאמר הכחוש, כי מה ששלח משה את המרגלים, וישלח אותם משה על 'פי ה', עבור קיום תורה שזעל פה, שהוא פי ה', שעל ידי כניסתם לארץ, לא יהיה להם מודעה לאורייתא, ויקבלו גם תורה שזעל פה צרפון.

אמנם לאמיתו של דבר, לא ראו המרגלים ליכנס לארץ, ואמרו אפס כי עז העם היושב בצורך וגו', לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו (יג-כח). וממילא אין שום תועלת להחזיק בהארץ, שאין חזין לו לאדם שלא צפניו, וממילא לא נתחייבו בקיום התורה עד שנכנסו בפועל להארץ, ויש להם מודעה רבה על קיום תורה שזעל פה.

והנה טענתו של קרח ועדתו היתה, שמשה עושה כל פעולותיו מעצמו, ולא נטוה כן מאת ה', ולכן הוא צוחר הגדולה לקרוביו, הכהונה לאהרן, והנשיאות לאליצפן וכו'. וכמו שאמר להם אחר כך משה, צואת מדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה, כי לא מלצני (טז-כח). וכיון שחשבו שעושה הכל רק מעצמו, על כן יצאו עמו לריב. אמנם גם אי נניח כדצריהם, הלא קבלנו עלינו לשמוע כל מה שיורו לנו חכמי ישראל, ולא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים יז-יא), אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. ואם כן אפילו משה מצוה כן מעצמו יש לנו להטות אוזן לדבריו. אך על זה טענו, כי הם לא ראו לקבל על עצמם אלא מצוה ה', ותורה שזעל פה לשמוע דעת חכמי ישראל קבלו רק בכפיה, ואין חייבים צה, כי יש מודעה רבה לאורייתא.

אך אם היה מכניסם כבר לארץ ישראל, הרי ניתן להם הארץ כדי שיקבלו תורה שזעל פה, ותתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינורו, ואז היו מחוייבים לשמוע דברי משה, גם אם לא היה

[ממחלוקתו של קרח] אנו מאירין, ואם לאו אין אנו מאירין וכו' ע"ש. ויש לומר דאחערותא זו של השמש למעלה, פעלה על און בן פלת שעמד בראש המחלוקת, שאשתו נתעוררה להצילו. ועבור זה זכה אחר כך לבן גדול כזה, על כן קראה אותו שמשון, רומז לשמש און, שעל ידי השמש שעמדה בצול, חזר און בתשובה, ועבור זה זכתה לשמשון.

והנה בספר משיבת נפש להרמ"ע (אות יז) כתב, אצא חלקיה בר זריה דחוני המעגל, הוא מנוח, עם הארץ היה שהלך אחרי אשתו (ברכות סא.) דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו (שופטים יג-יא), והשתא אחא אצא חלקיה ורצה להראות כי מה שעשה אז עשה לכוונה, כשצאו אליו החכמים צעד מטר (מענית כג.). וגם הראה חסידות אשתו, כי עגנה צאו וקדמו לעניי דידה. והיא הייתה ללפפונית, דהמלאך קדם לצוא אללה מלצוא אל מנוח בעלה ע"כ.

והנה דזהו הענין, שאצא חלקיה עם אשתו היו מסוגלים שיתקבלו תפלתם על הגשמים, דלפי מה שנתצאר, היו הם בגלגולם הראשון,

מנווה בזה מאת ה'. אך לא אל ארץ זבת חלב ודבש הציאותנו, ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם, אם כן אין לנו חיוב לשמוע בתורה שבעל פה, ואין דעתו של משה מחייבת אותנו, ולכן לא נעלה.

והנה און בן פלת היה גם כן מתחלה בענה עמהם (טו-טז), ואמרו חז"ל (סנהדרין קט:) שאשתו הצילתו, ומנע אותו מללכת עמהם ע"ש. וציארנו לעיל (פ' נשא) בארוכה, שנתגלגלו אחר כך במנוח ואשתו, וזכו עבור זה להוליד את שמשון, והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים (שופטים יג-ה).

והנה הטעם מה שקראה את בנה שמשון, ואמרו חז"ל (סוטה ט.) שנקרא על השמש, דכתיב (תהלים פד-יב) שמש ומגן ה' אלקים ע"ש. ויש לומר דאיתא בגמרא (נדרים לט.) דרש רבא מאי דכתיב (חזקוק ג-י) שמש ירח עמד זבולה, שמש ירח בצול מאי צעו, והא ברקיע קביעי [דכתיבי ויתן אותם אלקים ברקיע השמים (בראשית א-י)], וחזל למעלה מן הרקיע הוא (תגינה יב:), מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לצול, ואמרו לפניו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם

און צן פלג ואשמו. והנה אמרו חז"ל (מעניט ז:) אין הגשמים נעצרים אלא בשביל עזי פנים שנאמר (ירמיה ג-ג) וימנעו רציצים ומלקוש לא היה, ומנח אשה זונה היה לך. אמר רבי שמעון צן פזי אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע וכו' ע"ש. וכולהו היו צאון צן פלג צמחלקותו עם משה, שהעיוז פניהם כנגדו וסיפרו עליו לשון הרע, וכמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קי.) וישמע משה ויפול על פניו (צמדבר טז-ד), שמע שחשדוהו מאשת איש, וכל אחד ואחד קינא את אשתו ממשה ע"ש. אמנם כשחזר און צתשובה על ידי שאשתו הצילתו, ויש צאנינות על מה שעשה, הרי צמקום שבעלי תשובה עומדים אין לדיקים עומדים (ברכות לד:), והפך הזדונות לזכיות, על כן לעומת זה גדול שכרו שיוכל להוריד הגשמים, ולכן צאו רבנן אליהם דייקא שיתפללו על הגשמים].

וגפיים צמה שאמר הכתוב, ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל, לכם מתנה נתונים

לה, לעבוד את עצודת אהל מועד וגו', עצודת מתנה אתן את כהונתכם (יה-י). וצ"ש"י עצודת מתנה, צמתנה נתתיה לכם ע"כ. ויש לומר, כי העובד לצירו, אז העובד הוא הנותן כחו ועמו, וחצירו הוא המקבל. אמנם יתכן שהעובד הוא גם המקבל, ועל דרך שמנינו צקידושין, שהאשה מקבלת הקידושין מצעלה, וכשאמרה האשה לצעלה הילך מנה ואקדש אני לך אינה מקודשת, מכל מקום כשנתנה לאדם חסוב מקודשת, דצהיהא הגאה דקא מקבל מתנה מינה, הוה כאילו היא קיבלה ממנו (קידושין ז.). ומכל שכן שהנותן להקצ"ה, וזוכה שהמלך מלכי המלכים מקבל ממנו, אין זה נותן אלא מקבל. ויש לו להיות שמה שיוכל לעבוד את ה', והקצ"ה מקבל עצודתו. ולכן אמר הכתוב על עצודת הלויים, שעבודתם צמקדש אינו נתניה לה, אלא המה מקבלים מתנה מה' שמקבל עצודתם. וזהו עצודת מתנה אתן את כהונתכם, שהעבודה הוא מתנה מאת ה'.

בסעודת ברית מילה

של הילד ישראל נביי בן הרה"ג רבי יואל משה מרדכי שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
יום ג' לפי חקת בלק תשס"ט לפ"ק

והנה כבר דקדקו חז"ל (ראש השנה
ט.) וכי ידיו של משה עושות
מלחמה או שזרות מלחמה, אלא
לומר לך בזמן שמתכלין ישראל כלפי
מעלה ומשעזדין לזן לאציהם שצשמים
היו מתגזרין, ואם לאו היו נופלים
ע"כ. ואכתי נריך ביאור, דאם כן אין
זה תלוי בידיו של משה, אלא
בהסתלותן של ישראל כלפי אציהם
שצשמים.

בגמרא (ברכות נה.) אמר רבי יוחנן
השכים ונפל לו פסוק בתוך
פיו, הרי זו נצואה קטנה ע"כ. הן
אתמול צוקר נפל צפי הפסוק, מחר
אנכי נצז על ראש הגבעה ומטה
האלקים בידי (שמות י"ז-ט). ויש צו רמז
על הסעודות ברית מילה של שלשה
ילדים שנזדמנו כאן צבית המדרש יחד,
אשר הכתוב קורא אותם גבעת
הערלות (יהושע ה-ג).

ונראה בהקדם דברי היערות דבש
(ח"ב ריש דרוש יא) כי אמרו
חז"ל (שבת קנז.) האי מאן דבמזל
מאדים יתא גבר אשיד דמא. אמר רב
אשי אי אומנא [מקיז דם] אי גנבא
אי טבחא אי מוהלא. והיינו כי טבע
מאדים לשפיכת דמים, לכך אמרו כי
מאדים כוכבו של עשו, שייחד לו יחוק
על חרבך תחיה (בראשית כז-מ). אמנם
במנות מילה או מנות שחיטה מתבטל
כוחו של מאדים, ואין לו כח נגד
ישראל. ולכן במלחמת עמלק נזה משה
ליהושע (שמות י"ז-ט) צחר לנו אנשים
ואל הלחם בעמלק, ולא עשה משה

והרהרתי אז תיכף, כי לא מנינו
שיעשה משה שום דבר
בהמטה, ולמה הזכיר שיעמוד על ראש
הגבעה ומטה האלקים צידו. אך הכוונה
הוא, כי נאמר שם להלן (י"ז-יא) והיה
כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל,
וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, אם כן
ידיו של משה היה מחליש כח המדת
הדין מישראל, ויחלוש יהושע את
עמלק. וזה שאמר ומטה האלקים,
'מטה' מלשון הטויה, הטיית מדת הדין
של ה'אלקים' יהיה 'בידי', צכח ידי,
שידיו של משה היו שזרות מלחמה,
וצכח ידו הטויה את מדת הדין להכניעו.

גדול שזכה להתמנות זו, להיות עומד בראש עוזדי בית ה' ולהכנס לפני ולפנים, אשר כל אדם לא יהיה צאהל מועד, היינו משום שקידש וגידר עצמו באות צרית קודש שנחתם בצשרו, ולפי ערך קדושתו כן הוא גדולתו יותר מאחיו. והנה תיבת יד' במילואו, יו"ד דל"ת, עולה כמספר 'חותם'. וזהו שאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יונק על ראשו שמן המשחה, צמה זכה להיות גדול על אחיו, ומלא את ידו' ללבוש את הבגדים, בשציל שהוא מילא את היד, שחותמו הוא בקדושה וטהרה, צוה הוא עומד גדול יותר על חצירו ודפח"ת.

וביערתה כיון שלנצח עמלק מזל מאדים זריכין זכות קדושת המילה, חותם קודש, על כן אמר הכתוב, כאשר ירים משה את ידו, שהרים והאריך את הי"ד במילואו, הרומז על החותם, וישראל קידשו עיניהם להסתכל רק כלפי מעלה, אז וגבר ישראל. אצל כאשר יניח ידו, וישראל מסתכלין כלפי מטה, צהצלי ותאות העולם הזה, אז וגבר עמלק. - וזהו שאמר, מחר אנכי נצב על ראש הגבעה, ומטה האלקים צדי', לפי

בעצמו, ומלחמת עמלק מנוה, ואיך לא קיים בעצמו. אצל עמלק שהוא עשו ומאדים כוכבו, אין לו מכניע, רק מי שנימול והטיף דם צרית ואושיד דמא קודש לה', מתיש כח חרבו להרוג במלחמה. ואמרינן במשה (סוטה יב). ותרא אותו כי טוב (שמות ז-ז), שגולד מהול, ואם כן לא זריך לדם מילה ואין לו כח להלחם ולהחליש מאדים, ולכך צחר ציהושע.

ובן מצינו צדוד המלך (תהלים ס-א) בהצותו את ארם נהרים וישב יואב ויך את אדום בגיא מלח וגו', וקשה למה ארם הכה דוד בעצמו, ולהכניע את אדום שב יואב ולא דוד. ולכך התחיל המזמור, מכתם לדוד, ופרש"י מכתם, באגדה אמרו שהיה מכתו תם וגולד מהול, ואם כן לא היה כוחו חזק להכניע למאדים כוכבו של עשו, והוצרך יואב שנימול להלחם עמו ודפח"ת. (ועיין צוה שמן ראש ח"ו פ' בשלח).

והנה בספר אמרי יצחק (פרשת אמור) פירש הכתוב שם, והכהן הגדול מאחיו, אשר יונק על ראשו שמן המשחה, ומלא את ידו ללבוש את הבגדים (כ"י), כי גדולת הכהן

'הגזעה', ראשיתן של ישראל, ג' המה האבות, הה"צ הם י"צ שבטי י-ה, ע' המה השבטים נפש].

ערך קדושת החותם, כן לעומת זה אוכל להטות את המדת הדין של מזל מאדים.

ובזכות שאנו עומדים כעת בקיום מצות מילה, יעזרנו ה' שיהיה מטה האלקים צדינו, להטות הדין לחסד ולרחמים לנו ולכל בני ישראל, ויתעורר רחמי ה' על עמו ישראל בכל מילי דמיטב, ונזכה לרוות מהדרך הנימול רצ נחת דקדושה בתורה ועבודה וחסידות, עדי נזכה לראות ביצועתן של ישראל צ"א.

נזמה שאמר אנכי נצב על ראש הגזעה, יש לומר על פי מה שכתב צני יששכר (אדר 3-1) בשם המגלה עמוקות (אופן קעב) דזכות אבות והשבטים הם מרומזים בחיבת גבי"ע, אות ג' הם השלשת אבות, י"צ הם שבטי י-ה, וע' הם שבטים הנפש, שורשן של עם ישראל ע"כ. ומשה רבינו עלה לעורר רחמים זכות ראש

בסעודה שלישית פרשת חקת - בלק תשס"ט לפ"ק
בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

האמורי. ואמר שוב, הנה עם י"א ממזרים הנה כסה את עין הארץ (כז-ה). והקשה בכלי יקר דהנה 'כסה' לשעבר משמע, וקשה והלא עוד היום הם מכסים את עין הארץ ע"ש. וגם להצין מהו הכוונה צ'עין' הארץ, שנראה כמיותר. — עוד יש להצין צמה שאמר כי ידעתי את אשר תצרך מצורך (כז-1), שזה אינו נוגע כלל לעניינינו, שציקש ממנו לכה נא ארה לי את העם.

וירא בלק צן נפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי (כז-3). ויש להצין הא לפי סדר הפסוקים נראה, שעמדו ישראל אז גם אחר הנצחון של עוג מלך הבשן, והכחוז קורא לפיחון מלך האמורי (כא-כא), ולעוג קרא מלך הבשן (כא-ג). ולמה הדגיש הכחוז שראה מה שעשו ישראל לאמורי, היינו מלחמת סיחון, ולא הזכיר גם מלחמת עוג. ובאמת להלן (דברים לא-7) קורא לשניהם מלכי

עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותן הימים וכו', אימת רתת, אמר אצ"י צללת שעי קמייאתא. ופירשו צתוספות כדאמרין צסמוך צשעה שהחמה זורחת שמלכי מזרח ומערב מניחין את כתריהן ומשתחווין לחמה, מיד כועס הקצ"ה, ודרכן של מלכים לעמוד בג' שעות כדאמרין (ברכות ט:). והנה אם השמש הולך כפי הילוכו בכל יום, אזי הזריחה והשקיעה הכל על הסדר, מה שאין כן אם החמה עומדת איזה זמן, אז נעשה ערצוב צהומנים, ואפשר שצוקר כשהיתה צריכה לזרוח אז שקעה, או איך שיהיה העמדת החמה כמה זמן שיהיה, על כל פנים יצא מסדר הילוכו, וממילא נצטטל אותו הרגע שהקצ"ה כועס צללת שעי קמייאתא, שהרי המלכים לא ידעו מתי להשתחוות. והנה צלק ידע שצלעס יודע לכיין הרגע שהקצ"ה כועס, כמו שנאמר וידע דעת עליון, והוא צללת שעי קמייאתא שהחמה זורחת. אצל כשראה שמשו רצינו יכול להעמיד את החמה, אם כן ישתנה אותו הרגע שהקצ"ה כועס, ולא יוכל צלעס לכיין אותו הרגע. וזה שאמר וירא צלק וגו', ופירש צצעל הטורים שראה שעמדה לו חמה, וכמו כן עכשיו

ונראה להנה המפורשים הקשו למה אמר וירא צלק לשון ראייה, ולא לשון שמיעה, דהלא צלק לא היה שם צהלחם ישראל עם עמלק, לראות זאת צעיני עזמו. — וצצעל הטורים כתב, שראה שעמדה לו חמה למשה ע"כ. ומקורו צגמרא (עבודה זרה כה). חנה כשם שעמדה לו חמה ליהושע, כך עמדה לו למשה, אחיא אחל אחל, כתיב הכא (דברים צ-כה) אחל תת פחדך, וכתיב ציהושע (יהושע ג-א) אחל גדלך לעיני העמים ע"כ. ודבר זה היה רק צמלחמת סיחון, ולא צמלחמת עוג, כמצואר מהדרשות דקראי, ועל כן שפיר אמר וירא צלק וגו' את כל אשר עשה ישראל לאמורי דייקא, כי שם ראה צמו עיניו שעמדה החמה עזורס.

ובקונצורם חידושי תורה למהר"י
ט"צ (דף רנה) כתב לצאר, למה נקט שראה העמדת החמה דייקא, דאיתא צגמרא (עבודה זרה ד:). מאי וידע דעת עליון (צמדצר כד-טו), שהיה יודע לכיין אותה שעה שהקצ"ה כועס צה, והיינו דקאמר להו צציא (מיכה ו-ה) זכר נח מה יעץ צלק מלך מואב, ומה ענה אותו צלעס צן צעור מן השטים ועד הגלגל למען דעת צדקות ה' וכו'. כמה צדקות

לשני השבטים ראה שהיא ארץ גדולה יותר מן הראוי להם, וביקש מי שירצה להתנחל עמהם ע"ש.

וַאֲדָוְיִי יֵשׁ לומר עוד, דהנה מצינו שאמר יעקב ליוסף, ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי וביקשתי (בראשית מט-כג). ופירש ברמב"ן שם, כי קרוב אלי עוד, שעשה יעקב כדרך שיעשו הנביאים, נטה ידו בחרב כנגד ארץ האמורי, וזרק שם חלים להיותה נכבשת לבניו. וישראל לקחו הארץ תחילה מיד האמורי, כי סיחון ועוג שני מלכי האמורי היו, והמלחמה הראשונה והגדולה שהיתה להם בכיבוש הארץ, היתה לבניו של יוסף עם האמורי, היא מלחמת יהושע עמהם, ומיד האמורי היה חלק ונחלה לבני יוסף ע"ש. ואם כן כבר נתן יעקב ליוסף שכס אחד על אחיך, אשר לקח מיד האמורי, ובזה נכלל גם חלק של ארץ סיחון ועוג מלכי האמורי, ולכן כאשר נתן משה מהם לבני גד ולבני ראובן, נתן גם לחצי שבט המנשה, כמו שנתן כבר אותה יעקב ליוסף.

ובתורת משה צפרשתנו (קו). כתב לפרש, וירא בלק בן נפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי,

יעמיד משה את החמה, וחופרע ענמו לכיין אותו הרגע ע"כ.

והנה בתרגום פירש, הנה כסה את עין הארץ, הא חפא ית עין שמשא ע"כ. ולפי מה שנתבאר הכוונה כפשוטו, שהעמידו את השמש במקומה, וכאילו כיסוהו מלהאיר את העולם להלאה ממקומו. וכיין שנתבלבל סדר הילוך החמה, הרי הוא יושב ממולי, קרובים הם להכרייתני, כי קשה כעת לכיין השעה שהקצ"ה כועס, אבל להיות כי ידעתי שחוך ממנה שאתה יכול לכיין השעה, יש לך עוד כח באמרי פיך, שהרי גם את אשר תבזרך מבזרך, ואין זה מנצד שיוכל לכיין השעה שהקצ"ה כועס, אלא בכח פיו, לכן לכה נא ארה לי את העם הזה, אולי אוכל נכה זו, כי יש לך כח באמרי פיך, שבדיבורך נעשה מעשה, וככל היוצא מפיו יעשה.

ובזה יש להבין מה שנתן משה רבינו ארץ סיחון ועוג לבני גד ולבני ראובן וחצי שבט מנשה, וכמבואר בכתובים (במדבר לג-לג), ונתקשה הרמב"ן שם, הלא רק בני גד ובני ראובן באו לביקש, כי מקנה רב היה להם, ולמה נתן משה גם לחצי שבט מנשה. וכתב דלולי כאשר חלק הארץ

שראה בלק בחכמתו, את כל אשר עשה ישראל סבא, יעקב אבינו ע"ה, לאמורי, כי יעקב עשה אז פועל דמיוני וירצ חזים ושלף חרצו נגד ארץ האמורי, ועל ידי זה נכבשה לפני בניו ע"כ. ונראה דזהו שאמר בלעם, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד-ה), והיינו שמה שאתם יושבים בארץ סיוחן ועוג, וטובו אהליך, הרי זה בזכותו של יעקב, ומשכנותיך עומדים בזכותו של ישראל סבא.

זורח עד שהוא שוקע מקלם להקצ"ה. וכן את מוצא, בשעה שעמד יהושע בגבעון, וציקש לשחוק את החמה, לא אמר שמש בגבעון עמוד אלא שמש בגבעון דום, אלא כל שעה שהוא מהלך הוא מקלם להקצ"ה, לכך אמר לו יהושע דום וכו'. אמר לו השמש אתה אומר שאדום, ומי אומר קילוסו של הקצ"ה, אמר לו שחוק ואני אומר, שנאמר אז ידבר יהושע, ואין אז אלא שירה, שנאמר (שמות טו-ה) אז ישיר ע"כ.

והנה מצואר בילקוט (יהושע כב), דבשעה שאמר יהושע שמש בגבעון דום (יהושע י"ב), אמר לו השמש אני קשיש ממך, שאני נבראתי ברביעי, ואתה בשישי. אמר לו יהושע כבר נשתעבדת לזקני יוסף, שנאמר (בראשית לו-ט) והנה השמש והירח וגו' משתחיים לי וכו' ע"כ. ואם כן בכיבוש ארץ סיוחן הוצרכו לזכותו של יוסף שיוכלו להעמיד את השמש, ועל כן ניתן ליוסף חלק בארץ סיוחן ועוג, אשר לקחתי מיד האמורי בזכותו וכוו.

ובזרה אנו רואים גדול העבודה של החמה לקונה, אשר לפי ראות העין היא הולכת וסובבת רק לשמש ולהאיר את העולם, אבל באמת בתוך תוכה טמונה עבודה רבה לקונה, שאינה פוסקת מלומר שירה. ואיתא בגמרא (סנהדרין נ"א:) אמר ליה אנטונינוס לרבי, מפני מה חמה יוצאה בזרח ושוקעת צמערב. אמר ליה כדי ליתן שלום לקונו שנאמר (נחמיה ט-ו) וצא השמים לך משתחיים ע"ש. הרי לנו עבודת החמה, שאומרת שירה ומשתחוה לקונה, וכל זה מסתירה מעיני האדם, שנראית רק כמאיר לארץ, אבל לאמיתה היא עובדת את זורחה תמיד.

ובבואר עוד שם בילקוט, ממזרח שמש עד מצואו מהולל שם ה' (תהלים קיג-ג), משעה שהשמש

עבודת האדם שנצרכה בחומר גס, ויצר הרע שרואו בחוכו, ואף על פי כן אומר שירה ועובד לצוראו, שירה זו חשובה פי כמה נגד שירת החמה. והרי שירת בני ישראל חשובה יותר אפילו משירת המלאכים, כמו שאמרו חז"ל (תגיגה יב): מעון שבו כחות כחות של מלאכי השרת שאומרות שירה כלילה, וחשות ציום מפני כבודן של ישראל [שמקלסין אותו ציום] ע"ש. ומבואר ברש"י צפרשתנו (כג-כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל, עוד עתיד להיות עת, שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחילתן לפניו ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל א-ל (תנחומא יד) ע"ש. ואם כן שפיר משלים שירת יהושע את שירת החמה, כי כח קדושת פה ישראל עלומה מאד.

ודבר זה השיג בלק שכח ישראל הוא באמרי פיהם, הקול קול יעקב (צראשית כו-כז), צומן שקולו של יעקב נשמע בצחי כנסיות וצחי מדרשות אין הידים ידי עשו (צ"ר סה-כ). וצראש"י מה ראה מואב ליטל עצה ממדין, כיון שראו ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו צמדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו. אמרו

על זה שיצא הכחוצ את העובדי ה', ואוהביו כלאה השמש בגבורתו (שופטים ה-לא), כי העובד את ה' צפניות הוא אוהב את עצמו, שעבור זה יתכבד או יגיע לו הון ועושר, מה שאין כן הצדיקים האמתיים המה אוהבים את ה' דייקא, ולא איכפת להו כלל תועלת עצמם, והם עובדים את ה' בהנע לכת, והמה כלאה השמש בגבורתו, שגם כן מסתירה את שירתה לקונה.

וידועים דברי הרמב"ם (ה' יסודי התורה ג-ח) שהשמש גדולה מן הארץ כמו מאה ושצעים פעמים, וכל הכוכבים והגלגלים כולן צעלי נפש ודעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והיה העולם ע"ש. ואם כן נוכל לשער עולם חשיבות השירה של השמש, שאין כמותה בכל צבא הארץ. ואם כן למה נתפייס החמה, צמה שאמר לה יהושע דום ואני אומר תחתך, הלא האדם נגד השמש הוא כמו טיפה נגד הים, ואין יוכל יהושע להשלים שירת החמה.

אמנם האמת הוא, כי הן אמת שצכמות השמש גדולה מאד, הרבה יותר מהאדם, אבל באיכות

מתחילין התפלות בצוקר צצית הכנסת. וטעמא צעי למה צחרו צפסוק זה דייקא האמורה מפה טמא של צלעם הרשע. אצל צאמת טוצא גנוז ציה, לתת עידוד לנפש ישראל המשכים בצוקר לקבל על עצמו עול מלכות שמים, ויתכן שיעלה מחשבה צדעמו, למה העמיסו עליו עול כזה, ואולי טוצ יותר עזדא צהפקירא, ללכת אחר תענוגי העולם, ולהיות ככל הגויים צית ישראל. אצל צאמת הרי צלעם היה משוקע צתאות העולם, עד שהיה לו אישות צאתונו (עבודה זרה ד:), ואמרו (אבות ה-ט) עין רעה ורוח גבוה ונפש רחצה מתלמידיו של צלעם הרשע. ואחר כל זה הודה ואמר, מה טוצו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, שהטוצ האמיתי הם רק האהלים של ישראל, הצתי כנסיות וצתי מדרשות שלומדים צה תורה ומתפללים, הוא הטוצ האמיתי שצעולם, ושם מונח כל האושר והתענוג של האדם, ומה טוצו אהליך יעקב, ואשרינו מה טוצ חלקנו ומה נעים גורלנו.

להם אין כחו אלא צפיו, אמרו אף אנו נצא עליהם צאדם שכחו צפיו (מתחומא ג) ע"כ. וזהו שאמר הכתוב, וירא צלק, שצלק הצין והשיג, שכל אשר עשה ישראל, שנצחו שלא כדרך הטבע, הוא 'לאמורי', עבור הכח הגדול של אמרי פיהם.

ובוהיבן השיג זאת, על זה אמר, כי ראה צלק שהעמיד משה את החמה, ואמר להשמש דום, ואיך הסכים השמש מלפסוק לומר שירה, ועל כרחך שאז ישיר משה וצני ישראל, והם צאמרי פיהם יכולים להשלים השירה הנפלאה והגדולה מהחמה, מזה הכיר גדול כח אמרי פיהם, שכל אשר עשה ישראל הוא הודות לאמרי פיהם, על כן שלח אחר צלעם שגם כחו הוא צאמרי פיו, את אשר תצרך מצורך, ואשר תאור יואר.

אמנם צסופו הפך ה' את הקללה לצרכה, ואמר מה טוצו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד-ה). ומנהג ישראל תורה שצפסוק זה אנו

בסעודה שלישית פרישת פנחס תשם"ט לפ"ק
בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

נכדו של אהרן, וכעת נעשה 'צן' אהרן
הכהן ע"ש. וצחללת מרדכי להמהרש"ם
ז"ל כתב, דזהו שציקש אלישע מאליהו
כשעלה בצערה השמים, ויהי נח פי
שנים צרוחך אלי (מלכים ז ב-ט), דגם
הכח של נדב ואציהוא שנמצאו צו
צרותו יהיה עליו, ויהי נ"ח פי שנים,
ר"ת נדב אציהוא ע"ש. (וכן הוא גם
ציערות דבש (ח"א דרוש ט"ז). ועיין שמן
ראש (ח"י פ' פנחס רפצ)).

ובתורת משה (פ' צלק קית). כתב
לצאר טעם הדבר, שנכנסו
צו אז נשמות נדב ואציהוא, דאיתא
בגמרא (עירוצין סג.) רבי אליעזר אומר
לא מתו צניו של אהרן אלא על
שהורו הלכה צפני משה רבן. מאי
דרוש, ונתנו צני אהרן הכהן אש על
המוצח (ויקרא א-ז), אמרו אף על פי
שהאש יורדת מן השמים מצוה להציא
מן ההדיוט ע"כ. והוצרכו למיקון על
חטא זה. ופנחס מיקן זה שהורה גם
כן הלכה צפני משה ואלעזר, אך
היתה לאפרושי מאיסורא דשרי (שס),
דאין חכמה ואין תצונה ואין ענה
לנגד ה' (משלי כא-ט), כל מקום שי

וירא פינחס צן אלעזר צן אהרן
הכהן, ויקם מתוך העדה ויקח
רמח צידו וגו' (כה-ז). ובגמרא (סנהדרין
פב.) מה ראה, ראה מעשה וזוכר
הלכה. אמר לו למשה, מקובלני ממך
הצועל ארמית קנאין פוגעין צו, אמר
לו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא
וכו' ע"ש. והכוונה דדקדקו חז"ל למה
נאמר 'וירא', היה לו לכתוב ויקם
פנחס מתוך העדה. - וצחמנת יש
להצין, איך משה רבינו לא עשה מעשה
צעמנו, הא חכם לצ יקח מנזות. וגם
להצין למה ייחסו הכתוב כאן, שהוא צן
אהרן הכהן, וכי לא ידעינן מי הוא
פנחס צן אלעזר הכהן. וצשלמא להלן
ייחסו הכתוב אחר אהרן (כה-יא), ציאר
רש"י שם, שהיו השצטים מצזים אותו
וכו', לפיכך צח הכתוב ויחסו אחר
אהרן ע"ש. אצל לאיזה צורך ייחסו
הכתוב כאן אחר אהרן.

וגראדא דאיתא צוהר הק' צפרשתינו
(ר"ז). דנשמותיהם של נדב
ואציהוא נתעצרו צפנחס צמעשה דזמרי,
וזה שאמר הכתוב פנחס צן אלעזר, צן
אהרן הכהן, שמתחלה היה צן אלעזר,

אשכון את דכא. ועל זה אמר ה', פנחס בן אלעזר השיב את חמתי מעל בני ישראל, בקנאו את קנאתי 'צמוכס', שלא החזיק הטובה לעצמו, אלא ידע שמה שעלה צידו לקנא קנאת ה', הוא 'צמוכס', שצפנימיותם של ישראל כאזה נפשם על החילול השם, והם עצמם ראו לפגוע בו, אלא שנאנסו, ולכן ויכפר על בני ישראל, שעשה זאת מעונה והכנעה, ולא בא לידי התנשאות.

ובזה יתבאר מה שכתב רש"י, שהיו השצטים מצוין אותו, הראייתם בן פוטי זה, שפיטם אצי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שצט מ'ישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פג). ע"כ. דלכאורה לשון 'הראייתם' היא שפת יתר. ועוד מה יועיל יחסו אחר אהרן, הלא גם הם ידעו זאת, ואף על פי כן היו מצוים אותו.

ונראה דהנה ידוע כי לדיקים גדולים מגודל קדושתם אינם רואים מעשה חטא על ישראל ע"כ. (ויסופר על הרה"ק רבי נחום מטשערנאציל ז"ע, שלא ראה אור הנר שהולק בשבת. והסביר צמאמר המשנה

חילול השם אין חולקים כבוד לרצ ע"ש.

ולבן כאשר ראה פנחס שנכנסו בו נשמות נדב ואציהוא, כדי לתקן חטאם שהורו הלכה צפני משה, הבין מזה שמוטל עליו לתקן חטא זה כעת, ולהורות הלכה צפני משה רבן. וזהו שאמר וירא פנחס בן אלעזר, ומה ראה, שהוא בן אהרן הכהן, שנעשה כעת בן אהרן, שיש בו נשמות נדב ואציהוא, ולכן ויקם מתוך העדה ויקח רמח צידו.

והנה פנחס לא החזיק טובה לעצמו שזכה לקנא קנאת ה', ולהיותו יחידי מהכלל ישראל שראה מעשה וזכר הלכה, שהשיג שלא בא לידי מדה זו מצד עצמו, אלא מכח קדושת הכלל ישראל, שהיו צוכים פתח אהל מועד (כה-ו). וצתרגוס יונתן וקריין קריאת שמע ע"ש. שהיה כואב זאת לכולם, אלא נתעלמה מהן ההלכה, ולא היה להם האומץ להוציאו מהכח אל הפועל, וכח קדושתם סייע לפנחס שיוכל לעשות מה שעשה. וזהו ויקם 'מתוך העדה', מכח קדושת העדה, שזכותם סייעו לו, ועל ידי זה ויקח רמח צידו. וכיון שלא נתגאה צמעשיו, זכה להנסיים הרצות שנעשו לו, כי

שיראה החטא, כדי שיוכל לפגוע בהם, ויתוקן חטאם של נדב ואזיהוא.

והנה צחמס סופר צפרשתנו (קלג):
 כתב, פנחס בן אלעזר בן
 אהרן הכהן, ולא הזכיר יעקב, מפני
 שהתפלל בסודם אל תבוא נפשי
 (בראשית מט-ו), וברש"י ובסודם זה
 מעשה זמרי, כשנתקצו שצטו של
 שמעון להביא את המדינית וכו', אל
 יזכר שמי צדצר, שנאמר זמרי בן
 כלוא נשיא בית אב לשמעוני, ולא כתב
 בן יעקב ע"כ. והענין כי פינת"ס
 גימטריא יצח"ק, ולקח רמ"ח גמטריא
 אברה"ם, אצל זכות יעקב לא ירף, כי
 אברהם יצחק יעקב גמטריא לח"ס, אם
 תחשוב מ"ם סתומה שש מאות צחשצון
 מנצפ"ך, ושנותיהם קע"ה ק"פ קמ"ז
 גמטריא צש"ר, ושצעים בני יעקב
 גמטריא י"ן, הרי קדושת לחם צשר
 ויין. וגזרו על טומאת פחם ויינס
 וצשר זצחי אלהיהן משום ולקחת
 מצבותיו (שבת יז:), ועכשיו נכשלו
 בצלשתם, על כן לא הזכירו זכות
 אבות בצלימות ע"כ.

ויש לומר עוד צהא דפנחס לקח
 רמ"ח צידו, בגמטריא אברה"ם.
 ונראה דהנה כבר ציארנו צמקום אחר

(עבודה זרה לה:): חלצ שחלצו עכו"ם, ואין
 ישראל רואהו, היינו שאינו רואהו כלל, כיון
 שהוא דבר איסור). וצולחי שמשנה רצינו
 היה צמדריגה זו. וכיון דקנאין פוגעין
 צו הוא רק כשראהו צשעת מעשה,
 ומשה לא היה רואה, ולא הציט און
 ציעקב, על כן לא הרגו. ולכן היו
 השצטים מצזים את פנחס שלא הגיע
 למדריגה זו, ואמרו 'הראיתם', משה
 רצינו לא ראה רק הוא, ואין זה אלא
 מצד פחיתות ערכו שפיטס אצי אמו
 עגלים לעבודה זרה. אצל הכתוב צא
 ויחסו 'אחר אהרן', שסיצת הדצר
 שראה הוא משום שנכנסו צו נשמות
 נדב ואזיהוא, והוא נעשה כעת בן
 אהרן, והוצרך לתקן חטאם שהורו
 הלכה צפני רצן, ולכן הוצרך הוא
 לעשותו. וראה מעשה, שראה מה
 שנתעצרו צו נשמות נדב ואזיהוא,
 וזכר הלכה, כי צכגון דא יש להורות
 הלכה גם כנגד הרצ.

וזהו שאמר הכתוב, וירא פנחס בן
 אלעזר, ותקשה לך הלא היה
 גדול מאד בצדקתו, ואיך צא לפניו
 דבר כזה שיראה חטא נגד עיניו. ולזה
 אמר כי נעשה אז גם 'בן אהרן',
 שנתעצרו צו נשמות נדב ואזיהוא כדי
 לתקן פגמם, ולכן הסיצו מן השמים

עיינן שמן ראש ח"ט פ' פנחס ר"ז). צהא דאמרו (זבחים ק"א): לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם (כה-יג). דלכאורה יש להבין, הלא כל שכר הוא מדה כנגד מדה, והלא מדתו של אהרן, אהב שלום ורודף שלום אהב את הבריות וכו' (אבות א-יג), וכהנים המה מסיטרא דחסד כידוע, וכאן עשה פנחס מעשה של גבורה היפוך מדת החסד, ולמה זכה עבור זה לכהונה.

אך המתבונן צמעשה של פנחס יראה כי לאמיתו עשה צוה חסד נפלא, ונחזי אן כאשר יזמן חולה מסוכן ונריכין לעשות לו ניתוח בצצר אחד כדי להציל חיותו, והרופא מזדרז לחתוך בצצר החי להציל את נפשו, וכי זהו אכזריות, אדרבה כאשר יאמר אחד שיש לרחס על בני אדם ולא יחתכו בצצר החי, הוא האכזר, שאינו חש להציל נפש החולה. או כאשר עומד רוצח וכלי משחית של צאמצע הוא צידו, ועומד מוכן להרוג צוה הרבה בני אדם, ויצא אחד ויהרגנו, אין זה אכזריות, אלא חסד גדול לכל העולם, שהעביר מוּיָק מן העולם והציל נפשות רבות, והוא הוא האהב את הבריות האמיתיות.

ובמו כן לעניינינו, כאשר עומד רשע לעשות חטא מופלג, ומצעיר צוה חמת ה' להציל מגפה ח"ו בשוגאי ישראל, והוא צא לסלק הנזק ההוא, לאצד אצר אחד מכלל ישראל כדי להציל הכלל כולו, זהו מעשה חסד. ולכן כאשר ראה פנחס מעשה זמרי, והבין כי עוד מעט יתחיל כאן מגפה, כאשר היה צאמת שנפלו כ"ד אלף, והוא צא לעצור המגפה, וחצטן על גבי הקרקע ואמר צשציל אלו יפלו כ"ד אלף, הוא הוא התלמיד האמיתי של אהרן, אהב שלום ואהב את הבריות ולהיות נכלל בצטטרא דחסד, ומגיע לו ברית כהונת עולם. - אך לא כל אחד מצין זאת, והם אמרו הראיתם צן פוטי זה שפיטס אצי אמו עגלים לעבודה זרה, ומאד זה הוא מושחת צמדת אכזריות להרוג נשיא שצט מיישראל, והוצרך הכתוב לייחסו אחר אהרן, כי מאד מדת החסד שיש צו מאת אהרן, עשה מעשה זו.

והנה פינחס גימטריא יח"ק, סטטרא דגבורה, יחחק דינא קשיא (זוה"ק ח"א קל"ז), ולעומת זה אצרהס דרגיה חסד (שס ח"ג רל"א). ואמר הכתוב כי פנחס צשעה שהלך לקנא לקנאת ה', ויקח רמ"ח צידו, לקח

רצא ע"כ. ואמרו חז"ל (חגיגה טו.) שיושב וכותב זכויותיהן של ישראל ע"ש. והענין הוא, דמנינו זיוס הכיפורים, וכל אדם לא יהיה צאהל מועד צבואו לכפר בקודש (ויקרא טו-יז). ואיתא בתוס' (מנחות קט:): בשם הירושלמי (יומא ה-ג) דאפילו מלאכים שנאמר בהם ודמות פניהם פני אדם (יחזקאל א-י) ע"כ.

והנה צמדרש רצה (שם כא-ג) הקשו על הכהן גדול צענמו, איך היה יכול ליכנס לקדש הקדשים, הלא כתיב וכל אדם לא יהיה צאהל מועד, וכהן גדול לא אדם היה. הלא כההוא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו צוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב (מלאכי ג-י) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי מלאך ה' צבאות הוא ע"כ. והקשה הרה"ק מוהר"ד מצעלזא ז"ע, הלא רבי אבהו עצמו משני שם שהיה הזקן שנכנס עם שמעון הצדיק הקצ"ה צענמו, כי אפילו מלאך לא יכול להיות שם, ואיך משני כאן על הכהן גדול שהיה מלאך. ותירץ כי הטעם אשר מלאך לא יהיה שם צאהל מועד, משום דמלאך אשר נצרא מתחלתו מלאך אינו יכול להמליץ כל כך טוב

מדמו של אברהם שורש החסד, וצוה נכנס להרוג את זמרי, כי מעשיו אינו דין, הלא חסד על הכלל ישראל כולו ינא, ועל דרך שחותכין אצר להחיות כל הגוף. והשצטים ציזוהו שמדמו דין, עצור שפיטס אצי אמו עגלים לעבודה זרה, וייחסו הכתוב אחר אהרן, מדת החסד, דרגא דכהן גדול.

ובזה יתצאר מה שניתן לו בשכרו, לכן אמור הנני נתן לו את צריתי שלום (כה-יג). וצתרגוס יונתן ואעצדייני מלאך קיים, וייחי לעלמא למצשרא גאולתא צסוף יומיא ע"כ. ולכאורה יש להצין, הלא כל שכר הוא מדה צמדה, ולמה ניתן לו שכרו צדבר זה שנעשה מלאך קיימא, אשר פנחס זהו אליהו (רש"י צצא מציעא קיד:), שעתודמו לצשר צשורות טובות ישועות ונחמות. וגם מהו הצורך למעלה צעוד מלאך יחיד, אשר חדתין צבוט לאלפים ורצבות, ומה יתרון למעלה שניתוסף עוד מלאך.

ובראיה כי הכתוב אומר, ויתהלך חנוך את האלקים ואיינו כי לקח אותו אלקים (בראשית ה-כד). וצתרגוס יונתן וסליק לרקיע צמימר קדם ה', וקרא שמיא מטטרון ספרא

לעורר רחמים על ישראל, ועל כרחק זה מורה באמצע על מדת טובו ורחמנותו, שמשתוקק לעורר רק חסד ורחמים על ישראל. ומזה יצינו כולם החסד הגדול שעורר פנחס צמעשיו, וכל מה שעשה הוא רק ממדת טובו לעשות חסד עם ישראל.

והנה מבואר באגרא דפירקא (אות קמו) שהרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע אמר בשם המדרש, שאליהו יהיה בכל צרית מילה וכו' ע"ש. (והוצא גם כן צנני יששכר תשרי ג-ו). ונראה בטעמו, כי פינת"ס בגימטריא יח"ק, ולקח רמ"ח גמטריא אצרה"ם, אצל חסר לו זכות יעקב, שהתפלל בסודם אל תבא נפש, מפני שפגמו אז בלחם צש"ר וי"ן וכנ"ל. והנה זה לעומת זה במלות צרית מילה, שקבלו ישראל בשמחה, ועדיין עושין אותה בשמחה (שבת קל:), וצרש"י שעושין משתה ע"ש. והיינו סעודה בלחם צש"ר וי"ן, בגמטריא של האבות הק' ושצטי י-ה, וזוהי נשלים זכותם צידד אחו עמו.

ובתב עוד שם, דבשעה שאמר הקצ"ה לאלהיו שיצטרך להיות בכל צרית מילה שבישראל, אמר

על ישראל, כי אינו מצין ההרפתקאות וההכרחיות שאדם צריך להכריח את עצמו לעבוד את השי"ת, ואינו יודע עד כמה צוער היצר הרע באדם. אצל כשנעשה מאדם מלאך, הוא יודע הכל ויכול להמליץ טוב. ולכן הכהן גדול שנעשה מאדם מלאך, הוא גדול יותר מן המלאך, ומותר לו להיות שמה ודפח"ם וש"י. (ועיין בשמן ראש ח"ו פ' תצוה קסו.). ולכן המלאך שכותב זכויותיהן של ישראל, הוא חנוך, שנתהפך מאדם למלאך, הוא יוכל להשיג העבודה הקשה שמוטל על ישראל קרוץ מחומר, ויצר הרע השוכן בקרבנו מיום הוולדו, אשר גם דבר קטן יש לו חשיבות רבה.

ולכן גם אליהו שתעודתו לבשר למטה בשורות טובות וישועות, ולהיות המבשר גם להגאולה, שיתכן שיהיה דבור שכולו חייב (סנהדרין לו:), נבחר לזה מלאך שנתהפך מאדם, פנחס זה אליהו, כי רק מלאך כזה יודע להפך בזכותן של ישראל תמיד. - והנה השבטים ציוו את פנחס, שהוא אכור, ובטבעו הוא שופך דמים, עבור שפיטם אצי אמו עגלים לעבודה זרה. ואם היה זה אמת, לא היה נבחר מאת ה' שיתהפך למלאך, אשר תעודתו הוא רק

קדושת האכילה, שאסרה לנו התורה מאכלות האסורות, שמולידין מדות רעות ואכזריות, ומטמטמין לבו של אדם. כי הדם הוא הנפש, וכאשר צשרו ודמו מתהוה ממאכלות אסורות, הוא עצמו נעשה חתיכה לאסורה. ולעומת זה באכילה של מנחה, מתקדש האדם דמו וצשרו, ונעשה חפצא של מנחה. וגם באכילה של רשות, כאשר אוכל לשם תאוה, נעשה גופו חתיכה דתאוה, שמתאוה להוסיף עוד תאוה על תאוה, ולעומת זה כאשר אוכל לשם שמים, ומקיים בכל דרכיך דעה, שאוכל כדי שיוכל לעבוד את זוראו, הרי נעשה גופו חפצא של השתוקקות לעבודת קונו. - ולכן נרמו בקדושת שמות האצות הק', לח"ס צש"ר וי"ן, להורות כי צוה תלוי עיקר קדושתם, בקדושת המאכלים, וחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אצותי, לקדש עצמו במותר לו, ולקיים בכל דרכיך דעהו.

ואצור הכתוב ושם איש ישראל המוכה, אשר הכה את המדינית, זמרי בן סלוא, נשיא בית אב לשמעוני (כה-טו). והנה הראשי תיבות של פסוק זה (עם הכולל) עולה בגמטריא מספר קפ"ז. ונראה דהנה צאור החיים הק' הקשה, דאם התורה

אליהו, אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתצרך, הנה אם יהיה הצעל צרית צעל עצירה לא אוכל לסבול להיות שם, והצטיחו השי"ת שיכפר להצעל צרית ואז יהיה ריקן מעצירות. והשיצ עוד אפשר יהיה המוהל צעל עצירה, הצטיחו השי"ת שיכפר גם לו. השיצ עוד אפשר יהיו הקהל העומדים שם צעלי עצירות ולא אוכל לסבול, הצטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל. כן שמעתי שינאו הדברים מפי הקדוש הנ"ל. ונראה לי שזה שמרמוזו צפינחס הוא אליהו, תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (במדבר כה-יג), כי הואיל ומדתו קנאה והוצרך להיות אלל כל צרית ולא יוכל לסבול, על ידי זה גורם הכפרה לישראל כי הוצרך השי"ת להצטיחו כנ"ל ע"כ. - ונראה דלכן אמרו עליו, צדין הוא שיטול שכרו, כי שכרו הוא שנותן לו צרית שלום, ונכלל שיהיה בכל צרית מילה. והסיבה לזה הוא, כי צהיות שהוא מקנא קנאת ה', ועומד בכל דבר צדין, וצוה יגרום כפרה על כלל ישראל, ולכן ניתן לו זאת לשכרו כדי שיכפר תמיד על צית ישראל.

והענין דהאצות הק' נרמזים בצש"ר וצלח"ם, להורות צא על

(ויק'ר יט-1) שרצי עקיבא ראה יותר ממה שראה משה רבינו, נמצא שהוא ראה הכל גם מה שהיה לצפוף, אלא שטעה בחשבו שעוד צומנו יהיה כל זה. וזה שפירש רש"י שהיו השצטים מצזים אותו וכו' שפיטס אזי אמו עגלים לעבודה זרה, שהשצטים טענו שפנחס לא היה ראוי להרוג את זמרי שהיה צעל רוח הקודש, דהרי היה נשיא שצט מישראל, אם כן כל מה שהוא עושה, הוא הכל צרות הקודש, לכן גם כאן יפה עשה.

וּבְרֵאדָה דעל זה רמו יעקב אזינו, צאומרו צסודס אל תצוא נפשי, כי סיבת מעשהו של נשיא שצט מישראל, אם כי לפי פשוטו אין לו לעשותו כמוצן גם לפשוטי עם, מכל מקום על פי סודן של הדצרים ראה צרות קדשו שיש לו לנושאה, וצסודס אל תצוא נפשי. - ועל כן משוס כצודו של הנשיא, צאמת לא רצה הכחוצ לפרסם את שמו, כמו צמקושש שהתורה כיסתה, אמנס צהיות שלא ידח ממנו נדח, וצסופו נחגלגלו צרצי עקיבה ואשחו (עיין צצית שמואל (צשמות אנשים), שלכתחלה כותצין עקיבה צאות ה'). על כן נרמו צראשי תיבות של פסוק זה המספר של 'עקיבה', שצזה יוגמר

כיסתה על שמו למעלה, כדרך שכסתה על המקושש צצצת, למה נמלך להזכיר שמש, והוצרך גם כן להוסיף עוד תיבות יתירות צתורה וכו' ע"ש.

וּבְרֵאדָה דהנה זמרי היה שלומיאל כן צורישי שהיה נשיא שצט מישראל, וגם היה צעל רוח הקודש, דהרי כל הנשיאים היו צעלי רוח הקודש, וכמו שמצינו אלל חנוכת המוצח שכל אחד כוון להציא מה שהציא חצירו, הגם שמקודס לא גילו להם מה שיציאו, רק שצרות הקודש הציאו כולם צשוה. וכתצ צמגלה עמוקות צפרשתנו, שזמרי ראה צרות קדשו שהוא יהיה נושאה, ואותן מצעות שהציעה לו כוצי צאיסור, אחר כך הציעה לו צהיתר, ועל זה רק שחק וצכה רצי עקיבא כשראה אשחו של טורנוסרופוס הרשע (עבודה זרה ב'), שחק שראה שמהיה נשאת אללו וכו'. ועל שתפס צצלוריטה, הסריקו צשרו צמסרקאות של צרזל (צרכות סא:), שהיא היתה גלגול כוצי, ורצי עקיבא היה גלגול זמרי. ואז היה גמר תיקון החטא של זמרי אשר ראה כצר אז שהוא צריך לנושאה. וזה שאמר זמרי אני גדול ממשה, כי הוא היה אחר כך רצי עקיבא, ואיתא צמדרש

וכל צניק לימודי ה' ורצ שלום צניק (ישעיה נד-יג), אל תקרי צניק אלא צוניק ע"ש. וזהו שאמר, אם ה' לא יצנה בית, אם אנו רואים שה' לא צונה הבית השלישי עדיין, הרי זה לסימן כי שוא עמלו צוניו צו', כי התלמידי חכמים הצנאים אין לומדים תורה לשמה, וכל עמלם של הצונים הוא לשוא, לדברים שאין בהם ממש, ואינו תורת אמת, אלא צפניות שונות, ולכן ה' לא צונה ביתו.

ואצבור שוב, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, עיר הוא לשון התעוררות, והיינו אם ההתעוררות אינו עבור כבוד ה', אז שוא שקד שומר, העומד ומנפה שכבר יצנה ביתו, הוא שוקד לשוא. ושוא לכס משכימי קום, גם המשכימים לקום לתורה ועבודה, שוא עבודתם, אם הם 'מאחרי שבת', שמתאחרים לשוב על חטאם, ולרשע אמר אלקיס מה לך לספר חוקי. ורק בזכות תורת אמת, נוכח שיחכנסו הגליות.

ובה יתן ה' שנוכל לעבדו באמת ובלבב שלם מתוך יראת ה' והאבחון, זכה נעשית לו סם חיים. ולהתעורר על כל פנים צימים הללו להתפלל על חורבן בית מקדשינו וגלות

תיקונו, וצפסוק זה שפיר נרמו גם שמו, שצוה מתגלה שראה את העמיד, ולכן צא לידי חטא, ואכל פגה קודם זמנה.

והנה אנו עומדים כעת צימי המזרים, הימים שאנו מתאבלים על חורבן בית מקדשינו, אשר זה כאלפיים שנה שכינתא בגלותא, אשר אזי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם, ומה לו לאצ שהגלה את צניו (ברכות ג.) — הכתוב אומר (מהלים קמ-ה), אם ה' לא יצנה בית שוא עמלו צוניו צו', אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, שוא לכס משכימי קום מאחרי שבת וגו'. ונראה כי אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות (ויק' ז-א). וכן אמרו בזוהר הק' (ח"ג רע.) בזכות אורייתא יתובן לארעא קדישא ויתכנסון מן גלותא ע"כ. ובאמת הרי הבתי כנסיות ובתי מדרשות מלאים מחובשי תורה, ועדיין לא נושענו. ואין זה אלא משום שחסרה תורה לשמה, ללמוד על מנת לעשות, וראשית חכמה יראת ה', ואי יראת ה' היא אונרו אין, אי לא לא (שבת לא.).

והנה התלמידי חכמים מתוארים בשם צונים, כמו שאמרו (ברכות סד.)

השכינה, ציטר שאת ויתר עו, ולכוין שירחם ה' על עמו ואלדמתו, ויקצו ציטר זהתפלות הקצועות שנקצעו על גדחינו מלרצע כנפות הארץ צציאת צן גאלתינו ופדות נפשינו, עדי נוכה דוד צמהרה דידן.

בסעודה שלישיית פרישת מוטות - מסעי תשס"ט לפ"ק
 בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

ונראה כי מצינו צלוט שאמר לו המלאך, המלט על נפשך אל תציט אחריו (צראשית יט-יז). וצרש"י אתה הרשעת עמהם, וצוכות אצרהם אתה ניצול, ואינך כדאי לראות צפורענותם ואתה ניצול (צ"ר נ-יא) ע"כ. הרי לנו כי מי שאינו ניצול צוכות עצמו, אינו יכול לראות צעיניו צמפלת השונא. ופירשו צזה, ה' לי צעזרי ואני אראה צשונאי (תהלים קיח-ז), והיינו אס ה' יהיה לי צעזרי, צוכות עצמי ולא צוכות אחרים, אז אני אראה צשונאי, אהיה ראוי לראות מפלתם. (עיין פרדס יוסף פ' צראשית אות קצ, וצכתצ סופר פ' ואתחנן עה"פ עיניכם הרואות).

ופירשו צזה עוד מה שנאמר צנת, צהר תעשה לתיצה (צראשית ו-יז), וצרש"י יש אומרים חלון, ויש

נקמת צני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיך (לא-צ). וצמדש רצה (כצ-ה) זה שאמר הכחוצ (איוצ לו-ז) לא יגרע מצדיק עיניו וגו', אין הקצ"ה מונע מן הצדיק מה שרוצה לראות צעיניו. ללמדך שמהה מתאווה לראות צנקמת מדין קודם שימות, והיה מצקש מן הקצ"ה שיראה צעיניו. על משה נאמר, ישמח צדיק כי חזה נקם (תהלים נח-יא), נקמת מדין, פעמיו ירחץ צדם הרשע, זה צלעס ע"כ. ויש להצין הענין מה שהיה מצקש לראות זאת צעיניו. וגס למה שמח על נקמה זו יותר ממה שישמח לקיים שאר מצוות ה'. וגס להצין סיוס הכחוצ, פעמיו ירחץ צדם הרשע, צמה רחץ משה את פעמיו צדם הרשע, הא לא יצא צעצמו למלחמה, ולא היה שס כלל, ולא נרחצו רגליו צדם האיוצ.

ואלענינינו יש לומר, דהנה אמר ה' למשה, נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים, אחר תאסף אל עמיך. וכתב באור החיים הק', שנתכוין לומר לו, שקודם לכן אינו שלם התיקון ליאסף אל עמיו, פירוש שיהיה לו מונע צדין, וימנעו מגשת נפשו למקום מושבה שיקרא עמיו כידוע, עד שיעמידנו במשפט, כי על הכל יציא ה' במשפט, וסביציו נשערה מאוד (תהלים ג-ג, יצמות קבא:). והמונע הוא, לפי שהשלם הזה נתרפה במעשה זמרי, ולא עשה דבר כאמרס ז"ל (במדב"ר כ-כד) שרפו ידיו, והקפיד ה' עליו שלא נקם עד שעמד פנחס. ולזה כשהגיע זמן פטירתו, אמר ה' אליו, תיקון לדבר זה שנמנע מהתנקס מעושי רשע, יקום ויתנקס ממדין שסבצוהו, ואחר שישלים התיקון יאסף אל עמיו באין שטן ואין וכו', וזה מחסדי אל-ל ואהבתו לידידיו ינחם במעגלי דק עכל"ק.

וּבְרֵאשִׁית דזהו כוונת הילקוט בפרשתנו (רמז תשפה), דבשעת החטא של זמרי, היה משה יושב וצובה, והמה צוכים פתח אהל מועד (כה-ו), והיתה נפשו של משה עגומה עליו, ידע הקצ"ה מה בלצו של משה, אמר

אומרים אצן טובה המאירה להם (ב"ר לא-יא) ע"כ. והיינו דזה תלוי במה שדרשו שם, נח איש נדיק תמים היה בדורותיו (ו-ט), וברש"י יש מרבותיו דורשים אותו לשבת, כל שכן שאילו היה צדור נדיקים היה נדיק יותר, ויש אומרים לגנאי וכו' (סנהדרין קח). ע"כ. ומאן דאמר חלון עשה למיבה, סבירא ליה כמאן דדרש לשבת, ויניל צוכות עצמו, וכדאי לראות במפלת שונאו. ומאן דאמר אצן טובה, סבירא ליה כמאן דדרש לגנאי, ואם כן אינו כדאי לראות ואינו יכול לראות לחוץ ע"כ (הוצא בפרדס יוסף שם אות ט).

וזדו שאמר הכתוב, ישמח נדיק כי חזה נקם, כי הזוכה לראות צעינים במפלת הרשעים, הרי זה סימנא טבא שהוא נדיק הזוכה צוכות עצמו, ולכן שפיר ישמח צו נדיק. — ולכן היה משה מבקש מאת ה' שרוצה לראות זה צעיניו, כי אז יוכל לנסות מצבו ומדריגתו בעבודת קונו. וזהו שאמר הכתוב, לא יגרע מצדיק עיניו, אשר לא רק שה' מושיע להצדיק מאויציו, אלא אינו גורע ממנו לראות במפלת שונאיו צעיניו, כי הזוכה צוכות עצמו, וה' לי בעזרי, אז ואני אראה בשונאי.

של רשעים צמלחמת מדין, שצוה יתקן הפגם שצרגליו, ולכן ישמח נדיק כי חזה נקם.

ומסיים עלה קרא, ויאמר אדם אך פרי לנדיק, אך יש אלקים שופטים צארץ. ולכאורה יש להבין המשך הפסוקים לפרשה שלמעלה. ונראה על פי מה שפירש הגאון רבי דוד דייטש ז"ל, בעהמח"ס אהל דוד, הכתוב, ומשלים לשונאיו אל פניו להאזידו, לא יאחר לשונאו, אל פניו ישלם לו (דברים ז-ז). וקשה דמתחיל בלשון רבים משלם לשונאיו, ומסיים לא יאחר לשונאו בלשון יחיד. ואמר, דהנה התרגום פירש ומשלים לשונאיו, שהקב"ה משלם לשונאיו להרשעים עבדין טבין דאינון עבדין צעולם הזה, בדיל לאוצדיהון לעולם הבא. והנה לכאורה נריך להבין, איך אפשר צעולם הזה לשלם איזה זכות שיטנו להאדם, הלא יפה שעה אחת קורת רוח של עולם הבא מכל חיי עולם הזה, (אצות ד-ז), ואם כן בכל טובות עולם הזה לא ישולם שכר מצוה, שמגיע צעדה דבר מה של עולם הבא. אולם חכמינו ז"ל אמרו נקמה מעין עולם הבא, [ועיין צמגדים חדשים צרכות נז: שלא נמצא מקורו]. אם כן על ידי שהשונה

לו חייך אין אתה מסתלק מן העולם עד שתתנקם מהם, שנאמר נקום נקמת בני ישראל אחר תאסף אל עמיך ע"כ. והיינו שהרגיש משה צנפשו הפגם שלא קינא אז קנאת ה', והיתה נפשו עגומה לו על זה, ואמר לו הקב"ה שהבין לו תיקונו צעולם הזה, שאין אתה מסתלק מן העולם עד שתתנקם מהם, וצוה יתוקן פגמו.

ואם כן מלחמה זו היה תיקון להשלמת משה רבינו, כי היה עליו פגם צרגליו, שלא עשה כמו פנחס, ויקם מתוך העדה ויקח רמח צידו ויצא אחר איש ישראל אל הקצה וגו' (כה-ז), וזה נשלם צמה שנקם כעת מהרשעים הללו. ומשה רבינו היה שמח צדיצור זה מה', שהודיעו שלימותו, שתיקן כבר הכל צחייו, ומילא כבר תפקידו צשלימותו, אלא שחסר לו רק דבר אחד לתיקונו, והוא קיום מצוה זו נקום נקמת בני ישראל מאת המדיינים. וזהו שאמר ישמח נדיק כי חזה נקם, שמשעה היה שמח צקיום מצוה זו. ומהו השמחה היתירה, על זה אמר, כי פעמינו ירחץ, שהפגם שהיה צפעמינו, שלא הלך לקנא קנאת ה' צמעשה זמרי, ירחץ כעת פגם ההוא, צדם הרשע, צמה שיטפוך דמם

לו גם נקמת שונאו, שזה תענוג מעין עולם הבא, אז נעשה ירא וחרד, כי אולי זהו להאזידו מן העולם הבא. וזהו שאמר הכתוב, שהירא ה' גם אחר שרואה שמתצרך צדור ישרים, והון ועושר צביתו וכו', סמוך לבו ולא יירא, שזהו לתשלום מצותיו, כי אי אפשר לשלם עולם הבא בתענוגי העולם. אמנם כל זה הוא רק 'עד אשר יראה צריו', שכאשר מזדמן לפניו לראות צנקמת צריו, שזהו תענוג עולם הבא, אז נעשה ירא וחרד, שלא יהיה זה צבחי' משלם לשונאיו על פניו ע"כ.

אבל צאמת צדדיקים נאמר, אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ישעיה ג-י), ואמרו חז"ל (קידושין מ). טוב לשמים וטוב לצריות זהו צדיק טוב וכו', והזכות יש לה קרן ויש לה פירות וכו', כי פרי מעלליהם יאכלו. וכדאיחא צמסנה (פאה א-א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת להם לעולם הבא וכו'. ולכן גם כאשר מראה לו ה' נקמת אויביו, אין זה, רק הפירות שאוכל בעולם הזה, אבל שכרו בעולם הבא נשאר שמור לו לעולם, ועמיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק שלש מאות

של הקב"ה יכול לנקום צאויביו, צוה ישולם מה שהיה מגיע לו מעין עולם הבא. וזהו פירוש הכתוב, ומשלם לשונאיו, דהיינו הקב"ה משלם לשונאיו עבדין טבין דאינון עבדין, וצאיה אופן, לא יאחר לשונאו, שאותו אשר ה' משלם לו טובו לא יאחר לשונאו אלא על פניו ישלם לו, וצוה קיבל עולמו. (הוצא בספר אמרי יהודה לנכדו אבות פ"ב אות ג).

ובתב דחתנו הגאון בעל מהר"ם א"ש ז"ל, הוסיף לפרש צוה מה שאמר הכתוב צשצחו של האיש הירא את ה' וצמנאותו חפץ מאד, גבור צארץ יהיה זרעו וגו', הון ועושר צביתו וגו', סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה צריו (תהלים קיב-ח). כי לכאורה יתחמץ לב הירא ה', צראותו שה' משפיע לו שפע עולם הזה, כי אולי זה גמולו הטוב שמשלם לו ה' צחייו, כדי להאזידו מן העולם הבא. אך צאמת בתענוגי עולם הזה אי אפשר לשלם גמול המצוה, שהוא תענוג חיי עולם הבא, שיפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה, ואם כן אין זה גמול מצותיו, ונכון לבו וצטוח צשכרו הגנוז לעולם הבא. אמנם כאשר ה' מראה

ועשר עולמות שנאמר (משלי ח-כא) להנחיל אוהבי י"ש (עוקצים ג-יז).

וזהו שאמר הכתוב, ישמח צדיק כי חזה נקם, הצדיק יוכל לשמוח גם כאשר רואה הנקמה צעינו, ואין לו לחוש שמשלמין לו שכרו בעולם הזה להאצידו. ויאמר אדם אך פרי לצדיק, אין זה אלא הפירות שהצדיק אוכל בעולם הזה, אבל הקרן של הש"י עולמות שמור לו לעולם הבא בשלימותו, ואך י"ש אלקים שופטים בצורך, הקצ"ה שופטו שהקרן של הש"י עולמות לא יוגרע ממנו, גם כאשר יראה צריו, כי אין זה רק הפירות, אבל הקרן קיימת לו לעולם הבא.

אמנם אחתי יש להצין שדרשו על משה, ישמח צדיק כי חזה נקם, וכי רק משה ישמח, הלא גם אהרן והזקנים שמחו בנקמת ה', וגם הכלל ישראל כולו שהיה נוגע זאת לכבודם, נקום נקמת בני ישראל, הרי לכולם היה שמחה ותענוג מעין עולם הבא, ולמה אמר רק על משה ישמח צדיק כי חזה נקם.

וגררה דהנה הנביא אומר, שוש אשיש צה' תגל נפשי בצלקי

(ישעיה סא-י). ופירש בעצודת ישראל, כי חכמינו אמרו חייב אדם לצורך על הרעה כשם שהוא מצורך על הטובה (ברכות נד.). אך צמה דברים אמורים, אם הרעה נגעה רק אליו, אבל אם נגעה אל הזולת אסור עליו לשמוח בה, אלא אדרבה, עליו להשתתף בצערו. זהו איפוא הכוונה שבפסוק, שוש אשיש צה', צומן של הוי"ה, היינו מדת הרחמים, כאשר ניתן לי שפע טובה אזי רשאי אני לשמוח וגם לשמח אחרים, שוש אשיש. אבל תגל נפשי בצלקי, צומן של אלקי, היינו מדת הדין, כאשר נגעה אלי הרעה, אזי רשאי רק אני לשמוח, שכן חייב אדם לצורך על הרעה כשם שהוא מצורך על הטובה. אולם אי אפשר לשמח אחרים, שכן על הזולת אסור לשמוח באסוני ע"כ.

והנה ה' אמר למשה, נקום נקמת בני ישראל, אחר תאסף אל עמיק, ואיחא צילקוט (שם) אילולי ציקש משה שלא למות, לא מת, שאמר לו הקצ"ה אם אין אתה מתנקם בשונאייהם של ישראל אין אתה מת, והיה יושב לו עשרים שנה או שלשים שנה. אלא אמר משה אין רשות צידינו לעכב את המצוה, מיד וידצר משה אל

צתורה הזכרה מיתתו (ד"ר יא-י)
 ע"כ. ויש לומר עוד, דאיתא במדרש
 רבה צפרשתנו (כז-ו), אמרו רבותינו
 כתיב ציהושע (יהושע א-ה) כאשר הייתי
 עם משה אהיה עמך, והיה לריך
 יהושע לחיות ק"ך שנה כמשה רבינו,
 ולמה נתקצרו שנותיו י' שנים, צשעה
 שאמר הקב"ה למשה נקום נקמת בני
 ישראל מאת המדיינים אחר תאסף אל
 עמך, ואף על פי שנתצער צשורת
 מות, לא איחר הדבר אלא נודרו
 וישלח אותם משה. אבל יהושע כיון
 שצא להלחם עם ל"א מלכים, אמר אם
 אני הורגם מיד, מיד אני מת כשם
 שעשה משה רבינו, מה עשה, התחיל
 מעבד במלחמתם שנאמר (שם יא-יח)
 ימים רבים עשה יהושע את כל
 המלכים האלה מלחמה. אמר לו
 הקב"ה כך עשית, הריני מקצר שנותיך
 י' שנים, אמר שלמה (משלי יט-כא)
 רבות מחשבות בלב איש וענת ה' היא
 תקום ע"כ.

ואם כן העונש על המאחר לקיים
 את דברי ה', צשציל תועלת
 עצמו, הוא חיסור יו"ד שנה מחייו,
 והיה לו למשה גם כן כעת נסיון
 צדבר שעונשו הוא חיסור יו"ד שנה,
 על כן זירו אותו ה', נקום נקמת בני

העם לאמור החלנו מאתכם. מכאן
 אמרו חכמים כל המקיים מצות רבו
 הכתוב מונה שצחו ע"כ.

ובצעתה שמחתן של ישראל צנקמת
 מדין, היתה מהולה צחוגה,
 כי איך אפשר לשמות, כאשר יודעין
 שצמלחמה זו יגרמו מיתת משה רבן,
 והיו מוותרין על עונג מעין עולם
 הצא צנקמת מדין, שלא יצטרך משה
 להסתלק. וכמו שאמר הכתוב וימסרו
 מאלפי ישראל אלף למטה וגו' (לא-ה),
 וצרש"י מששמעו שמייתת משה תלויה
 צנקמת מדין, לא רצו ללכת עד
 שנמסרו על כרחן ע"כ. ואם כן על
 הכלל ישראל כולו, אי אפשר לומר
 ישמה צדיק כי חזה נקם, צנקמת
 מדין, כי הצער היה גדול יותר
 מהשמחה. אלא יחיד אחד היה ששמח,
 והוא משה רבינו עצמו, שחייב אדם
 לצרך על הרעה כשם שמצרך על
 הטובה, ועצור ציווי ה' היה מוכן
 להפקיר הכל, ישמה צדיק כי חזה
 נקם, זה משה, הוא היחידי ששמח
 צנקמת ה' צמדיו.

ואמר לו ה', אחר תאסף אל עמך,
 וכח צבעל הטורים עמך
 מלא יו"ד, לומר לך שציו"ד מקומות

ישראל, אחר תאסף אל עמיך, מלא יו"ד, שלא יכשל בציווי ה' להתעצל בנקמת מדין, אלא יקיימו באופן, שאחר תאסף אל עמיך מלא יו"ד. ומשה רבינו בצדקתו כן עשה, שאף על פי ששמע שמיחתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר (רש"י לא-ג).

ובזה היה נראה לבאר צפרשת המרגלים, כאשר שלח משה אותם לתור את הארץ, ויקרא משה להושע בן נון יהושע (במדבר יג-טו). וברש"י התפלל עליו, י-ה יושיעך מעלת מרגלים (סוטה לד:) ע"כ. ויש לומר עוד, כי הנה צפירוש מהרז"ו (על המדרש רבה ה"ל) כתב, על מה שלא נזדדו יהושע לעשות במלחמת כיבוש הארץ, כמו משה רבו, שדעת יהושע היה, שיותר היה טוב אריכת חיי משה כל מה דאפשר, ולאחר נקמת מדין. וכן היה סבור על עצמו, שיותר טוב שיאריך ימים, שכל זמן שהיה יהושע חי לא חטאו ישראל, וכמפורש בסוף יהושע, ויעבוד ישראל את ה' כל ימי יהושע (כד-לא) ע"כ.

ובבואר מזה כי היה נסיון גדול למשה הזירוז במלחמת מדין, וליהושע בכיבוש הארץ, בכוונה

טהורה לשם שמים, להגדיל תורה ולהאדירה, להרים את הכלל ישראל בתורה ועבודה, שיהיה נמשך כל ימי חייהם. והרי מקרא מלא נאמר, עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קיט-קכו). וכן עשה אליהו זהר הכרמל שהקריב בצמה בשעת איסור הצמות (מלכים א יח-לז), משום דעת לעשות לה' הפרו תורתך, לעשות סייג וגדר בישראל לשמו של הקצ"ה (רש"י זרכות סג:). וכן איתא בגמרא (תמורה יד.) רבי יוחנן וריש לקיש מעייני בצפרא לאגדתא בשצתא, ודרשי הכי, עת לעשות לה' הפרו תורתך [כשעושין הדבר לשם קדושת השם, ראוי להפר תורתך], אמרי, מוטב תיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל ע"כ. - וזהו דבר דק מאד לידע ולהבחין מתי יש להפר תורתך, ומתי לא.

ובערתה בכניסת המרגלים לתור את הארץ, שידעו כבר מנבואת אלדד ומידד, משה מת ויהושע מכניס (סנהדרין יז.), הרי יעלה על דעת המרגלים לאחר ציאת הארץ, להיות עוד ארבעים שנה צמדבר ויזכו לקבל תורה מפי משה, ויהיו עובדים את ה' כל ימי חייו, וכמו שאמר משה עצמו,

ובבזו כן נראה, דהא לאמרין עת לעשות לה' הפרו תורתך, היינו רק צמזמה שנאמרה להכלל ישראל, ונחזיקה מקרה שצטולה של תורה זו קיומה, אז יכולין להפיר ממזות ה'. אבל מזמה פרטית שניתנה מה' לאדם פרטי, אז אין חכמה ואין ענה ואין תבונה נגד ה', ואי אפשר לצטלה, שהרי ה' נזה לו כן, ומי יפירנו. ולכן בשאלו המלך, הגם שנאמר צו וירצו צנחל (שם טו-ה), ודרשו חז"ל (שם) על עסקי נחל, שדן קל וחומר מעגלה ערופה צנחל, שאמרה תורה להציאה על נפש אחת, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה ע"ש. מכל מקום לא הועיל זה להנדיק מעשיו, כיון שה' אמר לו צהדיא לך והכיתה והחרמתה.

ובבזו כן הציזוי צנקמת מדין, שהיה אמורה למשה באופן פרטי, נקום נקמת בני ישראל, לכן גם אם יצין משה שעקירת מזמה זו תביא תועלת להתורה, אי אפשר לו לצטלה בשביל חשבונות. ולכן נענש גם כן יהושע, כי היה לו מזמה פרטי מה' להנחיל לישראל את הארץ, וצוה אין שום חשבונות, אלא זריזין מקדימין למזות. ועל דרך זה גם צהמרגלים,

כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון, וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם (דברים לא-כט). ומכל שכן שיש לחוש שיעלה כן על דעתו של יהושע, שלאמיתו היה סובר כן, שהרי אחר כיבוש הארץ שנים רבות, כדי שישארו ישראל צמעלחם. על כן כדי להצילו מעצת המרגלים, הוסיף לו אות יו"ד, לרמוז לו שעל דבר זה יש עונש של קיצור ימים עשרה שנים, ויו"ד זה יושעך מעצת המרגלים.

ובנראה שהציזור צוה הוא, דאיתא בגמרא (יומא כב:) שאלו צאחת [נכשל צאחת] ועלתה לו [לרעה] לקונסו צמיתה וציטול מלכותו, דוד [נכשל] צשחים ולא עלתה לו [לרעה] ע"כ. ומצואר צמפרשים דלכאורה וכי משוא פנים יש צדצר. אך הענין הוא, כי הציזוי לשאל למחות את עמלק, היה מזמה פרטית אליו, לך והכיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו (שמואל א טו-ג), וכאשר לא קיים המזמה, נחצטלה כליל ציווי ה'. מה שאין כן החטאים של דוד, היו עצירות שכל ישראל נטווו צהם, ואם הוא לא קיימם, מתקיימין הם על ידי אחרים, ולכן לא עלתה צוה חרון אף ה' כל כך.

השכינה, וחילול שמו ית', אשר מה לו לאב שהגלה את בניו. ומעתה אם יוסף זוכה על חורבן הבית שבגבולו, הרי זה זכיה המעורבת בפניה של איבוד הון פרטי, שנאבד ממנו ומחלקו משכן שילה, וכעין זה לעומתו בצנימין כאשר זוכה על שמי המקדשות שבארצו. ולכן נפל יוסף על נוארי צנימין, הוא זוכה על חורבן הבית שאינו בגבולו, וכמו כן צנימין זכה על נוארו של יוסף, על משכן שילה שבחלקו, כי היה כואב להם זער השכינה, שנחרב ביתו ונשרף היכלו, וזכיתם הוא על שכינתו בגלותו, כנפור זודד על גג.

אמנם יש עוד דברים בגו, דלכאורה יש להבין מה נתעוררו כעת לזכות על חורבן בית המקדש, ולמה לא נפלו על נואריהם זהותם עוד ביחד בבית יעקב, ולזכות אז על חורבן הבית. ופירש הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר ז"ע (בספרו נחמד מזה פ' ויגש), כי הנה סיבת החורבן היתה שנאת חנם (יומא ט.), ושורש עון זה נעשה עוד אלל השבטים, וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום (שם לו-ד), ומזה באו לידי מכירת יוסף למצרים, להפקירו לגמרי ולטמע אותו

הגם שהיה כוונתם רצויה, מכל מקום כיון שה' צוה ליכנס לארץ, והמה ציטלו מצותו כליל, על זה לא מועיל שום אמתלא להנדיק דברים נגד ה', גם אם כוונתם לטובת קיום התורה.

ובזה נצוה להמשיך נקודת הדברים, להימי המצרים הללו, שאנו מתאבלים על חורבן בית מקדשינו, אשר הזכיה על החורבן אנו מוצאים לראשונה ציוסף עם אחיו צנימין, שאמר הכתוב (בראשית מה-ד) ויפול על נוארי צנימין אחיו ויבך, וצנימין זכה על נואריו. וברש"י ציוסף זכה על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של צנימין וסופן ליחרב. וצנימין זכה על משכן שילה, שעמיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב (מגילה טו:). ע"כ. ולכאורה יש להבין, מדוע זכו כל אחד על חורבן חבירו, ולא על חורבן עצמו.

ובפשוטו נראה, כי עיקר הזכיה על חורבן בית אלקינו, איננו על הצער הפרטי של האדם, שגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואנו הולכים מגולה אל גולה, דחי אחר דחי, משועבדים לארצות ולאוהמים שונות. אלא עיקר הצער הוא על גלות

וּלְכֹן כֹּאשֶׁר רָצָה יוֹסֵף לְתַקֵּן חֶטְא
ההוא של שנאת חנם, לא זכה
על חורבן הצית שבחלקו, אלא נפל על
אוראי בנימין אחיו, על שני מקדשות
שעתידין להיות בחלקו של בנימין
וסופן ליחרב, ובנימין לעומתו לא זכה
על חורבנו, אלא זכה על אורו, על
משכן שילה שיחרב. כי לזכות על
חורבן שלו, ועל הפסד שנוגע לעצמו,
גם גוי יכול לזכות, אבל הם זכו על
זכר של חזירו ולא היה איכפת להם
זכר עצמם. - אך בצכייתו של בנימין
יש מדריגה נפלאה, כי הלא אין לנו
אלא מקדש אחד, וכל זמן שמשכן
שילה קיימת, לא יוכל המקדש להצטוות
בחלקו של בנימין, ואף על פי כן זכה
על חורבן משכן שילה שעתיד להיות
בחלקו של יוסף, כי חציב לו יותר
שיתקיים מקדש של חזירו, אף שעל
ידי זה יחסר מקדש שלו ע"כ.

וּדְבַר זה עולה בקנה אחד, עם
הנהגת בני ישראל בקמת
מדין, שוויתרו על הנאת נקמתם
בזרוריהם, כיון שידעו שזה נוגע למשה
רבן, ואחר תאסף אל עמין, ואי אפשר
להיות שמחתן שלימה, ורק משה לעצמו
ישמח נדיק כי חזה נקם. - וצימים
אלו יש לנו לתת לב למאמרים (יומא

צין עכו"ם. ולכן כאשר נתודע אליהם
ונפגשו יחדיו, נתעוררו להתצונן על
עון זה של שנאת חנם, כי זה יגרום
עוד חורבן הצית, ולכן זכו כעת על
מה שעתיד המקדש ליחרב.

וּבְהוֹדוֹ הַתִּיקוֹן לַעוֹן זֶה, לַהֲתַעֵם
ציותר צאהצת ישראל לאמיתו,
להשתדל תמיד צטוצת חזירו, שלא
יארע לו שום רע ולגמול עמו חסד
תמיד. ולחשוש צטוצת חזירו ולהתפלל
על זכר חזירו יותר משלו. וכאשר
יראה טוצת חזירו, אף שעבור זה
יחסר לו, לא יחשוש כלל. ואיתא
בגמרא (צ"ק צג.) כל המצקש רחמים
על חזירו והוא נריך לאותו דבר הוא
נענה תחלה. ופירש הרה"ק ר' זונס
מפרשיסחא ז"ע (צקול שמחה צליקוטיס)
דהיינו שהוא מעוניין שחזירו יצבול
זרה זו, וזה מועיל לו ולטוצתו. ואם
למרות כל זאת הוא מצטל את כל
התועלת וההנאה הפרטית שלו, ומתפלל
על חזירו להקל מעליו זכרו ויסוריו,
הוא נענה תחלה. וראיה לזה מאצימלך,
שאף שלטוצת אצרהס היה חשוב
ומועיל, כי אצימלך ישאר עקר, צכדי
שלא יוכלו הליניס לומר מאצימלך
נתעברה שרה, צכל זאת התפלל
בעבורו, לכן הוא נענה תחלה עכדה"ק.

ט: מקדש שני שהיו עוסקים בתורה עם זה, ודוקרים זה את זה בתרבות במנות ובגמילות חסדים, מפני מה חרב, מפני שנאת חנם שהיתה ציניהם ע"ש. אשר החטא הזה הוא צעוכרינו עד עתה, בני אדם שאוכלין ושותין זה

בסעודה שלישית פרשת דברים תשס"ט לפ"ק
 בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

המקום זה, לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמו, מפני כבודן של ישראל ע"כ. ויש להצין הענין מה שהוכיחן רק ברמו, ומהו כבודן של ישראל, הלא כולם ידעו מהחטא, והתורה הזכירם צפרשיות הקודמות צפרטי פרטותיהן.

והנראה צה, כי הנה בני נח נטוּו מה' שצב מנות בלצב, והמקיימם מחמת ציווי ה' הוא מחסידי אומות העולם. לא כן ישראל נטוּו תר"ג מנות התורה, ובכל פסיעה ופסיעה יש הוראה איך לנהוג, ובכל פעולה יש הלכות שונות איך צריך לעשות. והענין הוא, כי אומות העולם הם עם הדומה לחמור, וכמו שאמר אברהם לנעריו (בראשית כג-ה) שבו לכם פה עם החמור (יבמות סג),

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככס אלף פעמים, ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א-יא). וברש"י אמרו לו, משה, אתה נותן קצבה לצרכתנו וכו', אמר להם זו משלי הוא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם (ספרי יא) ע"כ. והמפרשים הקשו, דראוי להצין אחרי שיברכס ה' בלי קצבה, למה ברכס עוד משה בצרכתו, הרי בכלל מאחיס מנה. גם מדוע ברכס משה ברכסם אלף לא פחות ולא יותר. ומהו הכוונה זו משלי הוא, הלא גם ברכתו של משה מהקב"ה הוא, שהכל שלו.

ובתחלה נקדים בתחלת הפרשה, אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל צעבר הירדן, צמדבר צערצה וגו' (א-א). וברש"י מנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני

ומכל שכן שעל כלי הצית ניכר עוד יותר. ומכל שכן על המפה הלצנה שעל השלחן, או על צגדיו של אדם, מסירין ממנו גם לכלוך קטן שבקטנים, וקל וחומר בצגדי בני מלכים, על אחת כמה וכמה. — ולכן צבני נח המלוכלכים אין עושה רושם רק חטא גדול, לא כן ישראל טהורים, ומכל שכן בצדיקים אנשי מעשה, גם נדנדוד לכלוך ניכר עליהם, ויש לכבסם ולהסירם.

והנה משה רבינו הוכיחם כעת בשנה האחרונה צמדצר, וכבר עבר מעת שחטאו בחטאים אלו קרוב לארבעים שנה, והזכירם חטאות ישנות ומיושנות, אשר כבר עשו עליהם תשובה פעמים רבות, ובדרך כלל הרי הם כנשכחים כבר מעושיהם. ומכל מקום הוכיח אותם עליהם, כי הן אמת שגודל עונם החטא כבר נמחק, אבל רושם מהחטא עדיין נשאר, ובצדיקים כאלו שיושבים זה ארבעים שנה על התורה יומם ולילה צמדצר, צלי עסק כל דהוא מעניי גשמיים, הם צריכים כיבוס ומירוק גם מהחוט השערה שנשאר עדיין מהחטא. — והרי זה דומה לכתב הגמחק מהנייר, שאם כי רובו מהכתב נמחק, מכל

ואין פעולתם עושה רושם למעלה, ואין מי שמתייחס למעשי צהמה, ולא ננטוו אלא מנות אחדות משום ישוב העולם, שלא להיות כחיתו טרף אלא כבהמה. אבל בני ישראל יש להם חלק אלוה-ה ממעל, ובכל מה שהם עושים למטה פועלים בזה למעלה, ועל כן יש עליהם הוראה על כל מה שהן עושין. ותנו עוז לחלקים (ההלים סח-לה), כאשר ישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח צבצורה של מעלה, ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מתישין כח גדול של מעלה (איכ"ר א-ג).

ואם הדבר כן גם אצל פשוטי עם, מכל שכן אשר כן הוא בצדיקים, שנאמר עליהם וסביציו נשערה מאד (ההלים נ-ג), ואמרו חז"ל (צבא קמא ג.) שהקצ"ה מדקדק עם חסידיו אפילו כחוט השערה ע"ש. ועליהם מוטל להזהר בכל דבר צוהירות יתירה יותר משאר בני אדם. — והרי זה דומה להדרכים ורחובות שעוצרים צהם עגלות וקרונות, שלא ניכר עליהם לכלוך וטינוף, רק כאשר הוא גדול צכמות וצאיכות, אבל דבר קטן לא ניכר עליו, כיון שכל ענש גופו הוא מלוכלך. לא כן הרצפה צצצית ניכר עליו גם לכלוך יותר קטן.

אלקיכם הרצה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים, אתם לדיקים גמורים מאירים ככוכבים, עד שאני מצרך אתכם שה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם 'ככם' אסף פעמים, כמו שאתם כעת כן יוסף עליכם עוד אסף פעמים כמותכם, שאתם כעת צרום המעלה. וזהו מעליותא שלכם, שאני אומר לכם תוכחה גם על חוט השערה, לפוס רום מעלתכם.

ואבור להם, ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם 'אלף פעמים' דייקא, והענין הוא דאיתא בגמרא (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, צאו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, קשרו לו שני כתרים [מזוי שכינה], אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופרקוס [כל אחד ואחד נטל כתר], שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. אמר רבי יוחנן וכולן זכה משה ונטלן, דסמיך ליה ומשה יקח את האהל [אותו עדי. לשון אחר, את האהל, לשון צהלו נרו (איוב כט), והוא היה קירון עור פניו] ע"כ.

מקום נשאר עדיין רושם, אותיות מקוטעות, ונקודות, וחוטין, מהחטא שהיה נרשם עליה. וצדדיקים כאלו יש לדקדק גם על חוט השערה להעלותם ולתקנם ולכבסם.

ולבן הוכיחם משה רבינו גם על החטאים שעשו משנים קדמוניות, להורותם שלא ילאו עדיין ידי חובתם צתשובתם, עד שימרקו כולו שישאר הנייר חלק לגמרי. - וכיון שרצו ככולו של החטא כבר נמחק, ולא נשאר ממנו רק רישומא דחטאה, אי אפשר למשה להזכיר החטא בשמותם, שהרי כבר נמחק ע"ס החטא, ולא נשאר ממנה אלא רמו. ולכן סתם הדברים והזכירן ברמו, כי לאחר כארבעים שנה צתשובה, לא נשאר מהחטא רק רמו, ואי אפשר לקרות החטא צממו, אלא על שם מקומו, שנשאר שם עדיין פגם.

וזדו כבודן של ישראל, שהמה טהורים ונקיים, שאפילו רק אצק דק ניכר עליהם, ומוכיחין אותם גם על רמו ורישומא דחטא. - וזהו שאמר להם משה לישראל, שלא יתמהו איך מוכיחם על חטא שעבר עליו כל כך שנים צתשובה, על כן אמר, ה'

דהנה חז"ל (שם) דרשו, ויתיצבו
 בתחמית ההר (יט-יז), מלמד שכפה
 הקצ"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר
 להם, אם אחס מקצלים התורה מוטב,
 ואם לאו שם תהא קצורתכם. אמר רב
 אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה
 לאורייתא [שאם יזמינס לדין למה לא
 קיימתם מה שקצלתם עליכם, יש להם
 תשובה שקצלוה באונם] ע"כ. ומעתה
 יש לומר דכפיית ההר היתה רק על
 הכלל ישראל, אבל משה שעלה על
 ההר צמתן תורה, לא כפה עליו ההר
 כגיגית, והוא היחידי שקיבל התורה
 מרצון ולא באונם, והוא בעצמו אין לו
 מודעא לאורייתא, אבל שאר ישראל
 שקיבלום באונם, אין הקבלה שלהם
 קבלה. וזה שאמר משה, שלכן נתן
 התורה צלשון יחיד, לא יהיה לך
 אלהים אחרים, כי ישראל אינם מנווים
 ועומדים, שהרי מלכותו באונם קבלו
 עליהם, ואונסא כמאן דלא עבד דמי.

ועל פי זה יש לומר צמה שנאמר
 צנס דפורים, ליהודים היתה
 אורה ושמחה וששון ויקר (אסתר ח-טו),
 ובגמרא (מגילה טו:), אמר רב יהודה
 אורה זו תורה. וברש"י שגזר עליהם
 המן שלא לעסוק בתורה ע"כ.
 ולכאורה למה לא נאמר בקרא להדיא

ולכאורה יש להצין, כיון דעל ענם
 קבלת התורה מגיע שכל
 של שני כתרים, למה כאשר נכשלו
 בחטא אחד, הדין נתן כבר שיאצדוה
 לגמרי, וירדו מלאכי חבלה ופרקום.
 ומדברי רבינו בתורת משה צפרשתנו
 (י:): נראה ציבור הדברים, דאיתא
 צמדש רבה (שמות מז-ט), אם אין
 מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות
 לז-לז), אמר משה לפני הקצ"ה, למה
 אחת כועס עליהם שעשו עבודת
 כוכבים, לא נויחס. אמר לו הקצ"ה,
 צדיצור שני לא אמרתי לא יהיה לך.
 אמר לפניו לא נויח אותם, לי נויח,
 שמה אמרת לא יהיה לכם, לי נויח,
 אם עשיתי עבודת כוכבים מחני נא
 מספרך וכו' ע"כ. ומעתה כיון
 שהכתרים קיבלו עצור התורה, נגד
 הכת"ר אותיות שצעשרת הדצרות
 (צמדצ"ר יג-טו), ובחטא העגל טען
 משה לא להם נויח, על כן הורידו
 עדים של הכתרים ודפח"ח.

ובאמת ענם מליצת משה אין לה
 פשר, היאך נוכל לומר
 שהנזיא ה' את כל העם להר סיני,
 כדי ליתן התורה רק למשה, והרי זה
 ח"ו כחוכא ואטלולא לומר כן לפני
 אלקים אמת. ואולי יש לומר הכוונה,

ע"כ. הרי לנו דהכתרים הללו השפיעו גם שמחה, וכיון שליהודים היתה אז אורה של הכתרים, על כן היתה גם שמחה.

והנה איתא בספרי האר"י הק' (הוצא בסידור של"ה עמוד ק"פ, והועמק במורת משה בפרשתינו בהג"ה אות י"ג) וז"ל, סוד ישמח משה במתנת חלקו, כשעלה משה אל ההר לקבל את התורה, ניתנה לו חלק חלקים אור, שהיא סוד אלפא רבתי דאדם שת אנוש, וכשעשו ישראל את העגל נאכדו ממנו בעון ישראל, ואז נשאר לו חלק אחד לצד, מכל החלק חלקים, ולכן א' דויקרא זעירא. ואמנם משה לא חטא לשיאכדו ממנו, רק בעון ישראל היה זה, ולכן הקדוש צרוך הוא משלים אותו אליו משל ישראל, והם האורות והכתרים שהם עדים של ישראל שהתנללו מהם בצורב, נטלם משה אחר כך להשלים מה שנחסר לו בעצורם ע"כ.

ובזה היה נראה לבאר מה שאמר הכתוב (תהלים קה-ח) זכר לעולם צריחו דבר צוה לחלק דור. והיינו כי אותו הדור שקבלו התורה, וכו' לקבל אז חלק חלקים של אור

ליהודים היתה תורה, וקראו רק צעם התואר של אורה. ונראה דחז"ל אמרו (שם) אמר רבא חף על פי כן הדור קבלו צימי אשורוש [מאהבת הנם הנעשה להם], דכתיב (אסתר ט-י) קימו וקבלו היהודים, קימו מה שקבלו כבר ע"כ. ואם כן ליהודים היתה אורה זו תורה, היינו ע"כ קבלת התורה, שקבלו אז צרון.

ובמעתה כיון דהכתרים הוסרו בחטא העגל, משום דמשה טען מודעא רבא לאורייתא, ולי צוית ולא להם, שישראל קבלו רק באונם, אם כן צימי מרדכי ואסתר שהדור קבלו אז צרון, הדין נותן שיחזירו להם על כל פנים מעין הכתרים שקיבלו במתן תורה. וכיון שהכתרים המה קירון אור מזוי השכינה, על כן ליהודים היתה אורה, לא רק תורה לצדו, אלא גם האורה שקיבלו מתחלה במתן תורה, וכו' לקבל אז בחזרה.

ולכן אמר גם ליהודים היתה אורה 'ושמחה', דאיתא בגמרא שם, אמר ריש לקיש ועמיד הקב"ה להחזירו לנו, שנאמר (ישעיה לה-י) ופדויי ה' ישוון וצאו ציון צרנה ושמחת עולם על ראשם, שמחה שמעולם על ראשם

שהחזיר לו. וזיכור הדבר שפשיטא שישמח בו, אך הסוד הוא לאמר שאינו רוצה להשאר באתם הכתרים שלקח מישראל, כי כיון שנתנו לו את חלקו הוא שמח בחלקו, ואינו מתאוה לחלקים של ישראל, ואז הוא חוזר ליתן לישראל את חלקם, ואינו אומר אחר שאני לא חטאתי והם חטאו וכבר אני זכיתי בחלקם, אם כן אקח את שלי ואת שלהם, אמנם הוא שמח בחלקו ומחזיר להם את חלקם. כי הלא עבד נאמן קראת לו, ולכך אותם הכתרים שהופקדו בידו הוא מחזירן לבעליהן, והו כי עבד נאמן קראת לו ע"כ.

והגה בדברי האר"י ז"ל לא מצואר טעם הדבר, דבשבת מחזירין אור הכתרים לבני ישראל, ובספיה"ק אובה ישראל (פ' ויקהל) כתב, דהוא מטעם ששבת הוא תיקון גדול על חטא העגל, כמאמרם (שבת קיח:) כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו ע"כ. וכתב לפרש צוה, ויקהל משה את כל 'עדת' בני ישראל (לה-ה), כל התכשיטין, היינו שמשה הקהיל את כל העדי והקישוט שקיבלו ישראל מהר חורב, שעל ידי חטא העגל נסתלק מהם, ואמר להם ששת ימים תעשה

מלמעלה, והיה דור של אלף. — אצל על ידי החטא נחסר זאת מהם, ולא נשאר בהם רק אחד מאלף, וזאת משה רבינו שנשאר באתו האור, אשר כולם זכה משה ונטלן. ולכן אמרו במדרש רבה (ויקרא ב-ג) אדם אחד מאלף מלאתי (קהלת ז-ח), זה משה, כי הוא נשאר היחידי עם האלף האורות, והוא רק אדם אחד שאורו הוא מאלף אורות. — וצוה יוצן בהא דא' של ויקרא (ויקרא א-ה) הוא זעירא, ולעיל צמתן תורה נאמר גם כן ויקרא אליו ה' וגו' (שמות יט-ג), בלי א' זעירא, כי בשעת מתן תורה היה באלף רבתי, שקיבלו כולם אלף אורות, אך בקריאה זו אחר חטא העגל, היו כבר ישראל באלף זעירא, שלא נשאר מכל האלף חלקים רק חלק אחד לבד.

ובבואר עוד בדברי האר"י ז"ל, דבכל ערב שבת צלילה חוזר משה לקבל אותם האלף חלקים שאבד, ולוקח לסוד תוספות שבת, ואז הוא מחזיר הכתרים של ישראל להם, ומאלו הכתרים יורשים ישראל תוספות שבת בכל ערב שבת. והו סוד ישמח משה צמתנת חלקו, פי' כי ציום השבת נותנים למשה צמתנה אותו החלק שניטל ממנו, והוא שמח צמה

מלאכה, וציוס השביעי שבת וגו', ואז משה מחזיר לכל אחד חלקו ע"ש.

וייש לומר עוד, דאמרו חז"ל (ביצה 10.) אמר ריש לקיש נשמה יחירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר (שמות לא-12) וציוס השביעי שבת וינפש, כיון ששבת וי אצדה נפש ע"ש. והנה אמרו (שבת פו:) דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל ע"ש. ואם כן היה לכל אחד מישראל אז נשמה יחירה שקיבלה גם כן הכתרים ממתן תורה. ואם כן הגם שחטאו אחר כך בהעגל, הרי היתה זאת באחד מימי החול, שלא היה להם אז הנשמה יחירה, ואם כן הנשמה יחירה לא נפגמה, וממילא מגיע לה חלקה בהכתרים, ולכן בשבת חוזר משה הכתרים לישראל.

ובראה דלכן אומרים בתפלה, ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג. ובאמת רק ציוס טוב איכא מצוה של שמחה, ובשבת יש רק חיוצ עונג. אמנם בהיות שאמר לפני זה, ישמח משה במתנת חלקו, ונותן בחזרה הכתרים לישראל, והכתרים הללו הם שמחת עולם על ראשם, שמחה

שמעולם, והמה משפיעים שמחה על ראשיהם, ולכן על ידי שמקבלים בחזרה הכתרים, ישמחו במלכותך שומרי שבת.

ונחזור לענייננו, כי בשעת מתן תורה קיבל כל אחד מישראל חלק אורות, ועל ידי החטא ניטלה מהם וניתנה למשה רבינו, ומשה רבינו טוב עין רוצה להחזירם לישראל צעת מצוא. ועל כן צירך אותם, ה' חלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם חלק פעמים, כעת לא נשאר עליכם אלא אור אחד מני חלק, ותזכו לתקן החטא, ואז יוסף ה' עליכם גם שאר החלק אורות. וזכרה זו הוא משלי, מה שאני קבלתי חלקכם, שכולן נוטלין משה, ואני עומד ומנפה שיחזיר ה' אותה לכם. ויצרך אתכם כאשר דבר לכם, שיצרך אתכם שתזכו להיות בהכתרים של מתן תורה, כמו בשעה שדיבר לכם את תורתו, שכל אחד היה לו האורות הללו, כן תזכו לתקן הכל שיוכל להחזיר אותה לכם.

וזאת עצודת האדם ציוס השבת קודש, כאשר חופה עליו אור חדש, להצין ולהשכיל בהארה ההוא מה חוצתו בעולמו, והיכן הוא עומד, ומה תפקידו שמוטל עליו לעשות ולתקן,

זשעת החטא ניטל מהם גס כתר השני שכנגד נשמע.

ונראה כי ישראל אמרו נעשה ונשמע, נעשה נגד קיום תרי"ג מצוות ה', ונשמע הוא לימוד התורה, וכמו שפירש רש"י (ויקרא כו-ד) ואם לא תשמעו לי, להיות עמלים בתורה. והיינו שחוץ מקבלת עול מצוות, קיבלו על עצמם להגות בתורת ה' יומם ולילה. אמנם הלא הכתוב אומר, ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, ותשא צריתי עלי פיך (תהלים כ-טו), ואין חשיבות לתורה אם אין יראת חטאו קודמת לחכמתו. ואמרו חז"ל (שם לא.) מאי דכתיב והיה אמונת עתך חוסן ישועות וגו' (ישעיה לג-ו), אמונת זה סדר זרעים, עתך זה סדר מועד וכו', ואפילו הכי יראת ה' היא אולרו. אמר רבא זשעה שמכניסין לדין אומרים לו וכו', קצעת עמים לתורה וכו', ואפילו הכי יראת ה' היא אולרו אין, אי לא לא ע"כ. ואם כן איזה חשיבות יש לנשמע, עמלים בתורה, אם ליכא הנעשה, ולכן כשאזדו הכתר של נעשה, ניטל ממילא גס הכתר של נשמע.

אמנם אף על פי כן אמר להם ה', הזהרו בנשמע, והוא כמו

ויאיר זו התחדשות על ימי השצוע להיות לבוק צה' ובתורתו. ואמרו חז"ל (פסחים ק"ג.) שלשה מן נוחלי העולם הבא, אלו הן וכו', דמשייר מקידושא לאצדלתא ע"כ. ופירשו זו, כי ההארה והקדושה שאדם רוכש לעצמו זשעת, לא די זמה שמתעלה רק זיום השעת, ושז צימי החול הוא חוזר לקדמותו, אלא יש לו לשייר על כל פנים מעט מהקידושא גס לאצדלתא, כשמזדיל כבר זין קודש לחול, ישאר ממנה הארה דקדושה על כל ימי השצוע, ואז הוא זוכה להיות מנוחלי העולם הבא.

ואיתא במדרש (שמו"ר כו-ט) שמעו דבר ה' בית יעקב (ירמיה ז-ד), משל למלך שאמר לעבדיו, שמרו לי שני כוסות הללו וכו', היה עגל אחד שרועל פתח הפלטיין, נגח העבד ונשצר אחד מהם וכו', אמר לו המלך, אם כן דע והזהר זשני. כך אמר הקצ"ה, שני כוסות מוגתם צסיני, נעשה ונשמע, שצרתם נעשה עשיתם לפני עגל, הזהרו בנשמע, הוי שמעו דבר ה' בית יעקב ע"כ. ולפי זה יש להזין, הא בני ישראל קיבלו שתי כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכיון שלא פגמו אלא זנעשה, שחרי אמר להם הזהרו בנשמע, למה

הזהרו צנשמע, להיות עמלים בתורה,
כי אז יהיה לכם עוד תקוה לתקן
הכל, הוי שמעו דבר ה' בית יעקב.

ובימים הללו שאנו מתאבלים על
חורבן בית מקדשינו, יש
לנו להתאמץ ציטר שאת בלימוד
התורה, וכמו שאמרו חז"ל (שס) ויתר
הקב"ה על עבודה זרה ועל גילוי
עריות ועל שפיכות דמים, ולא ויתר
על מאסיה של תורה, שנאמר על מה
אבדה הארץ, על עזבם את תורת
(ירמיה ט-יא) ע"כ. והימים הללו
יתהפכו לששון ולשמחה לכל בית
ישראל צביאת בן דוד צמהרה דידן.

שאמרו חז"ל (איכ"ר פתיחה ב), ואותי
עזבו ואת תורתי לא שמרו (ירמיה
טז-יא), הלואי אותי עזבו ותורתי
שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה,
המאור שבה היה מחזירן למוטב ע"כ.
והיינו שכל זמן שלומדין תורה ועוסקין
בה, יש לו עוד תקוה שיוכל לחזור
למוטב, כי המאור שבה יבעיר הניצוץ
שצקרבו להיות עוד אש להבה, וצראתי
יכר הרע צראתי לו תורה תכלין. וגם
כאשר הוא שקוע צמ"ט שערי טומאה,
כל זמן שעוסק בתורה, סופו שיגיע
להרהור תשובה ויחזור למוטב. ועל זה
הזהיר ה', אם כי ניטל מכס
הכתרים עבור שאבדתם נעשה, אבל

בסעודה שלישית פרשת ואתחנן תשס"ט לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

תורה המה התעוררות רב לבני
ישראל על קיום מצות התורה, אהבת
ה' ויראתו, ושלא לשכוח מה
שנצטוינו. ולכאורה יש להבין, שלא
מצינו צמשך הארבעים שנה שהיו
ישראל צמדבר, שיעורר משה את
ישראל כל כך, לחוקם ולעודדם בעול
התורה ומצותיה. וצרש"י (א-ג) כתב,
שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה, ממי

ונשב בגיא מול בית פעור, ועתה
ישראל שמע אל החוקים ואל
המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם
לעשות וגו' (ג-ט). ובאור החיים הק'
הקשה, צריך לדעת כוונת הכתוב מה
צא להודיע צמאמר זה, ונשב בגיא
מול בית פעור, ומה קשר יש לו עם
מה שלפניו ולא עם מה שלאחריו
וכו' ע"ש. ונראה הנה פסוקי משנה

למד, מיעקב וכו'. ואמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו וכו', לפיכך המתין עד שהפיל סיוחן ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחן ע"כ.

וייש לומר עוד, משה אמר להם לישראל, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה (י-יב). ובגמרא (ברכות לג:) אטו יראה מילתא זוטרא היא. ומשני אין לגבי משה זוטרתא היא ע"כ. ומקשים על כך המפרשים, והלא משה רבינו פנה בדבריו אל בני ישראל, אשר לגביהם לא היתה זו מילתא זוטרתא, ולמה אמר להם, מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה. ותירצו כי 'לגבי משה' אם שריו אדם צמחיתו של משה, ורואה התנהגותו וקדושתו, אזי אכן 'מילתא זוטרתא היא' ע"כ. ולכן כל השנים הללו שהיה משה רבינו עמהם, היו הדברים האלו אך למחסור, כי עזם השפעתו של משה העלה את כל ישראל צרום המעלה. אך כעת שעומדים סמוכים לכניסת הארץ, וה' החליט לו כעת, כי לא תעבור את הירדן הזה, אז הוצרכו ישראל תוכחת מוסר וחזוק על העמיד, וכמו שאמר

להם, כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וגו' (לא-כט).

אמנם יש עוד דברים צגו, כי השנים הללו שישצו ישראל צמדצר שממה, ולא ראו דרכי הגוים, ולא היו טרודים צעסקי הפרנסה, כי היה להם מן וצאר וענו. ומכל שכן צני הנעורים שנולדו שמה, ולא ראו מעולם גוי לנגד עיניהם, ולא היה להם שום השגה מדרכי הגוים, ומצוקר ועד הערב היה כל עסקיהם צתורה ומצותיה, לא הוצרכו לדבצן אותם ולעוררם על כל דברי התורה הזאת. אבל כעת שהתכונו לצאת משם, וכבר נפגשו צצנות מואב, ושוצ ציושצי מלכות סיוחן ועוג, ונחגלה לפניהם עולם חדש, של עוצדי עצודה זרה, עם כל תועבותיהם יחד. ומוכנים אחר זה ליכנס לארץ כנען, אשר התורה ענמה הדגישה, כמעשה ארץ כנען אשר אני מציא אתכם שמה לא תעשו (ויקרא יח-ג), וצרש"י מגיד שמעשיהם של כנעניים מקולקלים מכל האומות, ואותן עממין שכצשו ישראל מקולקלים יותר מכולם ע"כ. ויש לחוש לעין רואה והלצ חומד, כאשר יראו תענוגי העולם של האומות, ואיכה יעצדו הגוים האלה את אלהיהם, ואעשה כן גם אני (יב-ב),

על כן הוצרכו לתוספות אזהרה שלא ימוטו רגלם.

וזדו שאמר להם משה, שהקיצה שאני מעורר ומוהיר ותוצע מכס כעת יותר משאר כל השנים שישינו פה, הוא מטעם, ונשז בגיא מול צית פעור, אנו יושבים כעת מעורבים עם עובדי עבודה זרה, ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם, ולכן ועתה דייקא, יש לעורר צית שאת, שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות, ולא להגרר אחר יושבי הארץ.

ואמר להם שוב, ושמתם ועשיתם כי הוא חכמתכם וצניתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה וגו', ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים נדיקים ככל התורה הזאת (דברים ד-ו). וצדקת הר"ן (דרוש א' ודרוש ט') תמה, וזה לשונו, והנה תפול כאן שאלה גדולה, איך אמר כי ענין החוקים, חכמתינו וצניתינו לעיני העמים, ושצבצורו יאמרו 'רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', ולכאורה הענין יראה להיפך, כי אין ספק שהחוקים, שהם המצוות שאין טעמן נודע, הם דברים שאומות

העולם מכחישי התורה משיצים עליהם, ואם כן ראוי שישפטו אותנו מצד החוקים לעם סכל. מה גם שמפורסמים דברי רש"י, בתחילת פרשת חוקת (יט-כ), "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב זה 'חוקה', גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה". והתמיהה צרורה, איך כתב רש"י שהגויים לועגים לחוקי התורה, בשעה שהפסוק שלפנינו מנציח על כך שהאומות מתפעלים דוקא מהחוקים שבתורה, ומשום כך מסיקים שעם ישראל הוא עם חכם ונבון.

וגראה צביאורו, כי הן אמת שצשעה ששומעין מאדם דברים שאינם מובנים בהשכל, מלעיגיין על דבריו, שאומר דברים שאין בהם הגיון ושכל. אבל אם נשמע הדברים הללו מפי אדם שאנו מכירין אותו לחכם עצום, אשר שגבה חכמתו יותר משאר בני אדם, אז לא יבטל הדברים, אלא יאמר שצודאי יש בזה חכמה עצומה, אשר אין דעתנו משגת, ושכלינו קצרה מלהבין את זאת.

ובבזו כן צהתורה הקדושה, שחכמתה עצומה עד מאד, ובהמשפטים

נפלאה שהנחיל לנו ה', כי הוא חכמתכם וצינתכם לעיני העמים, ולכן גם כאשר ישמעון את החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, כי מי גוי גדול אשר לו 'חוקים ומשפטים' נדיקים ככל התורה הזאת. והיינו כי המשפטים הם מעידים גם על החוקים, שיש בהם חכמה נפלאה, ואם כי אין לנו מצינים אותה ורחוקה היא מאתנו, אין זה אלא מקורר המשיג.

ודייק לומר להם, 'ושמרתם ועשייתם', וברש"י ושמרתם זו משנה, (היינו לימוד התורה), ועשייתם כמשמעו ע"כ. כי זהו עיקר עבודת האדם כל ימי חלדו, להגות בתורה יומם ולילה, ולקיים מצותיה. ואנו עומדים כעת בשבת נחמו, אחר ימי האצילות על חורבן ציון וירושלים. ואמר הנביא, על נוארנו נרדפנו יגענו ולא הונח לנו (איכה ה-ה). ויש לומר דהנה הכתוב אומר (שם א-ד), נשקד עול פשעי צידו (נקודים מנומרים ומסומנים היו פשעי צידו של הקצ"ה לזכרון, לא נשכח מנינם ותשלומיהם. רש"י), ישתרגו עלו על נוארי (נעשו קליעות קליעות, ועלו על נוארי). ונראה הכוונה, דהנביא אומר מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה'

המוצנים בהתורה, רואה כל אחד חכמה עמוקה, שאין דוגמתם בעולם, כי הוא היודע והוא המדע, והוא וחכמתו אחד, וכשם שלתבונתו אין מספר, כן הוא בתורתו, אשר היא חכמתו של הקצ"ה, ועל זה יודה כל מי שיש בו דעת נבונה. ולכן אחר שאנו רואים המשפטים הנדיקים שבהתורה, אנו מודים שגם החוקים שנאמרו בה, המה חכמת אלקי, ואם כי אין לנו משיגין אותה, זהו רק מפני קוצר שכלנו, אבל שלמה המלך החכם מכל האדם אמר, כל זה נסיתי בחכמה (קהלת ז-ג), ואמרו במדרש רבה (במדבר יט-א) שהעיד על עצמו, שעל כל החוקים שבתורה עמדתי, אלא פרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ואמרו שם (יט-ו) כי למשה רבינו נחגלה גם טעם מצוה זו ע"ש. הרי לנו רואין מזה החכמה העמוקה שיש גם בהחוקים, אשר רק אנשי מדע יחידי סגולה זוכין להצינה.

ולבן הן אמת שכאשר שומעים רק החוקים, יכולים לומר מה המצוה הזאת ומה טעם בה, אבל ראה למדתי אתכם 'חוקים ומשפטים', ובהמשפטים הרי כל אחד מכיר חכמה

אחד צאו וסיפרו למלך כי המנגן, צעת מריצה עם איש פלוני, נקטעה ידו. אמר המלך, הוציאו ותלוהו על העץ. רעש גדול היה בכל העיר, ואף לאזני המלך הגיעה השמועה כי כולם תמהים, הכיניד זה חמל המלך על המנגן בכל עת שחטא ופשע, ואילו כעת כאשר הוא עזמו נפגע, מזווה המלך לתלוחו.

אומר להם המלך, אל יעלה על לבכם, כי צעת שהחלונתם על פשעיו של המנגן, אכן סלחתי ומחלתי לו. פשעיו היו נוריים ופונים בלבי, אך אף על פי כן סירצתי לפגוע בו, כל עוד הוא מנגן לפני ומיטיב את לבי. אבל כאשר פגעה בו יד המכה ונקטעה ידו, אם כן שוב אין הוא יכול לגנון לפני, על כן צדין מגיע לו להענש על כל פשעיו הראשונים. לכך נמשלו עוונותיהם של ישראל, גם כאשר חטאו ופשעו, מכל מקום כל הימים שנשמע קול יעקב העוסק בתורה, ערצה נגינתם לפני השי"ת ולא הענישם על עוונותיהם. אך כאשר ציטלו מתורת ה', ושוב לא נשמע קול נגינתם לפניו, אזי נלכדו בעוונותיהם ופשעיהם, ונענשו על כל אשר הרשיעו לפני השי"ת עכ"ד.

אליו וגו' על מה אצדה הארץ (ירמיה ט-יא). ואמרו חז"ל (נדרים פא.) דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכים ולא פירשוהו, עד שצא הקצ"ה ופירשה, שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתי ע"ש. וציאר האלשיך הק', דאיתא במדרש (פתיחתא איכה) מצינו שיתר הקצ"ה על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ולא ויתר על מאסה של תורה, שנאמר על מה אצדה הארץ, על ע"ז וג"ע ושפ"ד אין כתוב כאן, אלא על עזבם את תורתי ע"כ. ולכן החכמים והנביאים צראותם העונות החמורים של הכלל ישראל, הצינו והחליטו כי זהו סיבת החורבן, אמנם לא פירשוהו כהוגן, כי רק בעון ציטול תורה חרבה העיר.

וביאור הדבר על פי משל, צחצחו של מלך היה מנגן, שהיה מנעים לפני המלך צנגינתו בכל עת. ויהי היום, צאו לפני המלך וסיפרו לו כי המנגן הרג את הנפש. אמר המלך, אל תגעו בו. לא חלף זמן ושוב צאו לספר למלך כי המנגן טימא את אשת רעהו. גם הפעם השיב המלך, אל תגעו בו. כך היה זמן ממושך, כאשר המנגן המשיך צמעלליו הרעים והמלך מחפה ומכסה על כל פשעיו. יום

ג-לז) דיו שהוא חי, אמר רבי לוי אמר הקב"ה חיותך בידי וחי ואתה מתאונן. אמר רב הונא יעמוד כגבור ויודה על חטאיו ואל יתאונן ע"כ. ונראה כי האדם הסכל מתאונן כאשר מגיע אליו רעה, חסרון בצריאותו ובפרנסתו, ולא מתבונן כי עוד יותר מזה מגיע לו ח"ו. ואם היה חוטא נגד מלך בשר ודם, היה נגזר עליו מכבד מיתה ר"ל, ולא היה חי עוד, וחסד ה' עליו שהשאירו בחיים, כדי ליתן לו עוד תקוה שיוכל לחזור בתשובה, ולתקן את הכל בחיים חיותו.

ואבור הכתוב, חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו (שם ג-כב), ובדברי כי לא תמנו, כמו (במדבר יז-כח) האם תמנו לגוע. חסדי ה' הם, אשר לא תמנו, ולא כלינו צעונינו ע"כ. ועל זה היה דוד המלך משבח ואומר (תהלים קיח-יח) יסור יסרני י-ה ולמות לא נתנני, וזה חסד ה' שלא פרע ממנו צנפשו, אלא מייסרו בעולם הזה כדי לטהרו מעוונותיו, שיוכל להאיר באור החיים לעולם הבא. וזהו מה יתאונן אדם חי, אם הוא עוד אדם חי, אין שום דבר על מה שיוכל להתאונן, כי דיו שהוא חי, ולא נפרע ממנו כגמולו. והקב"ה אומר חיותך

וזדו שאמר המקונן, נשקד עול פשעי בידו, לא נשכח מה' שום חטא ועון שעשו ישראל, וכולם היו מסומנים לפניו, המה ועונשיהם. אמנם כל זמן שזוארס של ישראל היו עוסקים בתורת ה' תמימה, והטיצו נגן בקול תורתם, דחה ה' וסבל את חטאם ולא הענישם, אצל כאשר עלו על זוארי, שמאסו את התורה, והפסיק קול התורה מזוארס, והיה נחסר הקול קול יעקב, אז עלו על החשבון כל החטאים שעשו עד הנה, ונתמלא סאתם. — וזהו שאמר, על זוארנו נרדפנו, בשביל שהופסק קול התורה מזוארנו, על כן נרדפנו, ויגענו ולא הונח לנו.

ובזה נבא לבאר צריש הפרשה, ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור (ג-כג). ובדברי ואתחנן, אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם וכו'. לאמור, זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום, איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו ע"כ. ולכאורה אין זה מהנימוס, לדבר כן לפני המקום, ומכל שכן משה איש האלקים, העניו מאד מכל אדם.

ובראה דהנה הכתוב אומר, מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו (איכה ג-לט). ובמדבר רבה (שם

צדיק, מכבד היה צריך להיות חיותך
אלני, וחי, שלא נטלתי אותה ממך,
ואתה מתאונן. ואמר שוב, למה צאמת
עדיין אתה חי, אין זה אלא חסד ה',
שיעמוד כגבור ויודה על חטאיו.

ובישיבה רצינו שהפיל כל כך תחנונים
ליכנס לארץ, לא בא ח"ו
בתלונה, ולאונן על מה שאין תפלתו
נענה, כי מה יתאונן אדם, דיו שהוא
חי, גם בעומדו בחוץ לארץ, ולא
ציקש רק מתנת חנם, כעני העומד
בפתח ומבקש נדבה. הגם שאין לו
תביעה על כך שיש לעשות רצונו.
ואלמלי לא היה חיוב להתפלל על
צורכיו, ומכל שכן צעת צרה, לא היה
עומד ומתפלל, כי ה' הטוב בעיניו
יעשה, ומי יאמר להמלך מה תעשה.
אך צהיות שנגטויו להתפלל על
צורכיו, על כן ניצל משה רצינו כח
זו של תפלה לעורר ולבקש, מאות
פעמים זה אחר זה, שיוכל ליכנס
לארץ. וזה היה הקדמת תפלתו,
ואתחנן אל ה' צעת ההוא, אין אני
מבקש רק מתנת חנם, והטעם שאני
מרצה בתפלה, הסיבה לזה הוא
'לאמור', צשציל שאתה צויתנו
להתפלל, ולומר לפניך צקשתינו, על
כן אני מפיל תחנתי לפניך.

ואומר לו משה למקום, לאמור,
תודיעני אם תעשה שאלתי
אם לאו ע"כ. ונראה צביאורו, צהקדם
מה שכתב צספר עשרה למאה (להמגיד
מוואדיסלאצ) סוף דרוש ה', צהנסיון
של עקידת יצחק, שעיקר הנסיון היה,
החשק והשמחה של אברהם אצינו, לא
המעשה, כי צוא וראה איך אמר
הקצ"ה לאברהם, קח נא את צנך וגו'
על אחד ההרים אשר אומר אליך
(צראשית כג-ג), וכבר הרגישו חז"ל (צ"ר
נה-ז) למה לא אמר לו מיד. ומה
שתירצו כדי ליתן לו שכר על כל דבור
ודבור, הוא דרך דרש. אמנם יוצן על
פי מה שכתוב צמדרש תנחומא (וירא
כג) וז"ל, ויקרא אליו מלאך ה' מן
השמים ויאמר אברהם אברהם (כג-יא),
למה צ' פעמים, לפי שהיה אברהם
ממהר לשטטו, אמר לו מי אתה, אמר
לו מלאך, אמר לו כשאמר לי קח נא,
הקצ"ה צעצמו אמר לי, עכשיו אם
הוא מבקש, הוא צעצמו יאמר לי, מיד
ויקרא מלאך ה' אל אברהם שנית מן
השמים ויאמר צי נשצעתי נאם ה'
עכ"ל.

אמנם הטעם של אברהם אשר רצה
דוקא שידבר עמו ה' צעצמו,
הוא על דרך מה שכלל מונח (שצח ל):

לעולה, לא ישמע בקולי, ומה גם אתה נדיק כמוך, צלי ספק אשר תשמע בקולי, ותעלה את צנך לעולה, אבל אפשר שתעשה הדבר בעצמות ובעללות, ולא אהיה יכול לדבר עמך בעצמי, לזה אני מבקש ממך שתעשה באופן אשר אומר אליך, רצוני לומר שתעשה בשמחה כדי שאהיה יכול לומר ולדבר עמך בעצמי ולא על ידי מלאך ודפח"ת. (ועיין עוד בשמן ראש ח"ט פ' לך סו.).

ובבזו כן נימא במשה רבינו, שכלתה נפשו לחצרות ה', עד שמאס בחיי חוץ לארץ, דומה כמי שאין לו אלקים, והרצה לשפוך נפשו בחטאה, אעברה נא ואראה את הארץ הטובה, ויתכן שיצא על ידי זה למרירות ועצבות, כי הרי יתכן שלא יתקבל תפלתו, ולהיות כל זאת למפח נפשו, על כן ביקש מה' שלא יבא לידי כך, ושמת נפש עצדך, הן אם יתקבל תפלתו או לא, לא ישתנה אהבתו ושמתו בקונו, עד שיוכל ה' לדבר עמו עוד, ויוכל לשרות עליו שכינתו. על כן פתח תפלתו, ואתחנן אל ה' בעת ההוא 'לאמור', תחנתו לה' היא, שלא ישתנה שמחת נפשו באלקיו, עד שיוכל להודיע בעצמו אם יעשה שאלתו

שאין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מנוה, כמו שאמרו חז"ל (אבות דר"ג ל, זוה"ק בראשית רי:): על הפסוק (בראשית מה-כו) ותחי רוח יעקב, שכל זמן שהיה בעצבות על יוסף לא הייתה השכינה מדברת עמו. וזה היה הטעם של אברהם שלא שמע לקול הראשון שאמר לו אל תשלח ידך, כי היה סבור שהוא מלאך, ואמר, כשאמר לי קח נא, הוא בעצמו אמר לי, עכשיו אם הוא מבקש, שוב בעצמו יאמר לי. לפי שאם אין הקצ"ה בעצמו מדבר עמו, הנה זה מורה שמה שעקד אברהם את יצחק בנו היה בעצבות, ולכן נסתלקה הימנו שכינה, נמא שכל מעשה העקדה אינו שווה לכלום, ואברהם ידע בעצמו שהוא שמת, לכן עיבז הדבר כנ"ל, עד שינאחזה בת קול ואמרה צי נשבעתי שהוא נאם ה' כנ"ל.

וזה שאמר לו הקצ"ה קח נא את צנך את וכו' והעלהו שם לעולה על אחד ההרים, אמנם לזה הדבר לצד דהיינו שתעלה את צנך לעולה, לא הייתי צריך לבקש ממך ולומר בלשון קח נא, ואמרו חז"ל (ברכות ט). אין נא אלא לשון בקשה, כי מי מצני אדם אשר אומר אליו קח צנך והעלהו

אם לא. וכמו כן היה באמת, שגם אחר שלא נתקבל תפלתו, המשיך ה' לדבר עמו, עד שגם זיוס מוחו, עוד היה דיבור ה' אליו, וכמו שנאמר (דברים לד-ד) זאת הארץ אשר נשבעתי וגו', הראיתיך בעיניך ושמה לא

תעבור. וסיים עלה הכתוב, וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה', שגם זרבע מיתחו היה שורה עליו רוח שמחה של מנוה, עד שהיה פי ה' מדבר אליו בעצמו, לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח.

בסעודה שלישית פרשת ראה תשס"ט לפ"ק
בעיר מאנסי יצ"ו

נפלאותיך וטובותיך שזכר עת, ערב ובקר וצהריים. אלא שעד שהכל הולך כשורה, לא מתכוון להכיר החסד הגדול שיש בזה, ורואה תמיד רק על מה שחסר לו עוד, ולא על מה שיש לו. אבל בחולה ונתרפא, אז מתחיל להבין מהו נשימה שנופח באפיו, וכמה חסד עשה עמו ה' ימים ושנים שהרגיש עצמו בצריחות השלימות, והוא על דרך שכתב הרמב"ן (סוף פרשת בא) שמן הנסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בנסים הנסתרים וכו' ע"ש. וכמו כן, מן החסדים המפורסמים אדם מודה בהחסדים הנסתרים, אשר אילו פינו מלא שירה כים וגו', אין אנו מספיקים להודות על אחת מאלף אלפי אלפים ורצבי רצבות פעמים הטובות וכו'.

אודה ה' מאד צפי וצמח רבים אהללנו, אשר אני יושב כעת במסיבת מרעים בפעם הראשונה, מעת שעברתי ניתוח, ה' ירפאני ויחלימני לאורך ימים ושנים טובות, ויש להודות ברבים על חסד ה', וכמו שדרשו חז"ל (ברכות מד:) בהארבעה שצריכין להודות, יש לצרף בעשרה ע"ש.

ובבוזמור ההוא (מהלים קז), יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם, סיים עלה, מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה' (קז-מג). כי באמת כל הנשמה תהלל י-ה (מהלים קנ-ו), ודרשו חז"ל על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה (ב"ר יד-ט), שגם נשימה קלה שהאדם נושם הוא חסד, ואנו מודים בכל יום, על נסיוך ועל

זהכתוב, משה ידבר והאלקים יענו
 בקול (שמות יט-יט), מש"ה ר"ת ש'צת
 ה"יא מ'לזעוק, והאלקים יענו בקול,
 קו"ל ר"ת ו'רפואה ק'רובה ל'צוא ע"כ.

ובשם צעל ישמח ישראל מאלכסנדר
 ז"ל שמעתי, כי צחול
 מתפללים צעד החולה בצרכת רפאו,
 אמנם שצת שאין אומרים הצרכות
 האמצעיות, יש לכזין על החולה בצרכה
 השניה צשמונה עשרה, כשאומר
 'ורפא חולים'. ולכן שצת הרפואה
 קרובה לצוא מצתפלת החול, דמתפללין
 על החולה רק בצרכה השמינית
 ודפח"ח.

ויש לומר עוד, צהקדם לצאר הכתוב
 צפרשתנו, השמר לך פן תעזוב
 את הלוי כל ימך על אדמתך (דברים
 יז-יט). ולכאורה הכתוב הזה מיותר,
 וצרש"י כתב, ליתן לא תעשה על
 הדבר ע"כ. ויש לומר עוד, דהנה
 צגמרא (צרכות ג): אמרו, כיון שעלה
 עמוד השחר, נכנסו חכמי ישראל אל
 דוד המלך ואומרים לו, אדוננו המלך
 עמך ישראל צריכין פרנסה. אמר להם
 לכו והתפרנסו זה מזה. אמרו לו, אין
 הקומץ משציע את הארץ, ואין הצור
 מתמלא מחולייתו [העוקר חוליא מצור

והוא על דרך משל, לעני מרוד
 שהיה נודד תמיד מיום ליום
 עצור פת לחם או ירק, והיה לו
 תרמיל קטן שבו היו מטילין לו
 האוכל. ולאחר זמן נפל לו ירושה
 גדולה ונתעשר צפתע, וישגב אציון
 מעוני, והודה לה' על רוב חסדו.
 אמנם חשש כי צרכות הימים, כשיתרגל
 כבר לעשירותו, ישכח החסד שעשה ה'
 עמו. על כן לקח תרמילו ומקלו שהיה
 נודד בהם, וגזר אותם למשמרת, ליקח
 אותו מידי יום ציומו לשעה קלה
 להסתכל ולהתזכר בו, ומזה לא ימיש
 הודאתו לה' כל ימיו.

ועל כן סיים ההודאה של הארצעה
 שצריכין להודות, מי חכם ישמר
 אלה, מי שהוא חכם צריך ליקח
 המאורע שעצר עליו לשומרו, שלא
 יאצד ממנו הצרות, להתזכר ממנו
 חסדי ה' לעולם, ולעולם לא ימוש
 מפיו השבח וההודאה על החסדים
 הגספרים שמתלוים עמו תמיד.

ובגמרא (שבת יז.) הנכנס לצקר את
 החולה שצת אומר, שצת
 היא מלזעוק ורפואה קרובה לצוא ע"כ.
 ושמעתי צשם הרה"ק מהר"ה
 מזידיטשוב ז"ע, שאמר לרמו זאת

כרוי וחוזר ומשליכה לתוכה, אינו מתמלא צבך, אף כאן אם אין אתה מכין לעניים שצנו מזונות ממקום אחר, אין לנו יכולים לפרנסם משלנו]. אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד וכו' ע"ש. ויש להצין למה לא די להם בטענת אין הקומץ משציע את הארי, ומה יוסיף טענת אין הצור מתמלא מחולייתו.

ובפנים יפות צפרשתנו (עה"פ והלוי אשר צשעריך) כתב לבאר מה שאמר לכו והתפרנסו זה מזה, על ידי שמח זבולון צלחתך ויששכר צאהליך (דברים לג-ח), שצוכות יששכר שיצב צאהלים של תורה, הצליח ה' זבולון צלחתו, וזבולון הספיק את יששכר, הרי שהתפרנסו זה מזה. אמנם אמרו חז"ל (ויק"ר לד-ח) יותר ממה שצעל הצית עושה עם העני העני עושה עם צעל הצית. ואם האמונה הזה תקיפה בידי המחזיקים, הם נותנים חלק הלוים והחכמים צנפש חפיצה לשלוח לציתם, ובשכר זה מתצרך העני בחלקו, הרי שמתפרנסים זה מזה צריות, אבל בחסרון האמונה, וסובר המחזיק שנותן משלו ונותן צעין רעה, אין המקבל שמח ומנליח בחלקו כדכתיב (משלי כג-ו) אל תלחם לחם רע עין וגו',

לכך מכיון שאין הקומץ משציע את הארי, פירוש שנותן בקימוץ חלק החכמים הנמשלים לאריות, כיון שנתן בקימוץ אין צו שציעה, וממילא לא צא חזרה ההשפעה לזבולון, ואין הצור מתמלא מחולייתו.

ודיוצא לנו מזה, כי שפע הצרכה היא צהתורה, שצשמאלה עושר וכבוד, והנותן מזונו לתלמידי חכמים, אין זה הוצאה, אלא השקעה, שהריות שלו צטוחה, שיגיע לו חזרה כהנה וכהנה. ויותר ממה שהצעל הצית עושה עם התלמידי חכמים, המה עושים עצורו עוד יותר. והנה עויצה הוא גם מלשון סיוע, על דרך שנאמר (שמות כג-ה) עוזב תעוזב עמו. ולכן אחר שצוה לנו התורה לפרנס הלוים שאין להם חלק ונחלה צארץ, אלא עוצדים את ה' צתורה ועבודה. אמר הכתוב, השמר לך פן תעוזב את הלווי, שלא יעלה צמחשצתך שאתה הוא המסייע לפרנסת הלווי, אתה הוא הנותן והוא המקבל, כי לאמיתו אתה מקבל יותר ממנו ממה שאתה נותן לו.

וזדו הענין שאמרו חז"ל (אבות ד-ח) רבי יוסי אומר כל המכבד את

ליה צשציל שמכצדין את התורה.
ושצשאר ארצות צמה הן זוכין, אמר
ליה צשציל שמכצדין את השצת וכו'
ע"ש.

ולבן כאשר החולה צריך לרפואה,
והרי השצת היא מקור
הצרכה, וכמו שפירשו (שמות כא-ט)
רק שצחו יתן ורפא ירפא, רומז שיתן
האדם את השצת לה' לכצדו, ואז יזכה
לרפואה. על כן כשנכנסין לצקר את
החולה אומרים לו, שאנו מכצדין את
השצת לקוראו עוגג, ושצת היא
מלזעוק, ולכן גם הרפואה קרובה
לצוא, דכמו שהמכצד את התורה גופו
מכוצד, כן צהמכצד את השצת, יושפע
מקדושת השצת רפואה שלימה לכל
חולי עמו ישראל צעגלא וצומן קריצ.

התורה גופו מכוצד על הצריות, וכל
המחלל את התורה גופו מחולל על
הצריות ע"כ. והיינו שכל ההשפעות
הטובות צעולם הזה המה נשפעין
מכח התורה הקדושה. וכמו שהמחזיק
את התורה, זוכה לעושר, כן המכצד
את התורה זוכה לכצוד. ולכן המכצד
את התורה גופו מכוצד על הצריות.

ובבוז שצכיצוד תלמידי חכמים, זוכין
לעושר וכצוד, כן הוא גם
צקדושת הזמן, הוא השצת קודש,
מקור הצרכה, שכל צרכאן דלעילא
ותתא ציומא שציעאה תליין, שממנה
נשפע מקור הטוב והצרכה צעולם.
ולכן אמרו חז"ל (שצת קיט). צעא
מיניה רצי מרצי ישמעאל צרצי יוסי,
עשירים שצצבל צמה הן זוכין, אמר

בסעודה שלישיית פרשת שופטים תשס"ט לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

הקודמת מסיימת, ולא יראה את
פני ה' ריקס, איש כמתנת ידו
כצרכת ה' אלקיך אשר נתן לך
(טז-טז). וצבעל הטורים דרש סמוכין
צכמה אופנים, המשך השני פרשיות
אלו.

שופטים ושוטרים תמן לך צכל
שעריך אשר ה' אלקיך
נותן לך לשצטיך וגו' (טז-יט).
וצרש"י דקדק דהוי ליה למימר
שופטים ושוטרים תמן לך לשצטיך
צכל שעריך וגו' ע"ש. - והפרשה

הוא אומר (דברי הימים א כט-יד) כי ממך הכל ומיידך נתנו לך ע"כ. ופירש ברבינו יונה, שלא ימנע אדם את עצמו ולא את ממונו מחפצי שמים, וזהו שאמר שאתה ושלך שלו, שאינך נותן משלך לא מגופך ולא מממונך, אלא משל מקום צ"ה שהכל שלו, כי ממון האדם פקדון הוא צידו משל הקצ"ה, אלא שיש יתרון צו על שאר הפקדונות שיכול לקחת ממנו די לרכיו והשאר יתנהו ב"אשר רצון המפקיד מלך מלכי המלכים הקדוש צ"ה אשר לוהו, (וכן כתב בחובות הלצנות שער הבטחון פרק ה' ענין הצ'). ויש לשמח הרבה מאשר יכול להנות מן הפקדון בכבוד וכי יעשה רצון בעליו מן הנשאר. משל למלך שנתן לעבדו חלף וזו, ואמר טול אתה המאה לעצמך, ותן התשע מאות לתשעה בני אדם, והלא שמח הוא ע"כ.

וזדו שאמר הכתוב, ולא יראה את פני ה' ריקם, אלא יביא עמו עולות ושלמים לה', ולא יחוס על הוצאות ממונו שעמל צו, לתת אותה לקרצנות ה', כי איש 'כמתנת' ידו, הוא אינו נותן משלו כלום, אלא דומה ונראה כאילו הוא הנותן, ותן לו משלו שאתה ושלך שלו, ומבאר בטעמו למה

וגראה בהקדם לבאר מה שאמר הכתוב, איש כמתנת ידו וגו', וברש"י מי שיש לו אוכלין הרבה ונכסים מרובים יביא עולות מרובות ושלמים מרובים ע"כ. ולכאורה לפי זה הוי ליה למימר, איש 'כמתנת' ידו כברכת ה' וגו', והיינו שמתנת ידו שמציא תהיה כפי ברכת ה' אשר נתן לו, ולמה אמר 'כמתנת ידו', עם אות כ'.

וגראה כי האדם המאמין מכיר שמה שיש לו אינו שלו, כי לא כחו ועוצם ידו עשה את החיל, אלא הוא הנותן לך כח לעשות חיל (דברים ח-יז), והוא מצד עצם כאצן דומם, והקצ"ה נותן לו חיותו וכחו ושכלו והשפעתו, ומזה עשה את חילו. והקצ"ה מוריש ומעשיר, ומשפיל גאים עדי ארץ, ומגזיה שפלים עדי מרום. וכאשר יבא לידי הכרה זו, לא יקשה בעיניו להוציא מעותיו לדבר מנוה, או לזדקה ומעשים טובים, כי הכל הוא מה', וצרנונו תלוי להשפיע לו יותר, או לאצד גם מה שיש לו.

ועל זה הזהיר התנא (אבות ג-יז) רבי אליעזר איש צרתתא אומר, תן לו משלו, שאתה ושלך שלו, וכן צדוד

שתפסיד ממונך על ידי דעת אחרים, כי ה' אלקיך נותן לך לשצטריך, מה שיש צידך, ה' אלקיך נותן לך, ולא יפסיד כאשר תעשה צו רצון קונך. וכמאמרם צמדרש רבה (דברים ד-ה) שמעו לי, שאין אדם שומע לי ומפסיד ע"כ.

ובאמת אין אדם מפסיד כלל צמה שהולך לדון דיני ישראל, גם

אם יוצא חייב, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ו:): ויהי דוד עושה משפט וצדקה (שמואל ב ח-טו), והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה, וצדקה אין משפט וכו', אלא דן את הדין זיכה את הזכאי וחייב את החייב, וראה שנתחייב עני ממון ושילם לו מתוך ציתו, זה משפט וצדקה, משפט לזה שהחזיר לו ממונו, וצדקה לזה ששילם לו מתוך ציתו. ואמרו שם עוד, רבי אומר אף על פי שלא שילם לו מתוך ציתו, זהו משפט וצדקה, משפט לזה שהחזיר לו ממונו, וצדקה לזה שהוציא גזילה מתחת ידו. ואמרו עוד (שם ז): ההוא דהוה קאמר, דאזיל מצוי דינא שקלו גלימיה [שנטלו צית דין טליתו לפרעו לאחר], ליזמר זמר וליזל באורחא [הואיל ודין אמת דנו, לא הפסיד כלום, אלא גזילה הוציאו מידו].

הוא רק 'כמתנת' ידו, ואמר שמה שאתה נותן לה', הוא רק צרכת ה' אלקיך אשר נתן לך, הכל הוא רק מצרכות ה', וממך הכל ומידך נתנו לך, והוי רק כמתנת ידו. וההשגה זו שהוא רק דומה כאלו הוא הנותן, זה תלוי בצרכת ה' אלקיך אשר נתן לך, כפי מה שמרגיש שמה שיש לו הוא רק מצרכות ה'.

והנה צמנות מינוי שופטים לדון על כל הסכסוכים שצין אדם לחצירו, יתכן שימנע האדם מלהכניע עצמו לדעתו וסברתו של השופט, בחושבו שמפסידו שלא כדיון. אבל מי שצא להכרה, כי הכסף שתחת ידו הוא רק פקדון מה', ואם יעשה צממונו כרצון הנותן לא יפסיד, ואדרבה עוד יוסיף תת צידו, צקל לפניו להכניע עצמו לציווי התורה, שצוה עליו לשום על עצמו שופט ושטר, ולעשות צכל סכסוך כדצרו. ולכן אחר שסיים הכתוב צפרשה הקודמת, איש כמתנת ידו, שנראה ונדמה כאלו הכסף הוא שלו ונותן זאת מידו, כי מה שיש לו הכל הוא מצרכת ה' אלקיך אשר נתן לך, הסמיך לה, שופטים ושטרים תתן לך צכל שעריך, ולא יוקשה לפניך הדצר

שנאמר אלקים נצב בעדת אל (צ"ר מח-ו) ע"כ. וכחצ צמעגלי נדק (ר"פ וירא) לפרש, דבאמת כשיושבין בית דין לשפוט אין יודעים אם הפסק אמת, כמו שאמרו צירושלמי אין לנו יודעים לדון דין תורה, רק שהם מחוייבים לדון. ולכן אין עליהם עונש ח"ו אם עושין לפי סברתם, שכן הוא הדין תורה אף אם לא יכוונו אל האמת. והנה אם ח"ו צשוגג ילא משפט מעוקל והרשיעו הנדיק לשלם, מצואר בגמרא (סנהדרין ת.) כי השי"ת משלם להנדיק ממקום אחר. ודרשוהו מקרא כי המשפט לאלקים הוא. ואם כן כזיכול הדין שעושין מוסב כלפי מעלה, ועם כל זה הרשה לנו ונתן לנו את תורתו לעשות כן. ואם כן כזיכול הקצ"ה כאלו עומד גם כן להיות נידון צדין, אם ינטרך להחזיר ממון לצעליו. וכיון שהצעלי דינים צריכין לעמוד צפני הבית הדין, על כן כזיכול הקצ"ה גם כן עומד, והם יושבים ודפח"ת.

וזדו כוונת הכתוב, אלקים נצב בעדת אל, שצמשפט כזיכול גם הקצ"ה עומד כמו הצעלי דינים, והבית דין יושבים. ועל זה בא לפרש, למה אין הקצ"ה מצטרף להיות עם

אמר ליה שמואל לרצ יהודה קרא כתיב (שמות יח-כג) וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום [ומשמע לא שגא זכאי ולא שגא חייב כולן צמשמע] ע"כ.

ולא עוד אלא גם כאשר נתחייב שלא כדון, הקצ"ה משלם לו חזרה מה שהפסיד, וכמו שאמרו (שם ת.) מאי דכתיב (דברים ה-ו) כי המשפט לאלקים הוא [כאילו אמת דן ומוציא ממון מיד הקצ"ה, שהרי עליו להחזיר ממון לצעליו]. אמר רבי חמא בר חנינא, אמר הקצ"ה, לא דיין לרשעים שנטולין מזה ממון וגו' לזה שלא כדון, אלא שמטריחין אותי להחזיר ממון לצעליו ע"כ.

וביארו צמקום אחר, מה שהכתוב אומר (תהלים פג-ה) אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט. ולכאורה זה כפל לשון צמלים שגות. אך הענין הוא, הנה מציינו צאצרהם אצינו, וירא אליו ה' צאלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחוס היום (צראשית יח-ה), וצרש"י ישב כתיב, ציקס לעמוד, אמר לו הקצ"ה שצ ואני אעמוד, ואמת סימן לצנין שעמיד אני להתייצב בעדת הדיינין והן יושבין

וצרש"י קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר ע"כ. ולכאורה איך נחשב צחור השצה מה שהוא נותן להכהן, אשר הוא זר לגמרי להגזל. ופירשו בשם הגאון מהרי"ל חריף ז"ל, כי מזונותיו של אדם קצוצין לו מראש השנה (צ"ה טו.), ואין אדם יכול לגזול ולהפסיד לחזירו אם לא נגזר עליו ההפסד, ואם אדם גזול מחזירו, הרי הוא מטריח כביכול את ה' להשלים את חסרונו של הגזול (עיין סנהדרין ט.). ולכן כשלא הספיק הגזול להשיב את הגזילה לצעליה, הרי כבר השלים השם יתברך לו את חסרונו, כך שהגזול מחוייב עתה להשיב את הגזילה לרצונו של עולם. ובכן כאשר הוא משיב אותה כעת לכהן על פי ציווי ה', הרי זה כאילו השיב לרצונו של עולם כביכול, אשר ממנו גזלו, 'המושב לה' לכהן' עכ"ד.

ומציינו כיצא בזה לגבי הלואה, שמלואה לחזירו מעות ואינו משלם לו בחזרה, שלא יפסד המלוה כלום, וכמו שאמר הכתוב (תהלים לו-כא) לזה רשע ולא ישלם וידיק חונן ונותן. וצרש"י הקצ"ה שהוא צדיקו של עולם חונן משלו, ונותן לזה שהלואה מה שהוא גזול ממנו ע"כ. ומקורו

הדיינים ציטצה. וקאמר שהוא מטעם, בקרב אלקים ישפוט, הדיינים הם שופטים גם בקרב אלקים, שהוא גם כן כנחצע, אם יטרך לשלם בחזרה, והבעלי דינים צריכין לעמוד, על כן אלקים נצב בעדת אל ע"כ. (ועיין בשמן ראש ח"ט פ' במדבר מד.).

ועל כל פנים ההולך לדון לפני שופטי ישראל ירוח לעולם, לא רק כאשר יצא זכאי, אלא גם אם נתחייב, ממה נפשך, אם כדין חייבו אותו, יש לו לשמוח שהוציאו גזילה מתחת ידו, ואם נתחייב שלא כדין, הרי הקצ"ה ערב בדבר, שמטריחין אותו להחזיר הממון לצעליו. ועל כן אמר, שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, ולא תחוש אולי נתחייב מהם שלא כדין, כי ה' אלקים נותן לך לשצטיק, אם יצאת בהפסד מהם שלא כדין, אני ה' נותן לך בחזרה מה שהפסדת.

ובאמת כן הוא בכל עניי ממון, אי אפשר להאדם להיות נפסד מצני אדם, והקצ"ה חוזר ונותן לו מה שנקצב לפניו, גם כאשר גזלוהו בני אדם. ומצינו בגזל הגר כאשר אין לו גואל, האשם המושב לה' לכהן (ה-ח),

ה' כן, כולאי שישלים לו זאת הקצ"ה. ולכן אחר שאמר הכתוב, וזה דבר השמטה וגו', סיים עלה הכתוב, אפס כי לא יהיה צך אציון, כי צרך יצרכך ה', שלא תחשוב שתפסיד בשביל מלואו, וזו שממויך כלה בהלואות שאתה מלואה לאחריך ובשנת השמיטה לא יתחייבו לשלם לך בחזרה, מדע כי אין אדם שומע לי ומפסיד, והנני מצטייך אפס כי לא יהיה צך אציון, כי צרך יצרכך ה'.

וזהו הענין שאמר הכתוב במלות הלוואת כסף, אם כסף תלויה את עמי (שמות כז-כד), וברש"י רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שצחורה רשות חוץ משלשה, וזה אחד מהן (מכילתא) ע"כ. ולכאורה אם מלות ה' הוא, למה נקט הכתוב צו לשון 'אם', שהוא לשון ספק. אך בכל הלוואה שהאדם מלוה לחבירו, הוא מלוה זאת כביכול גם לה', שהלוה מצני אדם כלוה מן המקום, והיינו שהקצ"ה עומד במקום הלוה, שאם לא ישלם הלוה, הוא ישלם הלוואה זו תחתיו. והמלוה בשעת הלוואתו ספק הוא, אם מלוה להעני, או מלוה לה', שאם סופו ישלם הלוה ההלוואה בחזרה או הלוה להעני, ואם לא ישלם אז הלוה

במשנה (אבות ב-ט) הלוה מן האדם כלוה מן המקום ע"ש. ועיין בגמרא (ב"ב י.) אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, כביכול עבד ליה לאיש מלוה (משלי כד-ו) ע"ש.

ובזה יוצן מה שאמר הכתוב צפרשת השמיטה, מקץ שבע שנים תעשה שמטה וגו', ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך, אפס כי לא יהיה צך אציון, כי צרך יצרכך ה' וגו' (דברים טו-א). כי הנה התורה חייבה להלוות להעני. ואם כן על ידי מלות שמיטה, שאחר שבע שנים אי אפשר לו לגבות חובו, יתכן שימנע האדם עצמו מלהלוות שהרי יפסיד ממונו, והרי כבר קיים מלות חיוז הצדקה שנתחייב. והכתוב עצמו העיר על זה, השמר לך פן יהיה דבר עם לבצך בליעל, לאמור קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחריך האציון ולא תתן לו וגו' (דברים טו-ו).

אבל האמת הוא שלא יפסיד המלוה מאומה, שהרי מה גם כשהלוה רשע ולא משלם, שעושה הדבר בצחירתו, אין המלוה מפסיד, כי נדיק חוין ונותן לו בחזרה, מכל שכן כאשר אינו משלם מפני דין תורה שזוה עליו

תמוז ואז זהם אחוון ד"ל. (וזה כונתינו בצרכת אמת ויציב צימים הללו באומרינו עוזר דלים, אשר במהרה הש"י יעזור את הדלים הללו, ומדלה יבצעני (ישעיה לח-יג)), והנה בהגיע חדש אלול הנה תצטרף הת' אל הד"ל ומתהווה דל"ת פתוחה לשצים, על כן הוא ימי רגון גם צימי דלותינו, ומפורש אלילינו בפסוק ארוממן י"י כי דליתנ"י ולא שמחת אויבי לי (תהלים ל-ג).

והגדה עוד זאת תמוז ואז נקראים (לעת מואת) רש"ם, דהנה בספר יצירה (שכתבתי לעיל במאמרי תמוז ואז מאמר א-ג), חוש ראה לתמוז, חוש שמיעה לאב, עשיה לאלול (כמו"ש לעיל אות ו') המליך אות י' במעשה וכו' וזר זו וכו' אלול בשנה), הנה ר'איה ש'מיעה המתייחסים לתמוז ואז ראשי תיבותיה אחוון ר"ש, על כן נקראים אלו הצ' חדשים (כעת צעוה"ר) רש"ם. והנה בהגיע אחר כך חדש אלול צחינת עשיה כמצואר בספר יצירה הנ"ל (הגם דשם אמרו מעשה, החוש נקרא עשיה), הנה יצורף הע' של ראשי תיבות ע'שיה לתיבת ר"ש הנ"ל, ומתהווה שער"ר לדופקי בתשובה. וזהו שאנחנו אומרים צסליחות צאלול, לא צחסד ולא צמעשים צאנו לפניך, כדלים וכרשים

להקצ"ה, וצדיק חונן ונותן. ועל כן אמר צלשון שמה, אם כסף תלוה את עמי, צשעת ההלוואה הוא ספק אם אתה מלוה לעמי, את העני עמך, או אתה מלוה להקצ"ה, ועצד לזה לאיש מלוה, ולכן לא תהיה לו כנושה, כי אם הוא לא ישלם, אז ישלם ה' עצורך, כי ה' מתחייב עצמו לשלם בכל ההלוואה.

ונסיים צדצר מוסר, שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך ל'שצטריך ו'שפטו א'ת העם משפט צדק. ונרמז צקרא זה חודש אלול. ונראה דידועים דברי הבני יששכר (אלול א-ו) לצאר, מה שאנו אומרים בתפלותינו צסליחות, לא צחסד ולא צמעשים צאנו לפניך כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, דהנה חדשים הקודמים תמוז אצ נקראים דלים ורשים (עד כי ירחמם הש"י צמהרה), כ'צד, דהנה מצואר צכתבי הארז"ל שם אדנ"י צמילואו ישנו י"צ אחוון כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (תיקו"ז י"ט ע"א), הנה בכל חדש מן י"צ חדשי השנה מאיר אות אחד, דהיינו, לניסן א', ולאיר ל', ולסיון ק', ולתמוז ד', ולאב ל', וכן איך, עכ"פ הנה אלו הצ' חדשים

ויש צוה רמז מוסר, כי צדק אלול
 ניתוסף ע"ת, כי זהו עבודת
 היום, לנצל צו כל רגע ועת לתורה
 ותפלה ותשובה ומעשים טובים, כי
 הוא זמן החשוב ביותר שבשנה, איני
 לדודי ודודי לי, ימי רחמים ורחון.
 לתקן את כל השנה שעברה, וצרגע
 אחד של תשובה שלימה יוכל לתקן
 ימים וחדשים ושנים. וגם הוא הכנה
 להימים הקדושים, שיוכל לשפוך נפשו
 לה', ולפעול ישועות על השנה הבאה,
 שיהא לו שנת של התעלות וקירצות
 ה'.

ועבודת חדש אלול הוא שע"ר
 ודל"ת, אשר המה עשויים
 להתדלל מצני אדם ולהתצודד, כי זהו
 תכלית הדלת של הצית, לעשות מחינה
 צינו לצין חוצות העיר. וזהו תכלית
 השער של העיר קטנה, לסגור השער
 לעת הצורך. וצדק זה יש לישב רק
 בצית ה' כל היום, ולפרוש עצמו
 ולהתדלל מהצלי העולם הזה שבחוצות
 העיר, אלא לישב על התורה והעבודה
 כל היום.

ובימים אלו אנו מתפללים, אחת
 שאלתי מאת ה' אותה
 אבקש, שצתי בצית ה' כל ימי חיי,

וכו', היינו אין אנו סומכים גם צדק
 אלול על החסד שלנו אשר גורמים
 להתהוות דל"ת מן ד"ל, וגם כן אין
 אנו סומכים על המעשים שלנו
 שיתהוו שע"ר מן ר"ש, רק כדל"ס
 וכרש"ס דפקנו דלתיך עכדה"ק.

ואם כן חדש אלול הם שער"ך, שצו
 נפתח שע"ר לדופקי צתשובה,
 ואז הזמן גרמא, אשר שופטים
 ושוטרים תתן לך, לעשות את עצמו
 לשופט, לשפוט את מעשיו, איך הוא
 ממלא תפקידו בעולם, וצמה מצלה
 ימיו ושנותיו, ולמנות את עצמו שוטר
 על עצמו, לשמור את מצות המלך,
 ויזהר שלא להונות עצמו צמשפטו,
 להנדיק עצמו ומעשיו, אלא ושפטו את
 העם משפט נדק.

ובתב שם צצני יששכר, דאלול הוא
 עת רצון לקיבול תפלות, כי
 צימים ההם ניתוסף אות ע' לאותיות
 ר"ש ומתהווה שע"ר, וניתוסף אות ת'
 על אותיות ד"ל, ומתהווה דל"ת, ואם
 כן ניתוסף צו אותיות ע"ת, ונקרא
 עת רצון. וזהו ואתחנן אל ה' צעת
 ההוא לאמור (דברים ג-כג), צעת ההוא
 דייקא, לאמור לדורות לדפוק על דלתי
 הרחמים צעת ההוא ע"כ.

סיפוק צעבודת ה', אז יזכה שכל הון לא ישוה לו, ולא יוותר על תענוג העמוקה של תורה ועבודה, וטעמה כי טוב סחרה לא יכזה זלילה נרה, וישאוף רק להוסיף תמיד עוד צעבודת יוצרו. כן יזכו ה' לאורך ימים ושנים טובות, לחזות בנועם ה' ולצקר בהיכלו, ונוכה לכתיבה וחתימה טובה בקרב הכלל ישראל, וצביאת בן דוד צמורה דיין.

לחזות בנועם ה' ולצקר בהיכלו (מהלים כו-ד), שיזכה לצקש רק דצר אחד, ולשאוף רק על זה, שיהא שצתי צצית ה', ולא מחמת אונס וכפיה, שהחורה מחייב אותו להיות חבוש צצית המדרש, אלא לחזות בנועם ה', יזכה להרגיש הנעימות שיש בחורה ועבודה, אשר יפה שעה אחת צתשובה ומעשים טובים מכל חיי העולם הזא. - וכאשר יזכה לטעום טעמה של תורה, וימצא

במעודה שלישיית פרשת כי תצא תשס"ט לפ"ק
בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

הדברים, והשייכות של שאלה זו למנות שילוח הקן.

ובתורה משה (קו). כתב, להרמזין כתב צטעס מנות שילוח הקן, דעל דרך אמת הכל צורך גבוה, ושילוח האם הוא סוד עמוק מאד, על כן שכרו אריכת ימים וטובה גדולה ע"כ. והנה כריחת הערלה מצואר צמורה נצוכים (ח"ג מט) כי הערלה מאוסה, וקליפה על הפרי, וכשיוסר ינצל מתאות משגל נשים, ולפי זה היא לטובצמינו. אך מי שגולד מהול ואפילו הכי צריך להטיף דם צרית, שמע

כי יקרא קן צפור לפניך צדרך צכל עץ אז על הארץ אפרוחים אז צנים, והאם רוצנת על האפרוחים אז על הצנים, לא תקח האם על הצנים, שלח תשלח את האם, ואת הצנים תקח לך, למען ייטב לך והארכת ימים (כג-ו). וצמדש רבה (ו-א) מסמיך עלה, הלכה תינוק שגולד כשהוא מהול, מהו שיהא חייב למול אותו. כך שנו חכמים תינוק שגולד מהול צריך להטיף ממנו דם צרית, מפני צריתו של אצרהס, ומניין אתה למד מן התורה, שנאמר (צראשית יז-יג) המול ימול יליד ציתך ע"כ. ויש להצין קשר

לא הזהירם על הנגיעה, והתוספת גרעו, שדחף הנחש את חוה על האילן עד שנגעה בו, אמר לה ראו שאין מיתה על הנגיעה, אף על האכילה לא תמותו] ע"כ.

ואמנם נראה לבאר הדברים ציטר ציאר, כי צאמת גם 'משפטי' התורה, אם כי הדברים מחוייבים לפי השכל, מכל מקום יש בהם סודות כמוסים עד אין חקר, ויש לנו לקיימם עבור ציווי ה', ולא ללד הטעם שמוצנת בשכל. ועל דרך משל, מצות סוכה הוא למען ידעו דורותיכם כי צסוכות הושצתי את צני ישראל וגו' (ויקרא כג-מג), ומכל מקום פרטי הלכותיה למאות, אינם קשורים צטעם הזה. וכמו כן מצות ציציית, שטעמו גלוי צתורה, וראיתם אותו וזכרתם אל כל מצות ה' (צמדצר טו-לט), וקרח טען טלית שכולה תכלת למה צייצת צציציית, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה (רש"י שס טו-א). ועל כרחק שיש צכל פרט ופרט מהמלצה טעמים נשגבים.

ובחידושי הר"מ (פ' משפטים) פירש, ואלה המשפטים

מינה שיש צזה סוד עמוק וצורך גצוה לכרות צרית עם השי"ת צדם נפשונו (כרמב"ן צראשית יז-ד), והוא הדין לכל מצות התורה, ומצואר המדרש עכ"ד. וכעין זה כתצ גם צערוגת הצסם.

ולבאר הדברים ציטר ציאר, נקדים לפרש הכחוצ, ועמה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות וגו', לא חוספיו על הדצר אשר אנכי מלצה אתכם, ולא חגרעו ממנו, לשמור את מצות ה' אלקיכם וגו' (ד-צ). ויש להצין למה הקדים החוקים קודם המשפטים, הלא המשפטים הם מצות שכליים שהדעת נותן לקיימם, והחוקים המה צלתי מוצנים, ואם שומע אל החוקים, מכל שכן שישמע אל המשפטים, והוי ליה למימר מהקל אל הכצד, שמע אל המשפטים ואל החוקים. — גם מה שנצטוו שלא להספיק ולא לגרוע, צשלמא לגרוע מוצן צשכל, שהרי מצטל מצות אלקיו, אצל מהו החסרון צמקיים מצות ה' ולא עוד אלא שגם מוספיק עליה. וצפשוטו הכוונה על דרך אומרם (סנהדרין כט). כל המוספיק גרוע שנאמר (צראשית ג-א) כי אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא חגעו צו [והקצ"ה

קל וחומר, המצוסס על הגיון והשכל האנושי, כתצה התורה צמתכוין פסוק מיוחד, ללמדנו שעלינו לקיים את התורה לא משום שהיא מוצנת על פי השכל, אלא משום שכך הוא רצונו של נתן התורה ע"כ.

והנה הרוצה להוסיף נופך להמנוה, מראה צזה שהוא מצין טעם המנוה ומשיג עומקה, והוא רוצה להוסיף עוד פרט להעלות ולפאר המנוה ציתר שאת. כי מי שמשגי שהמנוה היא למעלה מגדר השכל וההגיון, לא יעיז לשנות צה אף זי כל שהוא, כי הלא אינו יודע פעולתה. ולכן נטווינו שלא רק שלא יגרעו ממצות ה', אלא גם לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מנוה אתכם, אלא 'לשמור את מצות ה' אלקיכם', רק מנד שהיא ציווי ה' יש לעשותו, ולא מנד הצנתו צשכלו, ואז לא יוסיף ולא יגרע ממנו שום דבר.

וזרו שאמר ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות, שלא מיציעיה החוקים שאינם מוצנים, צודאי שקיומם הוא רק צשציל שאנכי מלמד אתכם לעשות כן, אלא גם המשפטים

אשר תשים לפניכם (כא-ה), וצרש"י ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני ע"כ. והיינו שלא יהיו אנשים סצורים, שהמשפטים הללו הם רק מטעם ההגיון והשכל, על כן העידה תורה מה הראשונים מסיני אף אלה מסיני, שהם כדוגמת מצוות אחרות שהן צצחינת חוקים, ויש לקיימן רק מפני רצון השם יצצרך, ולא משום שהשכל מחייב אותן ע"כ.

ובשפת אמת הוסיף, דלפיכך אמר רש"י כי היה צדעתו של משה שלא לפרש לצני ישראל את טעמי המשפטים, עד שאמר לו השי"ת, אשר תשים לפניכם. כי סצור היה משה, שכאשר יפרש להם את הטעמים, יעשו צני ישראל את המשפטים מפני הטעם ולא מפני רצון השם. אמר לו השי"ת, צצכל זאת יפרש להם את הטעמים ועם זה ילמדם לעשות את המשפטים מפני רצון השם, על אף ידיעת הטעמים ע"כ.

ובאמרי אמת כתצ לצאר צזה מה שאמרו, מילתא דאתיא צקל וחומר טרח וכתצ לה קרא (פסחים יח:), מכיון שהדבר מוצן מאיליו מתוך

המוצנים בהגיון ושכל, לא תקיימו אותם על דעתכם, אלא כאשר אני מלמד אתכם החוקים, כן באופן זה יש לקיים גם המשפטים. — ולכן אמר להם 'ועתה' ישראל שמע אל החוקים וגו', כי משה רבינו אמר לישראל, ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה (כט-ג). ואמרו חז"ל (עבודה זרה ה:): אמר רבה שמע מינה לא קאי אינש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין ע"ש. ואם כן כל זמן שלא נתן ה' להם לב לדעת, בודאי שלא יעשו המצוות על דעת עצמם. אבל 'ועתה' שאנו עומדים כבר בשנות הארבעים שאתם עומדים כבר על דעת הרב, לא תעשו המצוות על דעתכם, אלא שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות, לשמור את מצוות ה' אלקיכם דיקא.

וייש לבאר עוד קשר הדברים לפרשה זו, בהקדם מה שכתב בקדושת לוי צפרשתנו לבאר הכתוב, כי יקרא קן צפור וכו', דכבר נודע שיש צ' התעוררות, התעוררות דלעילא והתעוררות דלתתא, ואין האדם רשאי לסמוך עצמו על התעוררות דלעילא, רק ליהנות מיגיע כפו להתעורר

מעצמו ואז נחה עליו רוח ה' התעוררות דלעילא, כי הקדוש צרוך הוא יהיב חכמה לחכימין, כאשר מתעורר עצמו והוא צבחינת חכם כבר, אז השם יתצרך יהיב חכמה ושולח לו התעוררות העליון. אמנם כשהתינוק קטן, האם צריכה להטות עצמה להתינוק שניק, כן השם יתצרך כשאין לאדם שכל כלל שיוכל להתעורר מעצמו, שולחין לו התעוררות דלעילא. ודע שכתב הט"ו (א"ח סימן א') שיהא הוא מעורר השחר ולא השחר מעורר אותו, רוצה לומר שיהא הוא מעורר על ידי עצמו השחר, היינו התעוררות עליון, ולא השחר מעורר אותו, עיין שם.

וזוה שכתוב כי יקרא קן צפור, צפור, מלשון צפרא, דהיינו צהירות, רוצה לומר כשיקרה לך צהירות והתעוררות עליון יאיר עליך, צדך, פירוש צדכי ה' צהליכות עולם הצא, דהיינו צמעשים טובים, או צעך, עך החיים זו התורה. והאם רוצנת על האפרוחים, פירוש מחמת שאתה עדיין אפרוח קטן צדעת להתעורר עצמך לכן צריך האם אימא עילאה לרצן עליך צתחילה. אף על פי כן לא תקח האם על הצנים, לא תסמוך על

אף מה שנעלם מכל נצרא, והיינו אשר קדשנו צמאומיו, והצן. אצל אס אינו עושה רק על פי שכל, אס כן הרי אינו יכול לתקן יותר ממנה שהשכל מגיע. ועוד לכל דבר חוזר לשורשו, אס כן אס שורשו מן השכל, הרי אינו עולה יותר גבוה מן השכל, מה שאין כן אס שורשו מצויי ית"ש. והיינו גדול המצווה ועושה, שגדול יותר ומגיע יותר ע"כ.

וזדו שאמר הכתוב, כי יקרא קן נפור לפניך, כאשר יזדמן לך הארה ובהירות, צדך צכל עך, צדך שאתה הולך צקיום המצות, וצחורה עך החיים, ותזכה להצין סודות וטעמי המצות. על זה מעוררו הכתוב שידע כי האס רוצנת על האפרוחים, דידוע דאס הוא הממשצה והתצונה, וכמו שנאמר כי אס לצינה תקרא (משלי 3-ג). והיינו שתכיר שהבהירות ההוא אינה צאמת תכלית המצווה, כי עדיין אתה כאפרוח שלא נפתחו עיניו עדיין, והאס רוצנת על האפרוחים. ושלח תשלח את האס, לא תדמה בצנפך שזהו העיקר, אלא הצניס תקח לך, תולדותיהם של נדיקים מעשים טובים, לקיימם רק כפי רצון עליון.

התעוררות דלעילא מה שאימא עילאה רוצן עליך. וזהו והארכת ימים, פירוש על ידי שתתעורר ענמך צמעלת הקדושה מצד מעשיך הטובים, אז יהיה מקום להתעוררות עליון להיות זמן רצ אלך, מה שאין כן כשצא התעוררות עליון מקודם שאתה צחוסר כל, אין מקום להתעוררות לשרות צו זמן רצ עכל"ק.

ועל פי דרכו יש לומר, כי הכתוב צא לרמו הענין שדיצרנו לעיל, לידע שעיקר קיום המצות הוא על דעת עליון, שצכל מצווה יש סודות רבות צטעמיה, וגם מה שמצין ומשיג צשכלו, הוא רק אפס קנהו, ואחד מני אלף מענס פנימיות המצווה. וכמו שכתב צישמת משה (פ' ויא' עה"פ וידר) דלכן אמרו חז"ל (קידושין לא). גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, דהנה צכל מצווה יש כונות ידועים ליחידי סגולה צכל דור, ויותר מזה אשר לא נודעו רק לרצי שמעון צן יוחאי וחציריו, ויותר מזה אשר המה לא נודעו רק למשה צחיר ה', ויותר עוד מהמה אשר עקצותיהם לא נודעו עוד לשום נצרא, רק המצווה ית' יודע מקומה. והנה העושה כאשר צוה הוא ית', אס כן מתקן צשורשו

יש להתחיל באני לדודי אתערותא
 דלתתא, ואז ודודי לי, יצא אתערותא
 מלעילא. שיעשה התעוררות זו פעולה
 נכחיית עליך כל השנה, להתנהג ציראת
 ה' כל הימים. והא זהא תליא, דכפי
 העבודת האדם בקירצת אני לדודי,
 יצא לעומתו קירצת ה' ודודי לי.

ומבואר עוד צספה"ק דאלול"ל הם
 אותיות ל"א ל"ו. ויש לומר
 דהכתוב אומר (תהלים ק-ג) הוא עשנו
 ולו אנחנו עמו ואלן מרעיתו, והכתיב
 הוא ל"א והקרי הוא ל"ו. ונראה כי
 צאמת יצר לב האדם רע מנעוריו
 (בראשית ח-כא), משעה שננער לנצח
 לעולם (צ"ר לד-ג), וכאשר נצרא וצא
 לעולם, הוא נולד צנטיית ללכת אחר
 תאות לבו, ולא להכנע לעבודת יוצרו.
 וכאשר הוא עשנו וצרא אותנו ל"א
 אנחנו עמו ואלן מרעיתו. וזאת היא
 עבודת האדם להתגבר על יצרו, ולשנות
 הכתיב להקרי, להיות לו אנחנו עמו
 ואלן מרעיתו. וצחדש אלול יש להאדם
 לעשות חשבון צנפשו צאזיה מדריגה
 הוא עומד, אם הוא עדיין מאותן אשר
 ל"א אנחנו עמו, ועד כמה הגיע להיות
 ל"ו אנחנו עמו ואלן מרעיתו.

ולכן שפיר מסמיך עלה, קטן שנולד
 מהול מהו שצריך להטיף ממנו
 דם צרית, ויליף לה מהמול ימול ע"ש.
 והיינו דהטעמים המוצנים צסכל
 שנאמרו בצרית מילה, לא שייך צהטפת
 דם צרית, ואף על פי כן צריך
 להטיף, ומוזה תשכיל לדעת כי שלח
 תשלח את האם, לא לעשות המנות
 מצד השגת טעמם, אלא העיקר
 והצנים תקח לך, לעשות מנות ה'
 לשמה, לפי דעת הנותן.

והנה אנו עומדים צחדש אלול,
 ומצואר צדברי האר"י (שער
 הפסוקים דף מא) דאלול"ל ר"ת אני
 לדודי ודודי לי (שיר ו-ג), כי צחדש
 אלול הקצ"ה מתרצה עם ישראל
 ונעשה דוד להם לקרצם לתשובה ע"ש.
 ולפי מה שנתצאר לעיל מהקדושת לוי,
 דהעיקר הוא להתחיל מאתערותא
 דלתתא שזה יש לו קיום ואריכות
 ימים. לכן ניתן לנו חודש אלול קודם
 הימים נוראים, אשר אז תרד
 אתערותא דלעילא, לדוד ה' אורי
 וישעי (תהלים כ-א), אורי צראש השנה
 וישעי ציום הכיפורים (ויק"ר כא-ג),
 שאם רוצים שיהא אור זה נכחי, אז

